

Afdeling: Vastgoed en Infrastructuur
Behandelaar: Brukx, Edson
Telefoonnummer: **938**

Voorstelnr. 1801
Barneveld, 30 november 2021
Portefeuillehouder: P.J.T. van Daalen

☒ Ter kennisname naar de raad
Nummer beleidsproduct: 325

☐ Op overzicht Bestaand beleid (website)

Onderwerp: **Bestuursovereenkomst Zoetwatervoorziening Oost-Nederland**

Gevraagde beslissing:

1. kennis te nemen van het Werkprogramma Zoetwatervoorziening Oost-Nederland (ZON) 2022-2027;
2. in te stemmen met de Bestuursovereenkomst ZON met de Barneveldse afkoppelopgave van 28 ha;
3. van de burgemeester: wethouder P.J.T. van Daalen volmacht te verlenen om de Bestuursovereenkomst ZON te ondertekenen;
4. dit voorstel ter kennisname voor te leggen aan de raad.

1. Inleiding

Met de start van het Programma Zoetwatervoorziening Oost-Nederland (ZON) in 2016 hebben de partners binnen het stroomgebied Rijn-Oost de verantwoordelijkheid genomen voor een robuuste en klimaatbestendige zoetwatervoorziening op de hoge zandgronden. Hierin staat het beperken van watertekorten en een goed gebruik van zoetwater centraal. Dit jaar wordt de 1e fase (2016-2021) afgerond.

Op 18 juni 2021 heeft het Regionaal Bestuurlijk Overleg (RBO) het Werkprogramma voor de 2e fase (2022-2027) vastgesteld (bijlage 1). Hiermee gaat het Programma Zoetwatervoorziening Oost-Nederland een nieuwe fase in, waarbij de transitie wordt ingezet van het afvoeren van water naar het nog beter vasthouden van water.

De ambitie voor 2050 is om de hoge zandgronden in Oost-Nederland klimaatbestendig en waterrobuust te maken, waardoor de regio kan omgaan met extreem weer en watertekort. In 2027 is het klimaatbestendig en waterrobuust inrichten de gangbare praktijk en voldoet 20% van de hoge zandgronden aan de ambitie 2050.

In het Werkprogramma is voor de gemeente Barneveld een afkoppelopgave van 28 ha verhard oppervlak opgenomen. Voor afkoppelopgaven is een rijksbijdrage van 25% beschikbaar (€ 420.000). Deze afkoppelopgave (inspanningsverplichting) is opgebouwd uit diverse in het GRP geplande of voorgenomen afkoppelmaatregelen in de kernen Barneveld, Voorthuizen en Garderen en op het bedrijventerrein Harselaar.

In de Bestuursovereenkomst (bijlage 2) worden de afspraken over de investeringen, verantwoordelijkheden, organisatie, wijze van monitoring en sturing van het werkprogramma formeel vastgelegd. De Barneveldse afkoppelopgave en de rijksbijdrage zijn in bijlage II van de overeenkomst opgenomen. Deze overeenkomst is op 1 oktober voorgelegd aan het RBO. Wethouder P.J.T. van Daalen is lid van het RBO namens de Manifestregio. De individuele partners in Rijn-Oost (o.a. provincies, waterschappen, gemeenten, drinkwaterbedrijven, LTO en Staatsbosbeheer) worden nu verzocht om de overeenkomst te ondertekenen.

2. Beoogd effect

a) Meetbaar effect

- het Werkprogramma voor de 2e fase (2022-2027) van het Programma ZON is vastgesteld;
- de Bestuursovereenkomst ZON wordt door de gemeente Barneveld ondertekend;
- in de periode 2022-2027 wordt 28 ha verhard oppervlak in de gemeente Barneveld afgekoppeld.

b) Maatschappelijk effect

- het beperken van de negatieve effecten van klimaatverandering: wateroverlast en -schade, hittestress en droogte.

3. Argumenten

3.1 Kennisnemen van het Werkprogramma 2^e fase

Het Werkprogramma geeft de urgentie aan voor het treffen van maatregelen als gevolg van de klimaatverandering. Het stroomgebied Rijn-Oost betreft vooral hoge zandgronden. Het maatregelenpakket is

vooral afgestemd op het bergen en vasthouden van water. Er wordt programmatisch gewerkt. De watergerelateerde maatregelen gaan meestal samen met het realiseren van andere maatschappelijke opgaven (b.v. leefbaarheid, natuurontwikkeling, landbouwtransitie en drinkwaterwinning). Daarom zijn vaak integrale gebiedsprocessen nodig om het brede palet aan opgaven te realiseren.

3.2 Alle deelnemende partners ondertekenen

De bestuursovereenkomst is inmiddels door bijna alle partners ondertekend. De partijen in het Platform Water Vallei en Eem hebben het verzoek tot ondertekening recent ontvangen. Ook zij hebben de intentie om de overeenkomst te ondertekenen.

3.3 Ondertekening is nodig voor subsidie

Om de rijksbijdrage te kunnen ontvangen, is het noodzakelijk dat de bestuursovereenkomst ondertekend wordt. Pas na ondertekening kan het Programmabureau ZON overgaan tot de subsidieaanvraag bij het rijk en de definitieve toekenning en uitbetaling van de subsidie.

4. Kanttekeningen

De Barneveldse afkoppelopgave in de 2^e fase (2022-2027) betreft 28 ha verhard oppervlak. Dit oppervlak is opgebouwd uit diverse geplande of voorgenomen afkoppelmaatregelen in de kernen Barneveld, Voorthuizen en Garderen en op het bedrijventerrein Harselaar. Als deze afkoppelplannen zouden stagneren of inhoudelijk zouden wijzigen naar andersoortige maatregelen kunnen afkoppelmaatregelen elders in de gemeente Barneveld als alternatief worden opgevoerd. Het oppervlak van 28 ha is namelijk niet gespecificeerd.

De afkoppelopgave betreft een inspanningsverplichting, geen resultaatverplichting. Indien Barneveld hier niet aan kan voldoen, kan een andere partner in Rijn-Oost de toezegging overnemen.

5. Financiën

In de 2^e fase investeren de partners binnen het stroomgebied Rijn-Oost € 200 miljoen aan zoetwatermaatregelen via het ZON-programma. Dit bedrag is opgebouwd uit een eigen bijdrage van de partners van € 150 miljoen en een rijksbijdrage van € 50 miljoen uit het Deltafonds. Het rijk stelt de bijdrage beschikbaar via een specifieke uitkering. De provincie Overijssel fungeert als kassier.

Barneveld gaat via het ZON-programma de inspanningsverplichting aan om in genoemde periode 28 ha verhard oppervlak af te koppelen. De kosten zijn berekend op € 1.680.000 (op basis van kengetallen ZON-programma). Met aftrek van de rijksbijdrage van € 420.000 (25%) resteert een eigen bijdrage van € 1.260.000. De bedragen zijn inclusief BTW.

De voorgenomen Barneveldse afkoppelprojecten worden uitgevoerd in Barneveld, Voorthuizen, Garderen en Harselaar en komen voort uit de Systeemanalyses Stedelijk Water (SSW) of ruimtelijke ontwikkelingen. In het GRP zijn gelden gereserveerd voor de (afkoppel)maatregelen uit de SSW's. Bij een ruimtelijke ontwikkeling wordt een gescheiden rioolsysteem als eis bij de uitwerking meegenomen.

6. Uitvoering

Planning:

Indien uw college instemt met dit voorstel, kan wethouder P.J.T. van Daalen de bestuursovereenkomst ondertekenen. Als alle partners hebben getekend, wordt de overeenkomst definitief gemaakt. Deze is per 1 januari 2022 van kracht. De uitvoering van het Werkprogramma start in 2022.

Communicatie:

Communicatie over de bestuursovereenkomst ligt bij het Programmabureau ZON en de individuele partners. In het Barneveldse communicatieplan voor klimaatadaptatie wordt aandacht besteed aan de getekende overeenkomst in relatie tot de Barneveldse maatregelen.

Voortgang:

Op basis van een jaarlijkse voortgangsrapportage informeren de partners elkaar over de voortgang van de uitvoering van het Werkprogramma ZON 2022-2027.

7. Bijlagen

- bijlage 1: Wel goed water vasthouden. Werkprogramma Zoetwatervoorziening Oost-Nederland (versie 1 oktober 2021).
- bijlage 2: Bestuursovereenkomst Zoetwatervoorziening Oost-Nederland (versie 1 oktober 2021).

WEL GOED WATER VASTHOUDEN!

Werken aan een nieuwe balans

Werkprogramma Zoetwatervoorziening Oost-Nederland 2022-2027

Status

Bestuurlijk vastgesteld door RBO Rijn-Oost op 18 juni 2021.

Colofon

Tekst: Kernteam Zoetwatervoorziening Oost-Nederland (ZON)
Vormgeving: Dagmar van Schaik Graphic Design

Foto's: Marieke Brouwer (omslag en p.44), Bas Worm (omslag, p.6-7, p.8, p.11, p.15, p.16, p.37, p.42-43, p.47, p.59), Leo de Vree (p.5, p.22, p.29, p.37, p.48-49), Suzanne van den Bos (p.14), Waterschap Vallei en Veluwe (p.25), Hans ter Horst (p.26), LTO Noord (p.27, p.32), Landschap Overijssel (p.28, p.40), Gemeente Deventer (p.30), Waterschap Rijn en IJssel (p.31), Provincie Gelderland (p.38), Gemeente Enschede (p.39).

Samenvatting

Beter water vasthouden

Het weer wordt extremer, met wateroverlast, droogte en hitte. Voorspellingen laten zien dat we in de toekomst steeds vaker met extreem weer te maken krijgen. Hoe dat is, konden we de afgelopen jaren al ervaren.

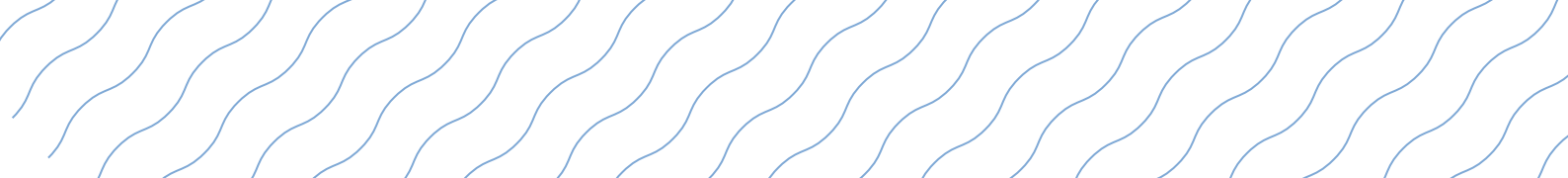
Droogte is een brede maatschappelijk opgave geworden, waar eenieder zijn of haar steen aan bij kan dragen om zo samen te bouwen aan een robuust watersysteem dat is voorbereid op weersextremen en waarin watertekorten worden voorkomen.

Dit vereist een transitie van afvoeren naar vasthouden van water. Hiermee werken we in Rijn-Oost aan een nieuwe balans.

Gezamenlijke ambitie en strategie

Vanwege de samenhang tussen het Deltaplan Zoetwater en het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie hebben de partners in Oost-Nederland gezamenlijk een ambitie en strategie opgesteld. Onze gezamenlijke ambitie voor de lange termijn is:

De Hoge Zandgronden in Oost-Nederland zijn klimaatbestendig en waterrobuust: de regio kan omgaan met extreem weer en watertekort. De transitie heeft bijgedragen aan een mooie, gezonde en welvarende regio.

Uit deze ambitie voor de lange termijn is de volgende concrete ambitie voor de periode tot 2027 afgeleid:

In 2027 is het klimaatbestendig en waterrobuust inrichten de gangbare praktijk. 20% van de Hoge Zandgronden voldoet in 2027 aan de ambitie voor 2050.

Programmatisch werken

Dit werkprogramma maakt deel uit van een lange termijn aanpak tot 2050. Door te werken in planperiodes van 6 jaar kunnen we tijdig reageren op nieuwe inzichten en ruimtelijke en maatschappelijke ontwikkelingen. Door te werken met een programma van maatregelen is het ook mogelijk om projecten naar voren te halen of juist te temporiseren, wanneer de situatie in gebieden of bij partijen daar aanleiding toe geeft. Deze flexibiliteit in de uitvoering is belangrijk. De aanpak van waterbeschikbaarheid op de hoge zandgronden is namelijk een kwestie van veel maatregelen op diverse ruimtelijke schaalniveaus, waarbij alle regionale overheden en maatschappelijke partners aan zet zijn.

Concrete maatregelen

De ambitie en strategie is in dit werkprogramma voor de tweede fase ZON uitgewerkt en vertaald in concrete maatregelen die bijdragen aan een robuust watersysteem, efficiënt watergebruik en ruimtelijke adaptatie. De maatregelen voegen jaarlijks circa 62 miljoen m³ water toe aan het grondwater. De financiële omvang van het maatregelenpakket voor Oost-Nederland is op basis van het beschikbare budget 200 miljoen euro. Dit bedrag is opgebouwd uit een bijdrage van 50 miljoen euro uit het Deltafonds en een eigen bijdrage van de partners binnen de regio van 150 miljoen euro.

Doordat de ambities van de partners binnen Rijn-Oost groter zijn dan het beschikbare budget konden niet alle voorgestelde maatregelen worden gehonoreerd. De niet gehonoreerde maatregelen zijn opgenomen in een pluspakket en kunnen worden ingezet als er middelen vrijvallen of extra middelen beschikbaar komen.

Combinatie van opgaven

De realisatie van de maatregelen gaat vrijwel altijd samen met het realiseren van andere maatschappelijke opgaven. Soms is daarbij water de leidend, maar vaak ook zijn dat andere opgaven, zoals de landbouwtransitie, het stikstof-dossier, de kaderrichtlijn water, natuurontwikkeling, de drinkwaterwinning en de bossenstrategie, maar ook opgaven op het gebied van landschap en leefbaarheid. Vaak zijn integrale gebiedsprocessen nodig om het brede palet aan opgaven te realiseren.

Bestuursovereenkomst

Gekoppeld aan het werkprogramma wordt een bestuursovereenkomst opgesteld waarin de regionale partners de afspraken vastleggen over de investeringen, verantwoordelijkheden, organisatie, wijze van monitoring en verantwoording en de aan- en bijsturing van het werkprogramma.

Inhoud

08-15

1. Inleiding

1.1	Droogte als maatschappelijke opgave	10
1.2	Ambitie en strategie	13
1.3	Werkprogramma en bestuursovereenkomst 2022-2027	14
1.4	Leeswijzer	15

16-21

2. Kaders en samenhang met andere opgaven

2.1	Deltaprogramma	17
2.2	Uitgangspunten	19
2.3	Programmatisch werken	19
2.4	Synergie met andere water- en maatschappelijke opgaven	20
2.5	Koppelkansen	21

22-43

3. Maatregelen Werkprogramma 2022-2027

3.1	Terugblik op 1 ^e fase ZON	23
3.2	Maatregelenpakket 2 ^e fase ZON	33
3.3	Het Pluspakket	42

44-47

4. Samenwerken aan een klimaatbestendige en waterrobuuste regio

4.1	Samenwerking tussen Rijk en Rijn-Oost	45
4.2	Organisatie in Rijn-Oost	45
4.3	Kennis en innovatie	46
4.4	Tussentijdse evaluatie	47

48-58

Bijlagen

Bijlage 1: Beschrijving maatregelenpakket	50
Bijlage 2: Overzichtstabel met uit te voeren maatregelen en resultaten	56
Bijlage 3: Overzicht deelnemende partners	58

1

Inleiding

We zien dat klimaatverandering niet iets is van de verre toekomst maar nu al leidt tot extremer weer. Hittegolven, extreme buien en droogte hebben een grote impact op heel Nederland en daarbuiten. Het nationale Deltaprogramma heeft de ambitie om Nederland klimaatbestendig en waterrobuust te maken.

Een onderdeel van het Deltaprogramma is het Deltaplan Zoetwater. De kern van dit plan is dat Nederland in 2050 weerbaar is tegen de toenemende droogte. Zoetwatervoorziening Oost-Nederland (ZON) is de regionale uitwerking van het Deltaplan Zoetwater voor de zoetwaterregio Hoge Zandgronden Oost dat het stroomgebied van Rijn-Oost omvat.

Omdat het zoetwatervraagstuk op de hoge zandgronden zowel een regionale als een nationale opgave is, hebben het Rijk, waterschappen, provincies, gemeenten, Rijkswaterstaat, de land- en tuinbouwsector, drinkwaterbedrijven, terreinbeheerders, en particuliere grondeigenaren bij de start van de eerste fase ZON in 2016 samen de verantwoordelijkheid genomen voor een robuuste en klimaatbestendige zoetwatervoorziening op de hoge zandgronden. Tijdens de tweede fase gaan we hier mee door en geven we deze aanpak een extra impuls.

Dit is het werkprogramma voor de tweede fase ZON.

1.1 Droogte als maatschappelijke opgave

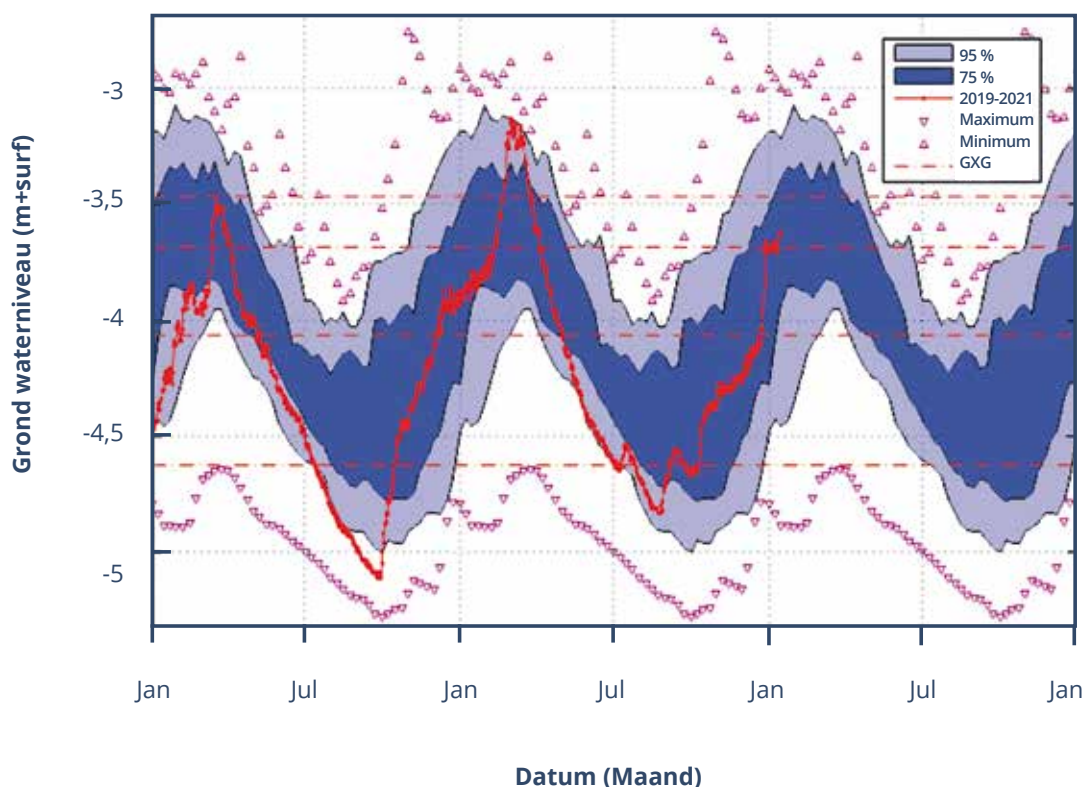
Extremer weer

Het weer wordt extremer, met wateroverlast, droogte en hitte. Voorspellingen laten zien dat we in de toekomst steeds vaker met extreem weer te maken krijgen. Hoe dat is, konden we de afgelopen jaren al ervaren. We hebben met 2018, 2019 en 2020 drie opeenvolgende extreem droge jaren meegemaakt. Alleen al in 2018-2019 ontstond in Nederland bijna een miljard euro aan schade door de langdurige droogte, met name in de landbouw. De impact blijkt ook groot op functies waarvan de schade minder goed op geld te zetten is, zoals voor de natuur, het landschap, de cultuurhistorie, de drinkwaterwinning en het stedelijk groen.

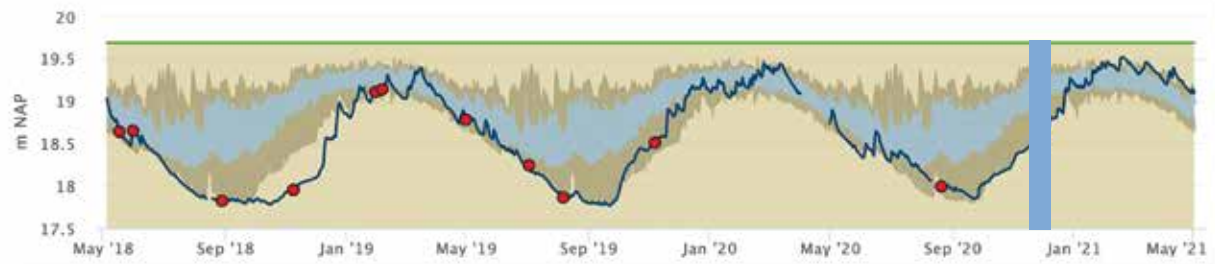
Door de drie droge jaren is droogte via de media bij een breed publiek onder de aandacht gekomen. Droogte is een brede maatschappelijk opgave geworden, waar eenieder zijn of haar steen aan bij kan dragen om zo samen te bouwen aan een robuust watersysteem dat is voorbereid op weersextremen en waarin watertekorten worden voorkomen.

Transitie is nodig om de balans in grondwatersysteem te verbeteren

Het handelingsperspectief tijdens droogte is op de hoge zandgronden zeer beperkt omdat de aanvoer van meer water naar de regio slechts in een beperkt deel mogelijk is. Dit betekent dat we in droge perioden volledig afhankelijk zijn van het grondwater en de regen die valt. Daarom slaan in Rijn-Oost

Figuur 1: Het verloop van de grondwaterstand in het Dwingelerveld laat zien dat de jaren 2019 en 2020 (rode lijn) erg droog waren (Bron: Menyanthus)

Figuur 2: Grondwaterstanden van 2018-2020 in het Aaltense Goor (Gelderland) ten opzichte van het langjarig gemiddelde. Lichtblauw is de normale dynamiek, lichtbruin zijn de extremen. De blauwe staaf in grafiek geeft de periode aan dat er structurele maatregelen zijn genomen om water vast te houden.

de provincies, waterschappen, gemeenten, drinkwatermaatschappijen en natuur- en landbouworganisaties de handen ineen om de grondwatervoorraden te vergroten, het watersysteem te optimaliseren en om te zorgen voor een efficiënt gebruik van water. De partijen volgen daarmee de adviezen van de Beleidstafel Droogte (zie pagina 18). Ook wordt de regio zo meer zelfvoorzienend en is solidair, doordat het minder beroep doet op het hoofdwatersysteem. Daarbij ontstaat steeds meer het inzicht dat de zandgronden het in de toekomst niet meer redden met het optimaliseren van het watersysteem, maar dat een grondige transitie noodzakelijk is.

Dit vereist een transitie van veel afvoeren naar meer vasthouden van water. Dit is een grote opgave, omdat het grondwatersysteem soms traag reageert op veranderingen. Daarbij nemen de extremen in weersomstandigheden toe, waardoor de gevoeligheid voor droogte en natheid toeneemt en er eerder schade ontstaat. Dit geldt voor alle gebruiksfuncties, inclusief natuur.

Dit nieuwe werkprogramma is erop gericht om de balans in het grondwatersysteem te verbeteren.

Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) en ZON

DPRA werkt volgens de 3 principes weten, willen en werken voor een gestructureerde aanpak van vier thema's: hitte, droogte, wateroverlast en overstroming.

De relatie met ZON speelt in het bijzonder met de aanpak van droogte, maar heeft ook samenhang met wateroverlast. Sommige maatregelen die de watervoorraad vergroten, zoals verhogen van grondwaterpeilen en het bufferen van water in natte perioden, hebben als neveneffect dat in natte periodes eerder wateroverlast ervaren wordt.

De Zoetwataanpak is eerder gestart dan DPRA, maar DPRA heeft een inhaalslag gemaakt en zit inmiddels ook in de uitvoeringsfase.

DPRA ontwikkelt zich in 7 stappen:

Kwetsbaarheden in beeld brengen

Risicodialoog voeren

Uitvoeringsagenda opstellen

Meekoppelkansen benutten

Reguleren en borgen

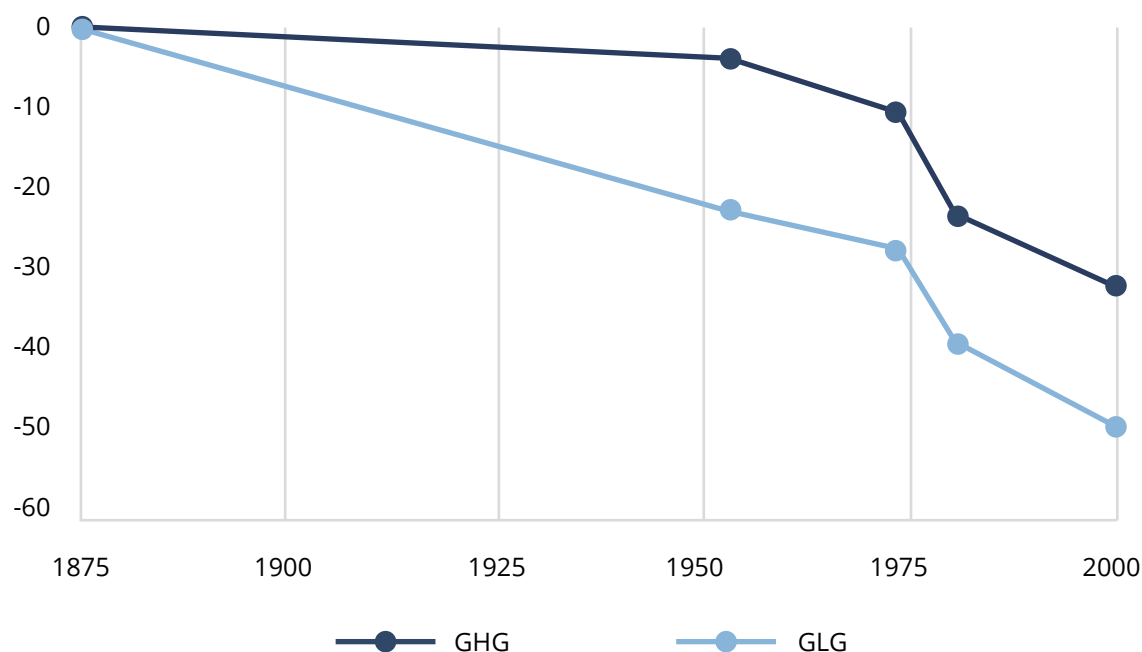
Stimuleren en faciliteren

Handelen bij calamiteiten.

Uitvoering van deze stappen gebeurt via de werkregio's. Inmiddels zijn de kwetsbaarheden in beeld gebracht door middel van de stresstesten. Alle partners op de hoge zandgronden hebben deze stap genomen. Voor het thema droogte is daarbij gebruik gemaakt van de kennis die is opgebouwd binnen het programma ZON.

Na de risicodialoog wordt de adaptatiestrategie opgesteld en zullen maatregelen worden vastgelegd in uitvoeringsprogramma's van de werkregio's. De maatregelen van het uitvoeringsprogramma 2de fase ZON kunnen waarschijnlijk naadloos worden geïntegreerd in de uitvoeringsprogramma's.

Figuur 3: De daling van de gemiddeld hoogste grondwaterstand (GHG) en gemiddeld laagste grondwaterstand (GLG) in de zandgebieden Oost-Nederland. (Naar: Knotters en Jansen, 2005)

1.2 Ambitie en strategie

Vanwege de samenhang tussen het Deltaplan Zoetwater en het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie hebben de partners in Oost- en Zuid-Nederland gezamenlijk een ambitie en strategie opgesteld en vastgesteld in het Regionaal Bestuurlijk Overleg van 3 december 2020. Deze ambitie en strategie vormen de basis voor de afstemming tussen de programmering en uitvoering van beiden Deltaplannen in de regio in de periode 2022-2027. Onze gezamenlijke ambitie voor de lange termijn is:

De Hoge Zandgronden in Oost-Nederland zijn klimaatbestendig en waterrobuust: de regio kan omgaan met extreem weer en watertekort. De transitie heeft bijgedragen aan een mooie, gezonde en welvarende regio.

Uit deze ambitie voor de lange termijn is de volgende concrete ambitie voor de periode tot 2027 afgeleid:

In 2027 is het klimaatbestendig en waterrobuust inrichten de gangbare praktijk. 20% van de Hoge Zandgronden voldoet in 2027 aan de ambitie voor 2050.

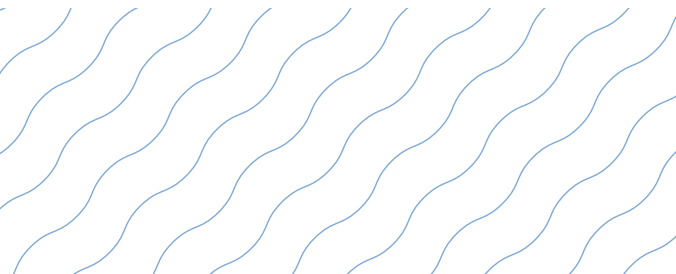
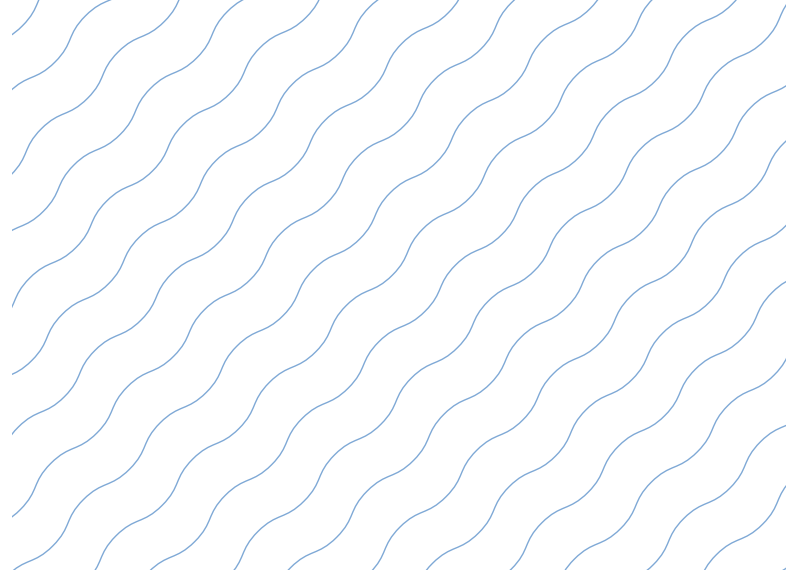
Met de volgende strategie zoeken we de afstemming in de programmering en uitvoering van het Deltaplan zoetwater en het Deltaplan ruimtelijke adaptatie op de Hoge Zandgronden:

1. Samen waar het kan, apart als het moet
2. Gebiedsgericht in gesprek met alle betrokkenen
3. Alle opgaven op tafel
4. Basis leggen in het omgevingsbeleid

1.3 Werkprogramma en bestuursovereenkomst 2022-2027

Werkprogramma

Dit werkprogramma heeft als doel richting te geven aan de uitvoering van concrete maatregelen die invulling geven aan de gekozen ambitie en strategie. Het beschrijft voor de komende zes jaar wat de samenwerkende partijen met steun van het Rijk in de regio Oost gaan doen, wat beoogde prestaties zijn, welke maatregelen worden getroffen, hoe deze worden gefinancierd en hoe de aansturing en verantwoording plaatsvinden. Het werkprogramma biedt daarnaast inzicht in de kansen die er zijn om initiatieven te verknopen en synergie te bereiken.

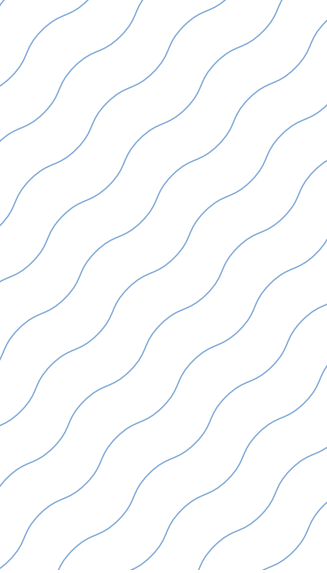

Het regionale bod

Het einde van de looptijd van de eerste fase ZON nadert en de urgentie voor voldoende zoet water is door drie opeenvolgende droge jaren sterk toegenomen. Het is daarom tijd voor nieuwe afspraken. De partijen in het Regionaal Bestuurlijk Overleg Rijn-Oost (RBO Rijn-Oost) hebben in 2020 en 2021 de inzet van maatregelen en financiën voor de periode 2022-2027 bepaald. In dit werkprogramma heeft de regio de gemaakte afspraken met het Bestuurlijk Platform Zoetwater over de besteding van de landelijke Deltafondsmiddelen voor het Deltaplan Zoetwater uitgewerkt voor de periode 2022-2027. Het maatregelenpakket is daarmee het regionale bod van de partners binnen Rijn-Oost aan het Rijk. Het werkprogramma vormt voor de regionale partijen het vertrekpunt voor de uitvoering. Tabellen en kaarten worden periodiek geactualiseerd en zijn daarmee instrumenten om de uitvoering te coördineren. Het werkprogramma is bestuurlijk vastgesteld door RBO Rijn-Oost op 18 juni 2021.

Bestuursovereenkomst Zoetwatervoorziening Oost-Nederland

Gekoppeld aan het werkprogramma wordt een bestuursovereenkomst opgesteld waarin de regionale partners de afspraken vastleggen over de investeringen, verantwoordelijk-

heden, organisatie, wijze van monitoring en verantwoording en de aan- en bijsturing van het werkprogramma.

De investeringen die in het werkprogramma zijn opgenomen betreffen het aandeel in de investeringen dat bijdraagt aan actief grondwatervoorraadbeheer. De omvang van de werkelijke investeringen is vaak vele malen groter, omdat veel projecten meerdere doelen kennen.

De afspraken in de bestuursovereenkomst worden afgestemd op de landelijke regeling waarmee het Rijk de Deltafondsmiddelen aan het ZON-programma beschikt middels een specifieke uitkering (SPUK).

De Bestuursovereenkomst is uiterlijk eind 2021 getekend.

kunnen spreken van een klimaatbestendige regio. Dit nieuwe werkprogramma is erop gericht om de balans in het grondwatersysteem te verbeteren. Een terugblik op de eerste fase, de uitgangspunten en maatregelen uit de tweede fase zijn beschreven in hoofdstuk 3.

De transitie naar een klimaatbestendige regio is ingrijpend en vraagt tijd. Dit werkprogramma is een stap in een langjarig programma tot 2050, waarbij iedere zes jaar nieuwe afspraken worden gemaakt zodat nieuwe prioriteiten kunnen worden gesteld en kan worden ingesprongen op de actualiteit.

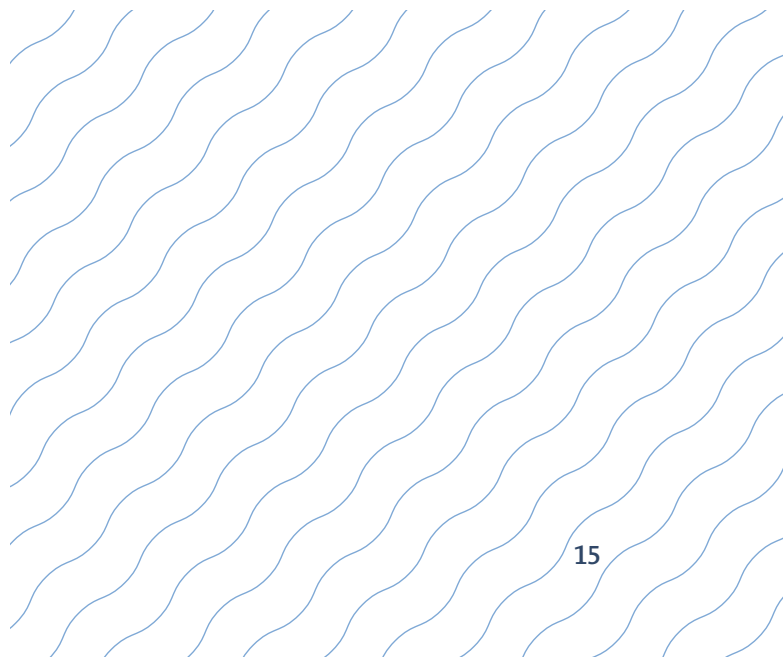
De wijze waarop hiervoor wordt samengewerkt is uitgewerkt in hoofdstuk 4.

1.4 Leeswijzer

In de tweede fase wordt de wateropgave nog nadrukkelijker gekoppeld aan de andere opgaven in het landelijk en stedelijk gebied. Dit vraagt om een nog intensievere samenwerking tussen de partners binnen Rijn-Oost.

De samenhang met andere opgaven is verder uitgewerkt in hoofdstuk 2.

In de eerste fase van het programma ZON zijn al veel maatregelen genomen om de waterbeschikbaarheid te vergroten. Maar het is nog lang niet voldoende om nu al te

2

Kaders en samenhang met andere opgaven

2.1 Deltaprogramma

Zoetwatervoorziening Oost-Nederland (ZON) maakt deel uit van het Nationale Deltaplan Zoetwater. Voor de tweede fase wordt voortgebouwd op de strategie van de eerste fase en de opgedane ervaringen. De droogte van 2018, 2019 en 2020 en nieuwe onderzoeken en inzichten voor de lange termijn hebben de urgentie en het belang van het Deltaprogramma Zoetwater onderstreept. Daarom wordt er in de tweede fase ingezet op het versnellen en intensiveren van de huidige inzet. Daarbij zijn een aantal accenten of aanscherpingen van toepassing.

Nieuwe voorkeursvolgorde

In de rapportage van de Beleidstafel Droogte wordt geconstateerd dat niet altijd en overal voor alle watergebruikers en sectoren voldoende

zoetwater van goede kwaliteit gegarandeerd kan worden – zeker niet op de lange termijn. Mede daarom is de voorkeursvolgorde voor de aanpak om de waterbeschikbaarheid te verbeteren uitgebreid en ziet er nu als volgt uit:

1. Bij ruimtelijke inrichting en landgebruik beter rekening houden met waterbeschikbaarheid
2. Zuinig zijn met water
3. Water beter vasthouden
4. Water slimmer verdelen
5. Schade accepteren

De nieuwe voorkeursvolgorde is verankerd in de Nationale Omgevingsvisie (NOVI) en het Nationaal Waterprogramma (NWP).

Beleidsstafel Droogte: een nieuwe balans tussen vasthouden en afvoeren van water

Om beter om te kunnen gaan met droogte stelde de minister van Infrastructuur en Waterstaat de Beleidsstafel Droogte in. In december 2019 kwam het eindrapport 'Nederland beter weerbaar tegen droogte' uit met een aantal aanbevelingen die gericht zijn op het creëren van randvoorwaarden om maatregelen tegen droogte te kunnen nemen.

De Beleidsstafel Droogte beveelt aan dat de nadruk bij waterbeheer en landgebruik meer moet komen te liggen op het vasthouden en vertraagd afvoeren van water. Dit betekent een nieuwe balans tussen het vasthouden en het afvoeren van water om schade door droogte en wateroverlast te minimaliseren. Tegengaan van droogte gaat daarmee zwaarder wegen dan vroeger.

Een groot deel van de aanbevelingen is vertaald in maatregelen die zijn opgenomen in dit werkprogramma.

De regie en monitoring van de voortgang van de aanbevelingen van de Beleidsstafel Droogte ligt op landelijk niveau bij de Stuurgroep Water. De voortgang van de acties van de verschillende overheden en organisaties wordt besproken in het Bestuurlijk Platform Zoetwater. In dit werkprogramma heeft de regio de gemaakte afspraken met het Bestuurlijk Platform Zoetwater uitgewerkt.

Financieel kader

De tweede fase (2022-2027) van het Delta-programma Zoetwater heeft landelijk een omvang van 800 miljoen euro. De omvang van het maatregelenpakket voor Oost-Nederland is 200 miljoen euro. Dit bedrag is opgebouwd uit een bijdrage van 50 miljoen euro uit het Deltafonds en een eigen bijdrage van de partners binnen de regio van 150 miljoen euro.

2.1 Uitgangspunten

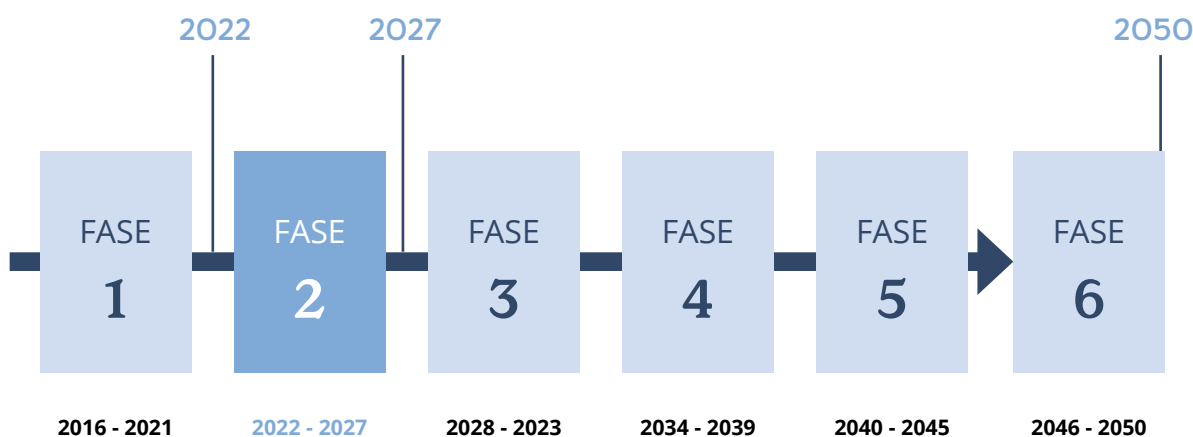
Bij het opstellen van het werkprogramma zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Een concreet werkprogramma voor de periode 2022 – 2027, waarbij we voortbouwen op de ontwikkelde aanpak en resultaten van de eerste fase.
- De eigen verantwoordelijkheid van partijen staat zoveel mogelijk voorop. Ieder project of deelprogramma kent daarom één trekker. De trekker is verantwoordelijk voor de uitvoering en het behalen van de prestaties van het project. De partijen zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor het behalen van de prestaties van het totale programma. Hierbij hanteren we de in 2016 vastgestelde realisatiestrategie.
- De programmacoördinator en programmasecretaris faciliteren en zorgen voor de coördinatie. Partijen zorgen gezamenlijk voor de rapportage over de voortgang aan de regionale partners en aan het Rijk ten behoeve van de verantwoording. RBO Rijn-Oost heeft een coördinerende rol.

- Het programma dient voldoende flexibiliteit te hebben om te kunnen inspelen op nieuwe kennis, inzichten en praktijkervaringen en het maximaleren van het doelbereik door werk met werk te maken en synergie toe te passen. Vandaar dat is gekozen voor programmatisch werken (zie paragraaf 2.3).
- Bij de verdeling van de beschikbare middelen wordt uitgegaan van een eigen bijdrage van 75% en een rijksbijdrage van 25%.

2.3 Programmatisch werken

Dit werkprogramma bestaat uit een programma van maatregelen voor de korte termijn (2022-2027) en maakt deel uit van een lange termijn aanpak tot 2050. Het is zo een vervolg op de eerste fase en een belangrijke nieuwe stap in de aanpak van waterbeschikbaarheid en een klimaatrobuust watersysteem in 2050. Door te werken in opeenvolgende planperiodes van 6 jaar kunnen we reageren op de snelheid van klimaatverandering en ontwikkelingen in de ruimtelijke en maatschappelijke context. Door te werken met

Figuur 4: Het programma tot 2050 bestaat uit planperiodes van 6 jaar.

een programma van maatregelen – in plaats van bij aanvang vast te stellen projecten met locatie en omvang - is er ook de mogelijkheid om projecten binnen een planperiode naar voren te halen of juist te temporiseren, wanneer de situatie in gebieden of bij partijen daar aanleiding toe geeft.

Deze flexibiliteit in de uitvoering is belangrijk. De aanpak van waterbeschikbaarheid op de hoge zandgronden is immers een kwestie van veel maatregelen op diverse ruimtelijke schaalniveaus, waarbij alle regionale overheden en maatschappelijke partners aan zet zijn. De gekozen manier van programmatisch werken met planperiodes maakt het noodzakelijk om tijdig vooruit te blikken en voor te sorteren op mogelijke maatregelen voor de volgende fase van het programma. Belangrijk daarbij is dat lange termijn transities goed worden ingepast vanuit het perspectief voor 2050.

2.4 Synergie met andere water- en maatschappelijke opgaven

De maatregelen voor het verbeteren van de waterbeschikbaarheid gaat vrijwel altijd samen met het realiseren van andere maatschappelijke opgaven. Soms is daarbij waterbeschikbaarheid de leidende opgave, maar veel vaker zijn andere opgaven leidend.

Hierbij gaat het om maatschappelijke transities, zoals de landbouwtransitie, het stikstofdossier, de kaderrichtlijn water, natuurontwikkeling, de drinkwaterwinning en de bossenstrategie, maar ook zachtere opgaven op het gebied van landschap en leefbaarheid.

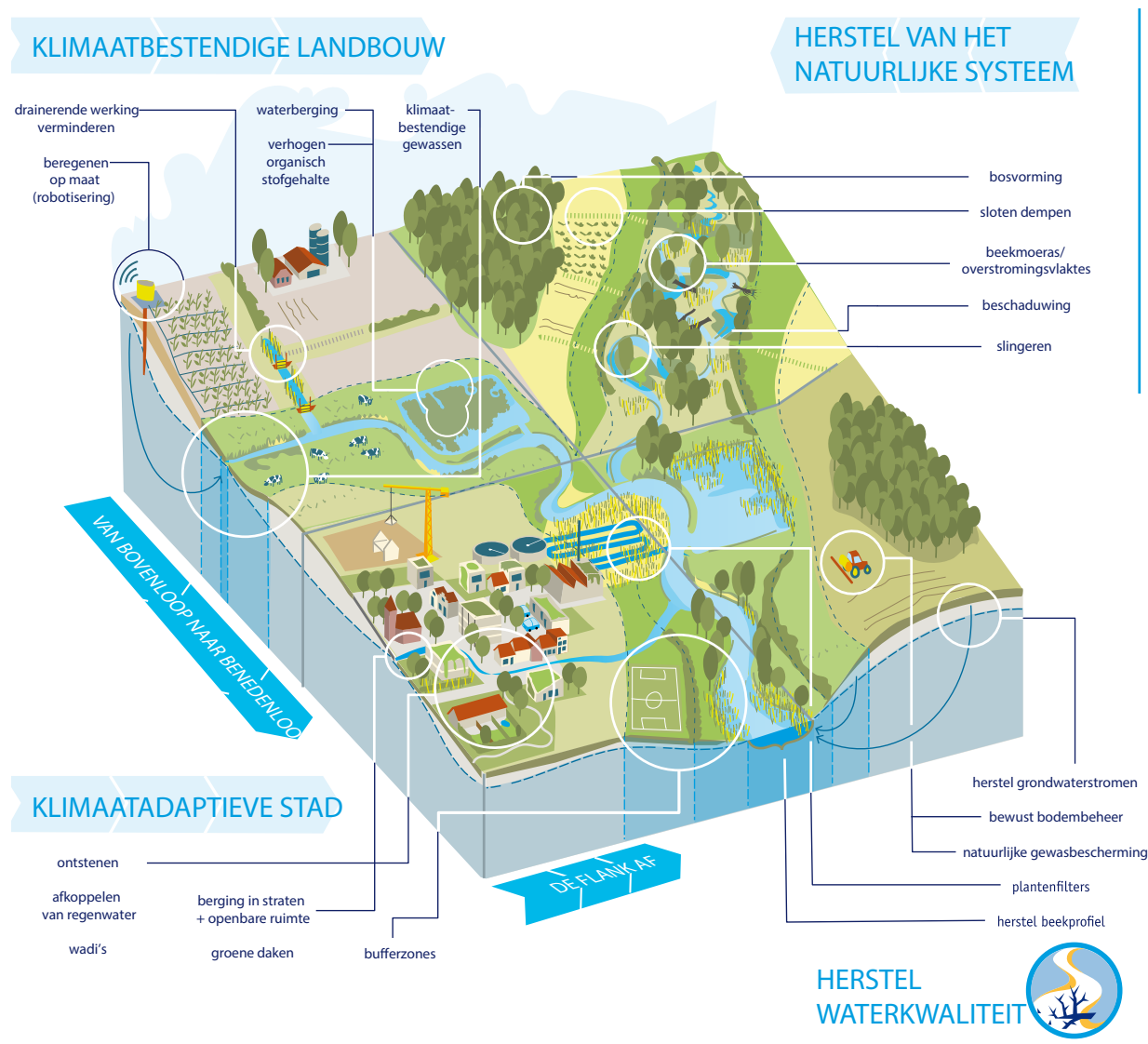
In de meeste gevallen zijn integrale gebiedsprocessen nodig om het brede palet aan opgaven te realiseren.

Haarvaten op Peil

In Overijssel gaan de provincie, waterschappen en terreinbeheerders gezamenlijk investeren in integrale projecten. Hiervoor stellen terreinbeheerders en landgoederen gronden beschikbaar om water vast te houden en bij een piekafvoer tijdelijk te bergen. Door water te bergen kan in de omgeving van deze natuurgebieden de afvoercapaciteit van watergangen worden verkleind. Hierdoor wordt de droogte in de natuur en de landbouw-gebieden er omheen verminderd.

Deze maatregelen bevinden zich vooral in de 'haarvaten' van het watersysteem, vandaar de naam 'Haarvaten op Peil'. Ook wordt geïnvesteerd in waardevolle kleine wateren. Het gaat hierbij om bovenlopen van beken en vennen waar effecten van droogval als eerste optreden.

Daarnaast wordt naaldbos omgevormd naar loofbos waardoor de verdamping vermindert.

Figuur 5: Een illustratie van de integraliteit van de maatregelen in het zandlandschap (Bron: Poster “Naar een klimaatbestendig beekdallandschap”, Stowa)

2.5 Koppelkansen

Bij het opstellen van het maatregelenpakket voor de 2^e fase hebben de partners voor alle ingediende maatregelen aangegeven welke koppelkansen er mogelijk zijn tussen de ingediende zoetwatermaatregelen en andere opgaven. De maatregelen die zijn opgenomen in het maatregelenpakket hebben vaak meerdere koppelkansen.

De koppelkansen zijn bij elkaar gebracht op een aparte website die voor iedereen te raadplegen is (zie zoetwatervoorzieningooitnederland.nl) De website met koppelkansen zal regelmatig worden geactualiseerd, zodat partners de koppelkansen de komende jaren kunnen blijven benutten bij de verdere uitwerking van de maatregelen. In figuur 7 op pagina 36 zijn de koppelkansen globaal aangegeven.

3

Maatregelen Werkprogramma 2022-2027

De partners binnen Rijn-Oost hebben een maatregelenpakket samengesteld dat zo goed mogelijk invulling geeft aan de aangescherpte zoetwaterstrategie en aansluit bij de ontwikkelde werkwijze en opgedane ervaringen uit de eerste fase.

3.1 Terugblik op 1^e fase ZON

De zoetwateropgave is natuurlijk niet nieuw, want droogte en zoetwatervoorziening staat in Oost-Nederland al decennia op de agenda. Ook in de eerste fase van het programma ZON zijn al veel maatregelen genomen om de waterbeschikbaarheid te vergroten.

Wel Goed Water Geven!

In 2016 is de eerste fase ZON gestart op basis van het werkprogramma “Wel goed water geven!”.

In totaal is in de eerste fase voor circa €116 miljoen geïnvesteerd in zoetwaterprojecten via het ZON-programma. In werkelijkheid lag het investeringsniveau vele malen hoger omdat de partners ook buiten het ZON-programma fors hebben geïnvesteerd in zoetwatermaatregelen.

Door de verschillende maatregelen is de wateraanvoer in de regio Oost in droge perioden sterk verbeterd. Ook wordt het beschikbare water beter vastgehouden door invoering van flexibel peilbeheer in de wateraanvoergebieden. In de beekdalen zijn veel beekherstelprojecten uitgevoerd zodat het beschikbare water langer wordt vastgehouden en kan infiltreren.

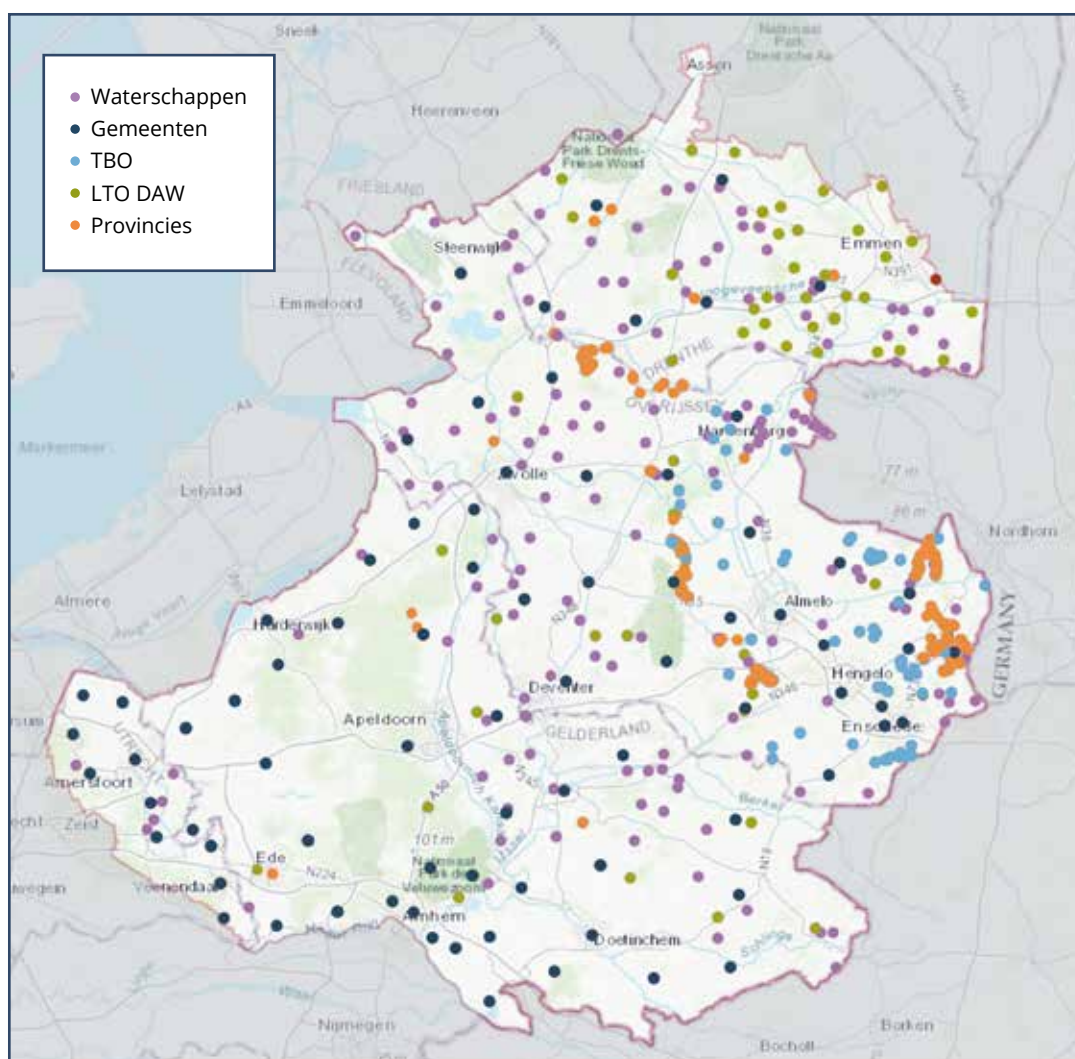
In het stedelijk gebied zijn veel maatregelen uitgevoerd om het verhard oppervlak af te koppelen van de riolering en groenblauwe structuren te realiseren. In de agrarische gebieden is veel ervaring opgedaan met het verbeteren van de bodemstructuur en het toepassen van nieuwe technieken, zoals regelbare drainage. In de natuurterreinen en op de landgoederen is veel detailontwatering verwijderd, beken hersteld en is naaldbos omgezet naar loofbos.

Aanvullend op de oorspronkelijke bijdrage van het Rijk is er in 2019 een extra impuls gekomen van €2 miljoen. Hiervan zijn voornamelijk groenblauwe structuren in het stedelijk gebied gerealiseerd en is

een bijdrage geleverd aan het onderzoek 'Droogte in zandgebieden van Zuid-, Midden- en Oost-Nederland'.

In het kader van Slim Watermanagement zijn handige tools ontwikkeld waarmee de waterbeheerders en peilbeheerders elkaar real-time op de hoogte kunnen houden bij dreigende watertekorten of overschotten. Tevens is een Watervraag Prognose Tool ontwikkeld.

Hierdoor wordt vanuit de stroomgebieden de volledige watervraag inzichtelijk, zoals opgenomen in de Verdringingsreeks. De laatste projecten zijn nog in uitvoering en worden in 2022 opgeleverd.

Figuur 6: Overzicht van de uitgevoerde projecten in het kader van de eerste fase ZON. Zie www.zoetwatervoorzieningooitnederland.nl voor een uitgebreide beschrijving van de projecten.

Optimalisatie Watersysteem Twello

In het project Optimalisatie Watersysteem Twello heeft waterschap Vallei en Veluwe het waterpeil geoptimaliseerd. In het gebied was er soms te veel en soms te weinig water. Door de stuwen te automatiseren kunnen we de waterstanden beter op het gewenste niveau houden. Zo wordt er voor gezorgd dat het water beter wordt vastgehouden en er sneller kan worden gereageerd op veranderende weersomstandigheden.

Nieuwe kijk op het Oude Diep

Waterschap Drents Overijsselse Delta heeft samen met het Drents Landschap, Provincie Drenthe en de gemeente Hoogeveen in het Oude Diep het project Pessierma Noord gerealiseerd. Hierbij is een ‘nieuwe’ meanderende beek gegraven die anderhalf keer zo lang is dan de oude rechte waterloop. De meanderende beek ligt bovenstrooms van een oude stuw die nu fungeert als noodoverlaat. Verder is er een kade en knijpstuw aangelegd om onder normale omstandigheden een zo hoog mogelijk peil te kunnen realiseren en onder extremere omstandigheden zoveel mogelijk water te bergen. Het is een natuurlijk

systeem geworden, want het ontwerp en de begroeiing in de beek bepalen nu de waterstand. Om schade aan de omliggende landbouwgronden zoveel mogelijk te beperken zijn bepaalde laagtes in de landbouwpercelen opgehoogd met uitgegraven grond van de uitgegraven beek. De hiermee mogelijk gemaakte peilverhoging zorgt er voor dat ook de waterbeschikbaarheid van de landbouwpercelen is toegenomen. Door de aanleg van een kade hoger op de flank van het beekdal worden piekbuien vastgehouden in het natuurgebied Boerveense Plassen, waar het langzaam infiltreert.

Boerenstuw

Op verschillende plekken in het ZON-gebied zijn boerenstuwen geplaatst door de LTO samen met de agrariërs, waterschappen en provincies.

Met boerenstuwen kunnen boeren water beter vasthouden in de haarkvaten van het watersysteem. Het zorgt ervoor dat het grondwater op de percelen stijgt. De praktijkervaring leert dat door het gebruik van de boerenstuwen de bodem een stukje van de oorspronkelijke sponswerking terugkrijgt en zo weerbaarder wordt tegen droogte. Dit is vooral te merken aan het snellere herstel na droge perioden. Het plaatsen van boerenstuwen is een van de vele mogelijke maatregelen die gebiedsmakelaars

aan de keukentafel met boeren bespreken. De inzet van gebiedsmakelaars is onderdeel van het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) en Zoetwatervoorziening Oost-Nederland (ZON). LTO Noord is initiatiefnemer van DAW, partner in ZON en stimuleert het nemen van maatregelen via diverse projecten. De gebiedsmakelaar bespreekt met boeren de droogteaanpak op het boerenbedrijf. Daarbij gaat het om voldoende beschikbaarheid van zoetwater in combinatie met aandacht voor de bodem- en waterkwaliteit. Voor de boeren en tuinders speelt hierbij het voordeel van een hogere gewasopbrengst of minder verlies van nutriënten ook mee.

Landgoed Smalenbroek

Landschap Overijssel heeft relatief kleinschalige maatregelen getroffen om de waterkwantiteit te verbeteren. Zo ook op landgoed Smalenbroek, een typisch Twents “textiellandgoed” gelegen op de stuwwal Oldenzaal-Enschede. De aanwezigheid van rabatten en watergangen in de bospercelen in combinatie met enkele exemplaren oude elzen en essen verraden dat de omgeving en het landgoed ooit veel natter moeten zijn geweest. Na meer dan 100 jaar van waterafvoer en uitspoeling van mineralen waren veel bodems op het landgoed verdroogd én verzuurd. Dit beeld

uit zich met name in massale sterfte van met name Fijnspar en Beuk.

Inmiddels is een deel van de rabatsystemen op het landgoed gekapt en is circa 2,5 kilometer aan greppels en sloten door met name bospercelen gedempt en verondiept. Ook is de beekbodem van de Bruninksbeek verhoogd. Daarnaast zijn kleine stuwen hersteld en enkele duikers aangepast.

Door de uitgevoerde maatregelen wordt de drainerende werking verminderd en wordt er meer water in de bodem vastgehouden.

Reggedal Enter

In het project Reggedal Enter is door waterschap Vechtstromen in nauwe samenwerking met de provincie Overijssel, Stichting Reggedal Enter, Landschap Overijssel, Stichting Enterse Zomp, Exoo B.V., De Paswever en de gemeenten Wierden en Hof van Twente, ongeveer 10,5 kilometer gekanaliseerde Regge omgevormd tot een natuurlijk meanderend riviertje van ongeveer 11,7 kilometer. Hiermee is naast de zoetwater-opgave invulling gegeven aan de KRW, WB21 en de Reggevisie. De Regge is smaller en minder diep geworden, waardoor de draineerende werking is verminderd. De aanliggende percelen zijn natuurlijk ingericht en hebben de functie nieuwe natuur gekregen.

De lokaal nog aanwezige kades langs de Regge zijn verwijderd, waardoor in extreme afvoersituaties de aanliggende natuurgroonden inunderen en er ongeveer 350.000 m³ water geborgen kan worden. Hierdoor is een natuurlijk Reggedal van 160 ha ontstaan. Ten behoeve van een zo natuurlijk mogelijk watersysteem zijn er 2 stuwen verwijderd en zijn 2 stuwen vervangen door meer natuurlijke drempels met vispassages. Om in droge periodes de Regge ook voldoende op peil te kunnen houden zijn er 3 waterinlaatpunten vanuit het Twentekanaal gerealiseerd. Deze waterinlaat is in droge periodes van belang voor natuur, landbouw en recreatie.

Klimaatbestendige straat

In het pilotproject klimaatbestendige straat heeft de gemeente Deventer na herinrichting van de Prins Bernhardstraat 2 jaar onderzoek gedaan naar de waterdoorlaatbaarheid en waterberging. Het doel van het onderzoek was om te testen welk infiltratiesysteem onder allerlei omstandigheden het beste blijft functioneren en het regenwater snel kan afvoeren en infiltreren. Dit biedt mooie kansen om de openbare ruimte klimaatbestendig en waterrobuust in te richten. En in tijden van droogte is er nu

meer water beschikbaar voor groen. In 2019 is de straat onder water gezet en werd een stevige bui nagebootst. Studenten van Hogeschool Saxion en ingenieurs van Tauw waren ter plekke aanwezig om metingen uit te voeren en gegevens te verzamelen. Vervolgens is 2 jaar lang, middels sensoren, het functioneren van de verschillende proefvakken gemonitord bij natuurlijke regenval. De resultaten van het onderzoek dienen als voorbeeld voor de toekomstige wegaanleg in Nederland.

De Wildenborch

Op landgoed de Wildenborch is in 2020 door waterschap Rijn en IJssel, samen met de provincie Gelderland, de landgoedeigenaar en de Stichting Gelders Landschap en Kastelen de afwatering van de Groenouwe en diverse greppels gedempt. Daarnaast zijn watergangen op het landgoed afgedamd en wordt overtollig hemelwater afgevoerd via historische laagtes en ondiepe slenken. Met het herstel van de historische structuur wordt

water vertraagd afgevoerd en vindt meer infiltratie op het landgoed plaats en minder ontwatering van kwalitatief beter grondwater.

In de toekomst worden nog aanvullende maatregelen uitgevoerd ten westen en zuiden van het landgoed en wordt gestreefd om al het overtollige water weer op historische wijze vertraagd via het stroomgebied van de Baakse Beek af te laten wateren.

WaterWijs Boeren

Binnen het project WaterWijs Boeren in de Achterhoek zijn in het kader van het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer verschillende demonstratieprojecten met druppelirrigatie uitgevoerd. Met druppelirrigatie kan water efficiënter toegediend worden dan met beregenen omdat het direct op de bodem wordt toegediend. Daardoor verdampt er minder water. Eenmaal aangelegd kan op ieder gewenst moment vocht worden toegediend in elke hoeveelheid. Druppelirrigatie draagt ook bij aan het terugbrengen van het nitraatgehalte in het grondwater

omdat de beschikbare stikstof in de bodem efficiënter wordt benut en draagt bij aan het efficiënt omgaan met energie.

In het waterwingebied bij Dinxperlo is er een demonstratieproject uitgevoerd om met een mobiel druppelirrigatiesysteem de maispercelen van water te voorzien. Daarnaast is er een demonstratieproject voor de teelt van herfstprei en een demonstratieproject waarin drie methoden van druppelirrigatie in snijmais worden onderzocht.

Onderzoek

Tijdens de eerste fase is er onderzoek uitgevoerd naar de mate van de droogte, de effecten van menselijke ingrepen en de gevolgen voor natuur en landbouw met een doorkijk naar de effectiviteit van mogelijk uit te voeren maatregelen (Van den Eertwegh, et. al., 2020). Daarnaast is in het kader van het programma Lumbricus onderzoek uitgevoerd naar een klimaatrobust bodem- en watersysteem (<https://www.programmalumbricus.nl/>). In dit onderzoeksprogramma is samen met kennisinstituten gewerkt aan verschillende aspecten van klimaatverandering, variërend van systeemkennis tot proeven van concrete maatregelen en governance vraagstukken. De onderzoeken hebben veel nieuwe inzichten opgeleverd over de effectiviteit en toepasbaarheid van verschillende typen zoetwatermaatregelen en het belang van een gezonde bodem voor het vasthouden van water. De uitkomsten van de verschillende onderzoeken vinden hun toepassing in de tweede fase ZON.

Grondwateragenda

Naar aanleiding van de aanbevelingen van de Beleidstafel Droogte heeft het RBO in 2020 ook een grondwateragenda opgesteld waarmee bestuurders en beleidsmakers op hoofdlijnen richting en ruimte kunnen geven aan de uitvoering van maatregelen die de waterbeschikbaarheid en veerkracht van onze watersystemen vergroten.

3.2 Maatregelenpakket 2^e fase ZON

Maatregeltypen

In een gezamenlijke aanpak is in eerste instantie een zo concreet mogelijke lijst van 26 zoetwatermaatregelen voor Oost- en Zuid-Nederland samengesteld (zie bijlage 1). Daarbij is voortgebouwd op het uitvoeringsprogramma zoetwater van de eerste fase, maar is dit aangepast en uitgebreid op basis

van onderzoek en voortschrijdend inzicht uit de eerste fase. In de eerste fase lag de focus vooral op geen-spijt maatregelen en het benutten van kansen en innovaties. Bij de prioritering voor de tweede fase is gekozen voor maatregelen die maximaal bijdragen aan de zoetwaterbeschikbaarheid en koppelkansen bieden met andere gebiedsopgaven. De zoetwatermaatregelen zijn gericht op het aanvullen van grondwater en vertraagd afvoeren van oppervlaktewater en resulteren zodoende in een verhoging van de grondwaterstanden. Door een maatregelprogramma voor te stellen met verschillende maatregelen, is er een palet aan maatregelen beschikbaar, wat de flexibiliteit oplevert om per gebied, gebiedsproject of projectlocatie voor de maatregelen te kiezen die daar het beste passen, qua effecten en kosten/baten verhouding.

De 26 potentiële zoetwatermaatregelen zijn onderverdeeld in de volgende drie categorieën:

- **Robuust watersysteem:** De transitie van een drainerend watersysteem naar een robuust klimaatbestendig watersysteem is de sleutel. Het doel is het aanvullen van de grondwatervoorraad. Dit kan door water vasthouden in het hoofdwatersysteem en in het detailwatersysteem, maar ook in stedelijk gebied door infiltratie te versterken.
- **Efficiënt watergebruik en verminderen van de watervraag:** Dit kan door zuiniger te beregenen of bodemvocht beter vast te houden op landbouwgronden. Met de onttrekkers worden afspraken gemaakt over waterbesparing, in het proces Waterbeschikbaarheid.
- **Ruimtelijke adaptatie:** Het afstemmen van het grondgebruik op het vergroten van de waterbeschikbaarheid, door bijvoorbeeld naaldbos om te vormen naar loofbos dat minder verdampt. Daarnaast vindt functieverandering plaats om de maatregelen in het watersysteem mogelijk te maken (ruimte maken voor water).

Prioritering op basis van redeneerlijnen

66 partners doen mee aan het werkprogramma voor de tweede fase ZON (zie bijlage 3).

Tijdens de voorbereiding hebben deze partners aangegeven welke zoetwatermaatregelen zij wensen te nemen in de periode 2022-2027. Hieruit werd duidelijk dat de ambities van de deelnemende partners samen veel groter zijn dan de beschikbare middelen uit het Deltafonds. Dit maakte een nadere prioritering van de maatregelen en inzet van de middelen noodzakelijk. Op basis van vooraf vastgestelde redenerlijnen is gekozen voor een maatregelenpakket waarbij de balans is gezocht tussen een zo maximaal en structureel mogelijke bijdrage aan de zoetwaterbeschikbaarheid, goede koppelkansen met andere gebiedsopgaven en de mogelijkheid voor alle betrokken partijen om deel te kunnen nemen.

Maatregelenpakket

Het geselecteerde maatregelenpakket bestaat uit de best scorende maatregelen op het gebied van zoetwaterbeschikbaarheid. Daarbij is gekeken naar de mate van grondwateraanvulling, hoe lang de levensduur is (=hoe structureel) en wat de investeringskosten zijn per kubieke meter water die wordt geïnfiltreerd (=kosteneffectiviteit). Voor de afweging is gebruik gemaakt van de kentallen uit het vastgestelde Witteveen+Bos rapport (2019). Deze kentallen vormen weer een verbeterde versie van de kentallen zoals bij de 1^e fase gehanteerd zijn. Ook hierin ontwikkelen we. Tevens is het een maatregelenpakket waar alle deelnemende partners aan mee kunnen doen. Het geselecteerde maatregelenpakket benadert

Tabel 1: De samenstelling van het maatregelenpakket.

Maatregelen	Totale investeringsruimte (miljoen euro)	Eigen bijdrage partners (miljoen euro)	ZON-bijdrage Rijk (miljoen euro)
Robuust watersysteem:			
Flexibel peilbeheer in hoofdwatersysteem regionale waterbeheerders	€ 14,9	€ 11,2	€ 3,7
Beekherstel en herprofilering leggerwaterlopen	€ 64,0	€ 48,0	€ 16,0
Regelbare en onderwater drainage*	€ 4,0	€ 3,0	€ 1,0
Verminderen lokale afvoer- en ontwatering	€ 22,0	€ 16,5	€ 5,5
Afkoppelen verhard oppervlak naar bergings- of infiltratievoorziening	€ 34,6	€ 25,9	€ 8,7
Efficiënt watergebruik:			
Verbeteren bodemstructuur*	€ 3,0	€ 2,25	€ 0,75
Gerichte watergeefsystemen*	€ 1,0	€ 0,75	€ 0,25
Bedrijfsgerichte stimuleringsplannen*	€ 2,0	€ 1,5	€ 0,5
Ruimtelijke adaptatie:			
Grondgebruik aanpassen: functie veranderen in ruimte voor water	€ 55,3	€ 41,5	€ 13,8
Naaldbos omzetten in heide of loofbos	€ 1,4	€ 1,05	€ 0,35
Totaal	€ 202,3	€ 151,5	€ 50,6

* De uitvoering van deze maatregelen loopt via het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer

de gevraagde omvang van €200 miljoen en is weergegeven in tabel 1.

In bijlage 1 is een beschrijving van de maatregelen opgenomen en in bijlage 2 de verdeling over de partners.

Maatschappelijke kosten-baten analyse (MKBA)

In opdracht van het ministerie van I&W is er een landelijke MKBA uitgevoerd waarin de maatregelenpakketten van alle zoetwater-regio's zijn beoordeeld (bron: Stratelligence, 2020). De MKBA laat zien welke maatregelen het meest kansrijk zijn en een positief kosten-baten saldo hebben.

De MKBA oordeelt positief over de maatregelenpakketten van Oost en Zuid voor de tweede fase van het Deltaplan Zoetwater, zowel bij het huidige klimaat als bij meer extreme klimaatscenario's. Voor de regio Oost laat de MKBA zien dat met het gekozen maatregelenpakket de meest kansrijke maatregelen zijn geselecteerd.

Spreiding van de maatregelen en focusgebieden

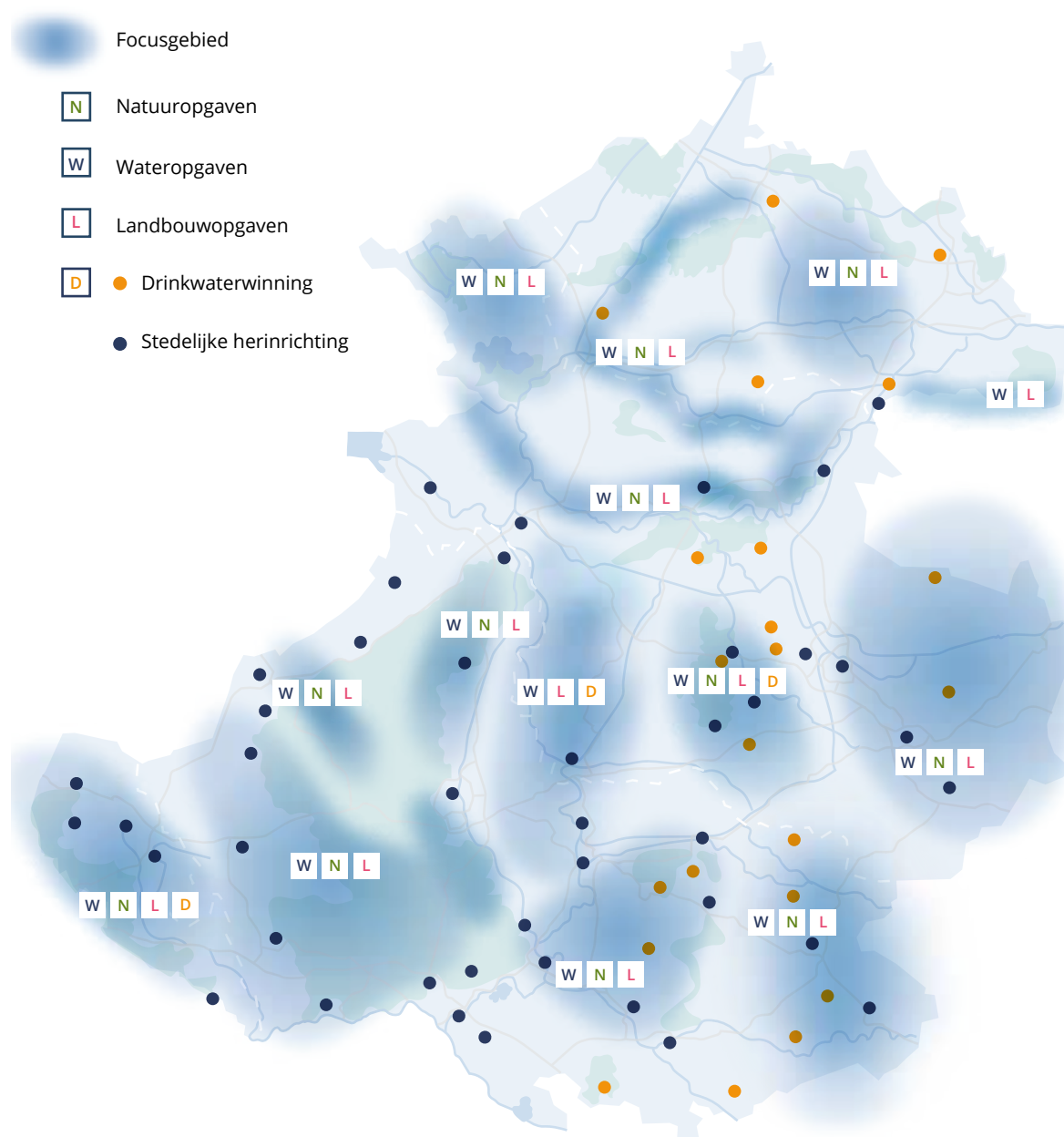
De diversiteit van het maatregelenpakket zorgt er voor dat er een goed spreiding is van de verschillende maatregelen over de regio. De maatregelen worden uitgevoerd in de gebieden waar de opgaven voor de zoetwaterbeschikbaarheid liggen en de mogelijkheden om hier op te sturen.

Eenzijds zijn het de gebieden waar sprake is van flinke droogteproblemen of problemen ten aanzien van de zoetwaterbeschikbaarheid. Anderzijds zijn het gebieden, zoals de beekdalen, waar de waterbeheerders maatregelen kunnen treffen die een bijdrage kunnen leveren aan het oplossen van de zoetwaterproblematiek.

Vanwege de koppelkansen met andere gebiedsopgaven leidt dit tot focusgebieden waarbinnen de meeste maatregelen zich bevinden die in de periode 2022-2027 worden uitgevoerd. Gedurende de tweede fase worden de maatregelen verder uitgewerkt tot concrete projecten en kunnen deze nauwkeuriger op de kaart worden aangegeven (zie figuur 7).

Focusgebieden

Figuur 7: Focusgebieden binnen Rijn-Oost. Binnen deze gebieden worden de meeste maatregelen uitgevoerd. De maatregelen hebben vaak meerdere koppelkansen met andere gebiedsopgaven. Gedurende de looptijd van het programma worden de maatregelen verder uitgewerkt tot concrete projecten en kunnen deze nauwkeuriger op de kaart worden aangegeven.

Nieuwe Drostendiep

In het Nieuwe Drostendiep gaan provincie Drenthe, waterschap Vechtstromen, Natuurmonumenten, Gemeente Coevorden, Stichting Het Drentse Landschap, Agrarische Natuur Drenthe, LTO-Noord samen aan de slag. Er worden in 2022 hydrologische maatregelen uitgevoerd voor het vasthouden van water inclusief waterberging en het tegengaan van verdroging. De opgave voor dit gebied bestaat daarnaast uit het invulling geven aan de kaderrichtlijn water en het realiseren van Natuurnetwerk Nederland (NNN). Door het verwerven van percelen is er ruimte voor meandering en kan het peil verhoogd worden. Er wordt gekozen voor een beekdalbrede benadering waarbij de hydrologische situatie in het beekdal zoveel mogelijk wordt hersteld.

Waardevol Brummen

In 'Waardevol Brummen' werken waterschap Vallei en Veluwe, gemeente Brummen en provincie Gelderland samen met inwoners en bedrijven aan wateroverlast, verdroging en biodiversiteit in het gebied Voorstonden - Oekense Beek - Leusveld. Het klimaat verandert en daarom een thema dat ons allemaal raakt. Korte, heftige regenbuien, langere perioden van droogte zijn hiervan merkbare voorbeelden. Klimaat is een verbindend thema tussen

natuur, landschap, landbouw, wonen en bedrijvigheid in het gebied. In een voor mensen, dieren en planten bijzonder leefgebied, gaan we aan de slag om gevolgen van klimaatverandering op te vangen en natuur te versterken. Met inwoners en bedrijven zijn we op zoek naar invulling van maatregelen hiervoor. Zodat inwoners kunnen genieten van het landschap, agrariërs kunnen blijven ondernemen en natuur kan bloeien.

Stadsbeek

In Enschede werkt de gemeente aan de aanleg van de stadsbeek. Deze beek lijkt nieuw maar is feitelijk de oude bovenloop van de Tweekelerbeek, een oude beek die is gedempt. Het stadsbeekproject bestaat uit het graven van de beek, het aanleggen van drainage in de omliggende straten het aanleggen van wadi's in groen en het afkoppelen van regenpijpen.

Door deze maatregelen worden de woningen niet te nat, blijft de Tweekelerbeek langer watervoerend en gaat er veel minder schoon water naar de rioolwaterzuivering.

Water vasthouden op landgoederen

Overijssel is rijk aan historische landgoederen, zoals langs de Overijsselse Vecht en de landgoederen rond Enschede. Deze landgoederen zijn aangelegd in de periode voordat het watersysteem werd ingericht op het afvoeren van water. Waar vroeger vijverpartijen vol stonden met water en diepe sloten en rabbat-ten nodig waren om bos te kunnen aanplanten is er nu op veel landgoederen sprake van droogte. Grachten staan leeg en bossen en lanen zijn in slechte staat door de droogte. Er liggen veel kansen om water vast te houden. Dit kan tevens bijdragen aan het voorkomen van wateroverlast en hittestress in de stad.

De landgoederen rond Enschede en in het Vechtdal zijn in eigendom bij zowel natuurorganisaties als particulieren. Organisaties als Overijssels Particulier Grondbezit, Natuurmonumenten en Landschap Overijssel zien kansen om in het kader van Haarvaten op Peil hun terreinen beschikbaar te stellen voor maatregelen en gebiedsgericht te kijken naar de opgaven in de gebieden. ZON-maatregelen kunnen fungeren als aanjager van een integrale gebiedsontwikkeling waarbij ook opgaven m.b.t. klimaat, erfgoed, stikstof en de bossenstrategie kunnen worden meegenomen.

De aanvulling van het grondwater (actief voorraadbeheer)

Van de verschillende maatregelen die worden getroffen is op basis van kentallen en normbedragen berekend wat jaarlijks de grondwater- of bodemvochtaanvulling is.

Door deze kentallen te koppelen aan de arealen die de partners voornemens zijn om uit te voeren in de periode 2022-2027 is de globale inschatting gemaakt dat het maatregelenpakket een jaarlijkse grondwateraanvulling oplevert van circa 62 miljoen m³.

Tabel 2: De geschatte jaarlijkse grondwateraanvulling door uitvoering van het maatregelenpakket voor de 2^e fase ZON.

Maatregelen	Geraamd areaal (ha)	Grondwater-of bodemvocht aanvulling (miljoen m ³ /jaar)
Flexibel peilbeheer in hoofdwatersysteem regionale waterbeheerders	69.448	34,7
Beekherstel en herprofilering leggerwaterlopen	16.752	8,4
Regelbare en onderwater drainage	1.274	0,5
Lokale afvoer- en ontwatering	18.534	9,3
Afkoppelen verhard oppervlak naar bergings- of infiltratievoorziening	632	3,2
Verbeteren bodemstructuur	907	0,1
Gerichte watergeefsystemen	78	0,01
Grondgebruik aanpassen: functie veranderen in ruimte voor water	11.086	5,5
Naaldbos omzetten in heide of loofbos	701	0,1
Totale grondwateraanvulling (miljoen m³/jaar)		61,8

3.3 Het Pluspakket

De grote ambities van de partners binnen Rijn-Oost ten opzichte van het beschikbare budget zorgt ervoor dat niet alle voorgestelde maatregelen kunnen worden gehonoreerd. Een prioritering was noodzakelijk om tot het voorgestelde maatregelenpakket te komen. Dit betekent dat er bij de prioritering maatregelen zijn afgevallen. De maatregelen die wel zijn geselecteerd hebben gezamenlijk een omvang van €202 miljoen. Dit betekent dat er nog een lichte overprogrammering is ten opzichte van de gewenste €200 miljoen.

De overprogrammering en de eerder in het selectieproces afgevallen maatregelen worden opgenomen in een pluspakket.

Zodra er binnen het programma middelen vrijvallen of als er aanvullende budgetten beschikbaar komen, wordt als eerste de overprogrammering benut en ingevuld. Vallen er gedurende de looptijd van de tweede fase meer middelen vrij binnen het programma dan de overprogrammering, dan geldt het besluit van het RBO van 13 april 2018. Dit

besluit houdt in dat ingeval een partij niet in staat is om de beschikte middelen te besteden dat dan andere partijen binnen dezelfde groep dit mogen invullen.

Komen er aanvullende budgetten beschikbaar dan wordt opnieuw een afweging gemaakt waar deze middelen het beste aan kunnen worden besteed. In eerste instantie wordt daarbij gekeken naar het pluspakket, maar daarnaast wordt ook gekeken of zich nieuwe ontwikkelingen of kansen voordoen waar nu

nog niet in is voorzien of ontwikkelingen die om een bijsturing vragen.

Dit betekent dat bij het beschikbaar komen van aanvullende budgetten die groter zijn dan de overprogrammering er een nieuw voorstel zal worden voorgelegd aan het RBO dat inspeelt op de situatie en actualiteit van dat moment en waarbij alle partners worden betrokken. De exacte spelregels worden opgenomen in de bestuursovereenkomst.

4

Samenwerken aan een klimaatbestendige en waterrobuuste regio

4.1 Samenwerking tussen Rijk en Rijn-Oost

Bestuurlijk Platform Zoetwater (BPZ)

De Zoetwatervoorziening Oost-Nederland maakt deel uit van het nationale Deltaplan Zoetwater. In het BPZ worden bestuurlijke afspraken gemaakt tussen het Rijk en de zoetwaterregio's over de voortgang van het totale Deltaplan en over mee- en tegenvallers. Een goede samenwerking tussen Rijk en regio is noodzakelijk om goede afspraken te maken over de besteding van de €50 miljoen aan Deltafondsmiddelen en om de voortgang van het programma te bewaken. Daarnaast is de samenwerking van belang om landelijke aandacht te houden voor de problematiek en opgaven in onze regio en voor te kunnen sorteren op de volgende fase van het Deltaplan.

Kernteam Zoetwater

In het landelijke kernteam Zoetwater vindt de ambtelijke voorbereiding van het BPZ plaats en wordt de voortgang in de regio's bewaakt. Onderwerpen die ter besluitvorming aan het BPZ worden voorgelegd worden in het kernteam Zoetwater voorbereid. In het kernteam zijn alle regio's vertegenwoordigd.

4.2 Organisatie in Rijn-Oost

Regionaal Bestuurlijk Overleg Rijn-Oost

Voor de Zoetwatervoorziening Oost-Nederland is een brede samenwerking ontstaan onder de vlag van het Regionaal Bestuurlijk Overleg (RBO). Hierin zijn alle regionale overheden, Rijk, natuur- en landbouworganisaties en de drinkwatersector

in Oost-Nederland vertegenwoordigd. De partners in het RBO staan voor de opgave om te zorgen voor een klimaatbestendig en robuust watersysteem. “Grensontkennend samenwerken” is daarbij kenmerkend: niet kijken naar de grenzen van een waterschap, gemeente of provincie, maar kijken vanuit de opgave en naar wie daaraan een bijdrage kan leveren. Deze samenwerking heeft bijgedragen aan de bewustwording en actiebereidheid. Tevens vindt binnen het RBO de afstemming plaats tussen zoetwater, ruimtelijke adaptatie en waterkwaliteit.

Het opstellen van beleid en de inzet van middelen is primair de verantwoordelijkheid van de eigen besturen van de partners. Het RBO Rijn-Oost heeft een coördinerende rol en stuurt het werkprogramma aan als geheel. Dat betekent dat het RBO overlegt en verantwoording aflegt aan het Rijk over het aanwenden van Deltafondsmiddelen. De projecten die ontstaan gedurende de looptijd van het programma worden altijd uitgevoerd in dialoog met de omgeving en gebiedspartijen.

Werkgroep ZON

In de werkgroep vindt de ambtelijke voorbereiding en afstemming plaats over het werkprogramma en wordt de voortgang bewaakt. Onderwerpen die ter besluitvorming aan het RBO worden voorgelegd worden in de werkgroep voorbereid. In de werkgroep zijn alle partners vertegenwoordigd. Onder de werkgroep ZON is een sub-werkgroep ingesteld voor de uitvoering van Slim Watermanagement maatregelen in de regio ZON.

Kernteam ZON

In de werkgroep worden alle lopende zaken binnen het werkgebied van ZON behandeld. Om efficiënt te kunnen opereren is er vanuit de werkgroep een kernteam gevormd. Dit kernteam bestaat uit een programmacoördinator, een programmasecretaris, en vertegenwoordigers namens de waterschappen en provincies.

Programmacoördinatie

Voor de dagelijkse leiding heeft het RBO een programmacoördinator en programmasecretaris aangesteld (deze vormen het programmabureau), zodat afstemming over en bijstelling van het werkprogramma in de loop van de uitvoeringsperiode mogelijk is.

Sturing

Het werkprogramma vormt voor de regionale partijen het vertrekpunt voor de uitvoering. Tabellen en kaarten worden periodiek geactualiseerd en zijn daarmee instrumenten om de uitvoering te coördineren. Jaarlijks wordt in een rapportage door de initiatiefnemer de voortgang per maatregeltipe in beeld gebracht. Wanneer een maatregel niet of niet volledig wordt uitgevoerd, kan de initiatiefnemer (het restant van) de bijdrage vanuit het Deltafonds inzetten voor een gelijkwaardige maatregel. De initiatiefnemer informeert het RBO Rijn-Oost jaarlijks middels de voortgangsrapportage over deze wijzigingen. Daarnaast dient de voortgangsrapportage de basis voor de verantwoording voor het Rijk hoe de Deltafondsmiddelen in de regio besteed zijn.

4.3 Kennis en innovatie

Samen kennisdelen en leren van elkaar is van grote meerwaarde voor de realisatie van de doelen in het werkprogramma. Organisaties moeten leren hoe zij met de veranderingen omgaan (governance). Daarnaast zijn er inhoudelijke kennisvragen. Klimaatverandering zorgt voor nieuwe kennisvragen over hoe watersystemen, gewassen, flora en fauna en mensen op deze veranderende omstandigheden reageren. Sinds het begin van de eeuw publiceert het KNMI regelmatig klimaatscenario's waarin de mogelijke veranderingen van weer-karakteristieken worden geschetst. De laatste klimaatscenario's zijn in 2014 gepubliceerd. De volgende prognoses worden in 2023 verwacht. Onderzoeken naar de gevolgen van klimaat-

verandering worden door diverse partijen op verschillende schalen uitgevoerd. De eerste landsdekkende analyse van de gevolgen van droogte was de droogtestudie uit 2003. Deze is opgevolgd door de knelpuntenanalyses in het kader van het deelprogramma zoetwater. Voorafgaand aan het werkprogramma 'Wel goed water geven' uit fase 1 werd een knelpuntenanalyse uitgevoerd. Voor het nieuwe landelijke werkprogramma is opnieuw een knelpuntenanalyse uitgevoerd met gedeeltelijk nieuwe gegevens en methoden. Naast de knelpuntenanalyse heeft het deelprogramma zoetwater een kennisagenda opgezet waarin alle betrokken partijen hun kennisvragen hebben ingebracht.

KLIMAP

Als vervolg op het kennisprogramma Lumbricus is het onderzoeksprogramma KLIMAP, klimaatadaptatie in de praktijk, opgezet. De opzet van dit programma is vergelijkbaar met Lumbricus en bestaat uit verschillende sporen: proeftuinen, toekomstverkenningen en adaptatiepaden. Nieuwe technieken zijn ook in ontwikkeling.

Impuls Slim Watermanagement

Ten aanzien van Slim Watermanagement lag in de eerste fase de nadruk op dat deel van

het watersysteem waar wateraanvoer mogelijk is. In de tweede fase zal meer worden ingezet op de gebieden waar geen aanvoer van water mogelijk is.

Hierdoor verbreedt Slim Watermanagement zich van oppervlaktewaterbeheer bij watertekort en wateroverlast naar grondwater voorraadbeheer. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van dynamische, real-time gebiedsdekkende visualisatie. Als eerste stap daar naartoe wordt het Droogteportaal opgenomen in het nieuw te ontwikkelen landelijke Slim Watermanagement informatiescherm.

4.4 Tussentijdse evaluatie

Het programma voor de tweede fase heeft een looptijd van zes jaar tot eind 2027. Eind 2024, halverwege het programma, zal er een tussentijdse evaluatie plaatsvinden.

Kenmerkend voor het werken in een programma is dat zich gedurende de looptijd ontwikkelingen kunnen voordoen die maken dat bepaalde prestaties niet gehaald kunnen worden of een bijstelling behoeven. Daarnaast worden in 2023 de nieuwe klimaatscenario's vastgesteld. We zullen dan opnieuw moeten bekijken wat dat betekent voor ons gebied en of we nog op schema liggen voor het behalen van onze ambitie in 2027.

Bijlagen

Bijlage 1:

Beschrijving maatregelenpakket

Hieronder volgt een beknopte beschrijving van de 26 maatregelen die de basis vormen voor het maatregelenpakket. Voor een uitgebreide beschrijving wordt verwezen naar het rapport van Witteveen+Bos (2019).

Optimalisatie operationeel peilbeheer in hoofdsysteem van regionale waterbeheerders

Door een slimmere sturing van het regionale watersysteem kan er een dynamisch/flexibel peilbeheer gevoerd worden in de wateraanvoergebieden. Deze maatregel wordt genomen in de hoofdwatgangen (in beheer bij de waterschappen) en niet in de detailwatergangen.

Het doel van deze maatregel is om in het voorjaar en in zomers water vast te houden in de hoofdwatersystemen van de regionale waterbeheerders. Tijdelijk kunnen dan iets hogere peilen geaccepteerd worden. Hogere peilen in de watgangen resulteren via infiltratie ook in hogere grondwaterstanden.

Ook na hevige regenval in het voorjaar of in de zomer kunnen tijdelijk hogere peilen geaccepteerd worden. Met deze maatregel worden naast de extra berging in het hoofdwatersysteem ook de grondwaterstanden iets verhoogd.

Klimaat-robuuste inrichting in hoofdsysteem van regionale waterbeheerders (beekherstel, herprofilering leggerwaterlopen)

Het doel van het klimaat-robuust inrichten van het regionaal systeem is de infiltratie naar het grondwater te bevorderen en de grondwaterstanden te verhogen. Deze maatregel omvat alleen leggerwatergangen. Maatregelen voor detailwaterlopen zijn apart beschreven onder de maatregel conservering op perceelsniveau.

Met deze maatregel worden beken verondiept en ingericht ten behoeve van natuurlijke dynamiek en morfologie. Deze maatregel omvat een reeks technische ingrepen, bijvoorbeeld beekherstel of de herprofilering van leggerwaterlopen. Door het verhogen van beekbodems, aanleggen van meanders, inbrengen van obstakels (zoals dood hout) of creëren van natuurvriendelijke oevers stijgen de waterstanden. Door een hogere oppervlaktewaterstand infiltreert meer water en wordt de grondwaterstand verhoogd. Verder kunnen de maatregelen tot regelmatigere overstromingen leiden waardoor de wortelzone en het grondwater kan worden aangevuld. Daarnaast wordt door deze maatregelen ook een bijdrage geleverd aan het realiseren van KRW-doelen. Het klimaat-robuust inrichten van leggerwatergangen focust vooral op het grotere regionale watersysteem. Om gebiedsgericht grondwaterstanden te verhogen wordt deze maatregel bij voorkeur uitgevoerd in samenhang met maatregelen ter conservering van water op perceelsniveau.

Aanleg regelbare/peilgestuurde drainage, en onderwaterdrainage in veengebieden

De maatregel bestaat uit twee delen:

- A. Conventionele drainage wordt vervangen door regelbare/peilgestuurde drainage.
Dit betekent dat, in tegenstelling tot conventionele drainage, de ontwateringsbasis in hoogte kan worden gevarieerd. Bij deze maatregel wordt aangenomen dat de huidige drainage niet hoeft te worden verwijderd, maar dat een verzameldrain en regelput worden aangelegd, van waaruit het peil wordt gestuurd. Dit kan worden toegepast in alle landbouwgebieden waar in de huidige situatie drainage aanwezig is.
- B. In veengebieden met landbouwfunctie wordt onderwaterdrainage aangelegd.
Uitgangspunt is dat in deze veengebieden in de huidige situatie nog geen onderwaterdrainage aanwezig is. Bij deze vorm van drainage liggen de drainbuizen onder het slootpeil.

Conservering op perceelsniveau

De grondwatervoorraad kan lokaal worden aangevuld door maatregelen te treffen op perceelsniveau. Hierbij wordt het water op perceelsniveau vastgehouden waardoor de afvoer wordt vertraagd, infiltratie toeneemt en de grondwaterspiegel stijgt. Om het effect van conserverende maatregelen te kunnen bepalen, zijn verschillende uitwerkingen nader onderzocht.

Onderstaande maatregelen zijn keuzemaatregelen voor conservering op perceelsniveau. Zo kunnen maatregel 'sloten dempen' en maatregel 'sloten verondiepen' niet gelijktijdig uitgevoerd worden, maar moet een keuze gemaakt worden. Het wordt geadviseerd per locatie te bekijken welke maatregel het beste past. In onderstaande paragrafen wordt wel de *totale* potentie in beeld gebracht van de baten en kosten als in het *gehele* areaal de maatregelen worden toegepast, om een goede kostenindicatie te kunnen geven. Het is uiteraard niet realistisch dat in het gehele gebied alle sloten worden gedempt, maar wel dat in het gehele gebied maatregelen op perceelsniveau gedaan worden. Het zijn relatief goedkope maatregelen waar vol op ingezet moet worden om zoveel mogelijk grondwater aan te vullen.

Onderstaande maatregelen zijn keuzemaatregelen voor conservering op perceelsniveau:

- A) Sloten dempen**
- B) Sloten of greppels verondiepen of afdammen**
- C) Greppels afsluitbaar maken**
- D) Duikers verhogen of verkleinen**
- E) Plaatsen van stuwen in detailwaterlopen**
- F) Aanleg infiltratiegreppel**
- G) Beperken oppervlakkige afstroming**

Herinrichting stedelijk gebied

Dit is een combinatie van maatregelen in stedelijk gebied met sterke samenhang met het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA). Afkoppelen van verhard oppervlak kan goed gecombineerd worden met een infiltratievoorziening, zoals een wadi, of een ontsteend of groenblauw gebied. Dit wordt steeds vaker gedaan, omdat het ook sterke baten heeft wat betreft het verminderen van wateroverlast en hittestress, en omdat het in vergelijking met andere maatregelen tegen hittestress een kosteneffectieve maatregel is.

A) Afkoppelen verhard oppervlak naar bergings- of infiltratievoorziening

Veel gemeenten zijn reeds bezig met het afkoppelen van verhard oppervlak om hiermee de waterkwaliteit te verbeteren en wateroverlast en hittestress te voorkomen. Door het afkoppelen van verhard oppervlak wordt de riolering ontlast en komen overstorten minder vaak voor. Een ontlasting van het rioolstelsel leidt tot een verbetering van het rendement van een rioolwaterzuiveringsinstallatie (RWZI) en een verbeterde waterkwaliteit van oppervlaktewater in stedelijk gebied. Ook resulteert het in minder water op straat tijdens extreme neerslagevents. Het regenwater wordt via een buizen of leidingenstelsel naar een bergings- of infiltratievoorziening geleid waar het gebruikt wordt voor een betere vochtvoorziening van stedelijk groen en verder kan infiltreren naar de grondwatervoorraad.

B) Groenblauwe structuren in bestaand stedelijk gebied

Door een integrale aanpak van stedelijke herstructurering en watermaatregelen is veel winst te behalen, onder andere door restruimtes te benutten voor groen en waterberging. Door koppeling van verspreid liggende waterpartijen en waterlopen kunnen nieuwe groenblauwe structuren ontstaan die bijdragen aan belevingswaarde en leefkwaliteit van het stedelijk gebied. Meer groen heeft een verkoelend effect op de omgevingstemperatuur en vermindert daardoor problemen als gevolg van hittestress. Dit is een wezenlijke maatregel om de stedelijke omgeving klimaatbestendig te maken.

C) Waterpartijen omvormen tot wadi's

Stedelijke waterpartijen liggen vaak geïsoleerd ten opzichte van de rest van het watersysteem in stedelijk gebied, of het water stagneert in dode hoeken van kanalen en krijgt daardoor een lange verblijftijd. Deze wateren hebben in droge en warme perioden vaak te maken met een slechte waterkwaliteit. Blauwalg en stankoverlast vormen de belangrijkste klachten in droge zomers in steden. De waterpartijen dienen daarom vaak te worden aangevuld of doorgespoeld en zijn daarom juist in droge tijden een belangrijke post van de watervraag.

D) Ontsteden van publiek verhard oppervlak

In deze maatregel wordt het effect onderzocht van het ontsteden van publiek verhard oppervlak. Voorbeelden zijn: het vervangen van asfalt door grasbetontegels (parkeerterreinen), het vergroenen van schoolpleinen, aanleggen van doorlatende betonstraatstenen en het vergroenen van pleinen in winkelcentra. Het vervangen van verhard oppervlak door grasbetontegels wordt verder uitgewerkt.

Verbeteren bodemstructuur

Het verbeteren van de bodemstructuur kan worden bereikt door het organische stofgehalte in de bodem te verhogen, door storende, slecht doorlatende bodemlagen te doorbreken of door het tegengaan van bodemverdichting. Dit vermindert ook het risico op wateroverlast. Dit is een belangrijke stap naar circulaire landbouw.

Investerings in gerichte watergeefsystemen

Deze maatregel bestaat uit twee onderdelen:

- A. Druppelirrigatie in plaats van beregenen. Hierbij wordt het beregenen met allerlei vormen van sprinklerinstallaties vervangen door druppelirrigatie. Dit kan worden toegepast op locaties met kapitaalintensieve teelten (waar de irrigatiebuizen niet worden omgeploegd).
- B. Aanleggen van subirrigatiesysteem: hierbij wordt een (eventueel aanwezig) drainagesysteem uitgebreid met een verzamelput die ondiep grondwater vanuit een onttrekkingsput inlaat. Op die manier wordt water de wortelzone in gepompt.

Beide hierboven benoemde irrigatiemethoden zorgen voor een reductie van verdampingsverliezen ten opzichte van reguliere beregeningsmethoden. Daardoor hoeft het grond- of oppervlaktewater minder te worden aangesproken en daalt de watervraag. Hierdoor zakt het grondwaterpeil in droge perioden minder ver uit.

Water (lokaal) opvangen en opslaan als voorraad voor droge perioden

In natte perioden wordt water opgevangen en opgeslagen als voorraad voor droge perioden. Opslag vindt plaats in een foliebassin of vijver met ondoorlatende bodem, waardoor infiltratie naar het grondwater niet mogelijk is. Water komt in het bassin via afkoppelen van daken van bebouwing of pompen vanuit watergangen/oppervlaktewater. Zonder bassin zou dit water worden afgevoerd via de watergangen. Bij glastuinbouw wordt deze methode al toegepast; hier wordt de toepassing bij kapitaalintensieve gewassen onderzocht.

Bedrijfsgerichte stimuleringsplannen voor waterbeschikbaarheid.

Een gebiedsgericht plan betreft hier het gezamenlijk opstellen van het plan door meerdere landbouwbedrijven in een gebied. De grondwatervoorraad profiteert van verminderen van grondwaterverbruik en daardoor verbeterde waterbeschikbaarheid. Om de effectiviteit van op waterbeschikbaarheid gerichte maatregelen te verbeteren is het belangrijk niet alleen naar lokale of verbruikersschaal te kijken, maar maatregelen gebiedsgericht te implementeren. Het is hierbij van belang dat verbruikers zoals landbouwbedrijven zich bewust worden hoe hun handelen de waterbeschikbaarheid beïnvloedt en hoe zij deze kunnen verbeteren. Omdat deze maatregel verschillende

manieren ('elementen') omvat om de bewustwording ten opzichte van waterbeschikbaarheid gebiedsgericht vooruit te laten gaan, zou zij in principe voor alle landbouwgebieden toegepast kunnen worden.

Besparen drinkwater

Al jaren is er een stijging te zien in de vraag naar drinkwater. Deze maatregel bekijkt de mogelijkheden om deze stijging te verminderen. In Nederland wordt drinkwater onder andere gebruikt door particulieren, industrie en landbouwbedrijven. Het grootste drinkwaterproductiebedrijf in regio Oost-Nederland is Vitens. Het drinkwater wordt grotendeels gewonnen uit de (diepe) grondwatervoorraad. In 2018 leverde Vitens in totaal 353 Mm³ drinkwater aan 5,7 miljoen klanten. Door de economie en de bevolkingsgroei neemt de vraag naar drinkwater toe. In totaal gaat het om circa 16,4 Mm³ extra drinkwater in 2021 ten opzichte van 2017. Het is dus nuttig mogelijkheden te verkennen om deze drinkwatervraag te verminderen.

Hergebruik water

Door het hergebruiken van water hoeft er minder drinkwater te worden gebruikt. Zo kan bijvoorbeeld regenwater worden gebruikt voor het spoelen van het toilet of het besproeien van de tuin. Door het hergebruiken van proceswater kunnen industriële bedrijven op hun waterverbruik besparen, de thermische energie uit water kan bijvoorbeeld worden gebruikt in warmte/koudeopslag (WKO)-installaties. Gezuiverde RWZI-effluenten kunnen worden gebruikt voor het irrigeren van akkerland in plaats van afwateren naar een waterlichaam.

Als basis voor de berekening van de kosten en effectiviteit is op drie mogelijke realisaties gefocust:

- A. Hergebruik van regenwater voor huishoudelijk waterverbruik, bijvoorbeeld het spoelen van toiletten.
- B. Hergebruik van industrieel proceswater, bijvoorbeeld voor het koelen van leidingen.
- C. Hergebruik van RWZI-effluenten, bijvoorbeeld voor het irrigeren van landbouwgebieden.

Functie veranderen en ruimte voor water

Functie veranderen betekent dat er in plaats van bijvoorbeeld landbouw natte natuur komt, of een vorm van extensieve landbouw, zoals agrarisch natuurbeheer. Daardoor is er meer ruimte voor water om te inunderen zonder voor wateroverlast te zorgen. Dit kan voordelig zijn voor laaggelegen gebieden waar snel sterke natschade kan optreden, zoals gebieden naast beken of lokale laagtes op plateaus en flanken die nat worden wanneer de ontwateringsbasis wordt verhoogd. Deze maatregel kan noodzakelijk zijn om in gebiedsprojecten gebiedsdekkend de grondwatervoorraad te kunnen vergroten. Daarmee is deze maatregel dan in feite een randvoorwaarde voor de maatregelen in categorie 1 (klimaat-robuust watersysteem).

Bijlage 2:

Overzichtstabel met uit te voeren maatregelen en resultaten

Opmerking: De TBO's zijn niet opgenomen in deze tabel omdat zijn geen financiële middelen inbrengen. Dit neemt niet weg dat zij wel hun terreinen beschikbaar stellen voor het vasthouden en bergen van water

	Flexibel peilbeheer		Beekherstel en herpro- filing leggerwaterlopen		Regelbare drainage en onderwaterdrainage		Verminderen Lokale afvoer- en ontwatering		Afkoppelen verhard oppervlak naar infiltratievoorziening		Verbeteren bodem- structuur		Gerichte watergeef- systemen		Bedrijfsgerichte stimuleringsplannen		Functie veranderen in ruimte voor water		Naaldbos omzetten in heide of loofbos				
Investering / prestatie	ha	€	ha	€	ha	€	ha	€	ha	€	ha	€	ha	€	aantal	€	ha	€	ha	Investering	Eigen bijdrage	Rijksbijdrage	
gemeente Aalten								€ 496.200	8,3 ha											€ 496.200	€ 372.150	€ 124.050	
gemeente Almelo								€ 1.150.800	19,2 ha											€ 1.150.800	€ 863.100	€ 287.700	
gemeente Amersfoort								€ 360.000	6,0 ha											€ 360.000	€ 270.000	€ 90.000	
gemeente Apeldoorn								€ 2.160.000	36,0 ha							€ 800.000	15 ha			€ 2.960.000	€ 2.220.000	€ 740.000	
gemeente Baarn								€ 540.000	9,0 ha											€ 540.000	€ 405.000	€ 135.000	
gemeente Barneveld								€ 1.680.000	28,0 ha											€ 1.680.000	€ 1.260.000	€ 420.000	
gemeente Berkelland								€ 2.400.000	40,0 ha											€ 2.400.000	€ 1.800.000	€ 600.000	
gemeente Borne								€ 90.000	1,5 ha											€ 90.000	€ 67.500	€ 22.500	
gemeente Brummen								€ 870.000	14,5 ha											€ 870.000	€ 652.500	€ 217.500	
gemeente Coevorden								€ 169.200	2,8 ha											€ 169.200	€ 126.900	€ 42.300	
gemeente Deventer								€ 2.070.000	34,5 ha											€ 2.070.000	€ 1.552.500	€ 517.500	
gemeente Doetinchem								€ 1.140.000	19,0 ha											€ 1.140.000	€ 855.000	€ 285.000	
gemeente Duiven								€ 210.000	3,5 ha											€ 210.000	€ 157.500	€ 52.500	
gemeente Ede						€ 40.000	100 ha	€ 1.590.000	26,5 ha							€ 250.000	25 ha			€ 1.880.000	€ 1.410.000	€ 470.000	
gemeente Elburg								€ 437.646	7,3 ha											€ 437.646	€ 328.235	€ 109.412	
gemeente Enschede								€ 180.000	3,0 ha							€ 363.000	1,2 ha			€ 543.000	€ 407.250	€ 135.750	
gemeente Epe								€ 180.000	3,0 ha											€ 180.000	€ 135.000	€ 45.000	
gemeente Ermelo								€ 150.000	2,5 ha											€ 150.000	€ 112.500	€ 37.500	
gemeente Hardenberg								€ 360.000	6,0 ha											€ 360.000	€ 270.000	€ 90.000	
gemeente Harderwijk								€ 144.000	2,4 ha											€ 144.000	€ 108.000	€ 36.000	
gemeente Hattem								€ 465.000	7,8 ha											€ 465.000	€ 348.750	€ 116.250	
gemeente Heerde								€ 532.400	11,0 ha											€ 532.400	€ 399.300	€ 133.100	
gemeente Hellendoorn		€ 400.000	67 ha			€ 66.667	67 ha	€ 660.000	11,0 ha											€ 1.126.667	€ 845.000	€ 281.667	
gemeente Hengelo		€ 635.000	75 ha			€ 1.800.000	1.350 ha	€ 870.000	14,5 ha											€ 3.305.000	€ 2.478.750	€ 826.250	
gemeente Kampen								€ 481.800	8,0 ha											€ 481.800	€ 361.350	€ 120.450	
gemeente Leusden								€ 54.000	0,9 ha											€ 54.000	€ 40.500	€ 13.500	
gemeente Lochem								€ 1.245.000	20,8 ha											€ 1.245.000	€ 933.750	€ 311.250	
gemeente Losser								€ 360.000	6,0 ha											€ 360.000	€ 270.000	€ 90.000	
gemeente Nunspeet								€ 120.000	2,0 ha											€ 120.000	€ 90.000	€ 30.000	
gemeente Oldebroek								€ 817.800	13,6 ha											€ 817.800	€ 613.350	€ 204.450	
gemeente Oldenzaal								€ 135.000	2,3 ha											€ 135.000	€ 101.250	€ 33.750	
gemeente Ommen								€ 180.000	3,0 ha											€ 180.000	€ 135.000	€ 45.000	
gemeente Oostgelre								€ 174.000	2,9 ha											€ 174.000	€ 130.500	€ 43.500	
gemeente Oude-IJsselstreek								€ 3.120.000	52,0 ha											€ 3.120.000	€ 2.340.000	€ 780.000	
gemeente Putten								€ 300.000	5,0 ha											€ 300.000	€ 225.000	€ 75.000	
gemeente Renkum								€ 234.000	3,9 ha											€ 234.000	€ 175.500	€ 58.500	
gemeente Rhenen								€ 210.000	3,5 ha											€ 210.000	€ 157.500	€ 52.500	
gemeente Rijssen Holten								€ 276.000	4,6 ha											€ 276.000	€ 207.000	€ 69.000	
gemeente Soest								€ 540.000	9,0 ha											€ 540.000	€ 405.000	€ 135.000	
gemeente Voorst								€ 580.800	12,0 ha											€ 580.800	€ 435.600	€ 145.200	
gemeente Westervoort								€ 48.000	0,8 ha											€ 48.000	€ 36.000	€ 12.000	
gemeente Wierden								€ 204.000	3,4 ha											€ 204.000	€ 153.000	€ 51.000	
gemeente Winterswijk								€ 291.600	4,9 ha											€ 291.600	€ 218.700	€ 72.900	
gemeente Zevenaar								€ 1.095.000	18,3 ha											€ 1.095.000	€ 821.250	€ 273.750	
gemeente Zutphen								€ 720.000	12,0 ha											€ 720.000	€ 540.000	€ 180.000	
gemeente Zwolle								€ 3.264.000	54,4 ha											€ 3.264.000	€ 2.448.000	€ 816.000	
LTO noord					€ 4.000.000	1.274 ha	€ 3.000.000	3.000 ha			€ 3.000.000	907 ha	€ 1.000.000	78 ha	€ 2.000.000	800 st				€ 13.000.000	€ 9.750.000	€ 3.250.000	
provincie Drenthe	€ 5.940.821	9.870 ha	€ 10.749.296	6.125 ha			€ 3.563.084	2.970 ha										€ 21.126.169	8260 ha		€ 41.379.370	€ 31.034.528	€ 10.344.843
provincie Gelderland																		€ 5.000.000	1150 ha		€ 5.000.000	€ 3.750.000	€ 1.250.000
provincie Overijssel	€ 433.333	51.000 ha	€ 3.110.333	2.060 ha			€ 6.093.600	2.147 ha										€ 15.401.800	410 ha	€ 1.000.000	€ 26.039.067	€ 19.529.300	€ 6.509.767
provincie Utrecht									€ 533.333	60 ha										€ 933.333	€ 700.000	€ 233.333	
Vitens			€ 2.682.133	680 ha			€ 500.000	2.000 ha										€ 986.667	700 ha		€ 4.168.800	€ 3.126.600	€ 1.042.200
waterschap Drents Overijsselse Delta	€ 4.444.444	4.444 ha	€ 9.555.555	1.593 ha			€ 333.333	333 ha										€ 6.916.667	308 ha		€ 21.249.999	€ 15.937.499	€ 5.312.500
waterschap Rijn en IJssel (met Gld)			€ 14.500.000	2417 ha			€ 1.500.000	1500 ha										€ 4.000.000	200 ha		€ 20.000.000	€ 7.968.750	€ 5.000.000
provincie gelderland (met WRIJ)																				€ 7.031.250			
waterschap VenV	€ 1.600.000	1.600 ha																		€ 1.600.000	€ 1.200.000	€ 400.000	
waterschap VenV (met Gld)			€ 6.150.000	1025 ha																€ 6.150.000	€ 3.825.000	€ 1.537.500	
provincie gelderland (met WVV)																				€ 787.500			
waterschap VenV (met Gld en Utr)																				€ 1.087.500			
provincie gelderland (met WVV)						€ 1.866.667	1.867 ha													€ 1.866.667	€ 212.500	€ 466.667	
provincie Utrecht (met WVV)																				€ 100.000			
waterschap Vechtstromen	€ 2.533.333	2.53																					

De volgende aspecten zijn van belang:

- In stedelijk gebied is het veranderen van functie om natschade te voorkomen vaak niet gewenst, waardoor andere maatregelen moeten worden getroffen.
- In natuurgebieden zijn hogere grondwaterstanden en vaker voorkomende inundatie meestal juist gewenst, en wordt met deze maatregel een belangrijke bijdrage geleverd aan het realiseren van Natura 2000 instandhoudingsdoelen.
- Bij landbouwgebieden is regelmatigere inundatie ongunstig. Om deze maatregel toe te kunnen passen, zouden landbouwgebieden in lage, natte delen 'geruild' kunnen worden met bijvoorbeeld hoger liggende droge natuurgebieden om natschade in de landbouw te voorkomen. Het ruilen van gronden is zo een manier om het risico op lokale natschade in de landbouw te beperken. Een andere optie is peilgerichte drainage, maar dit zal niet in alle landbouwgebieden natschade kunnen voorkomen.

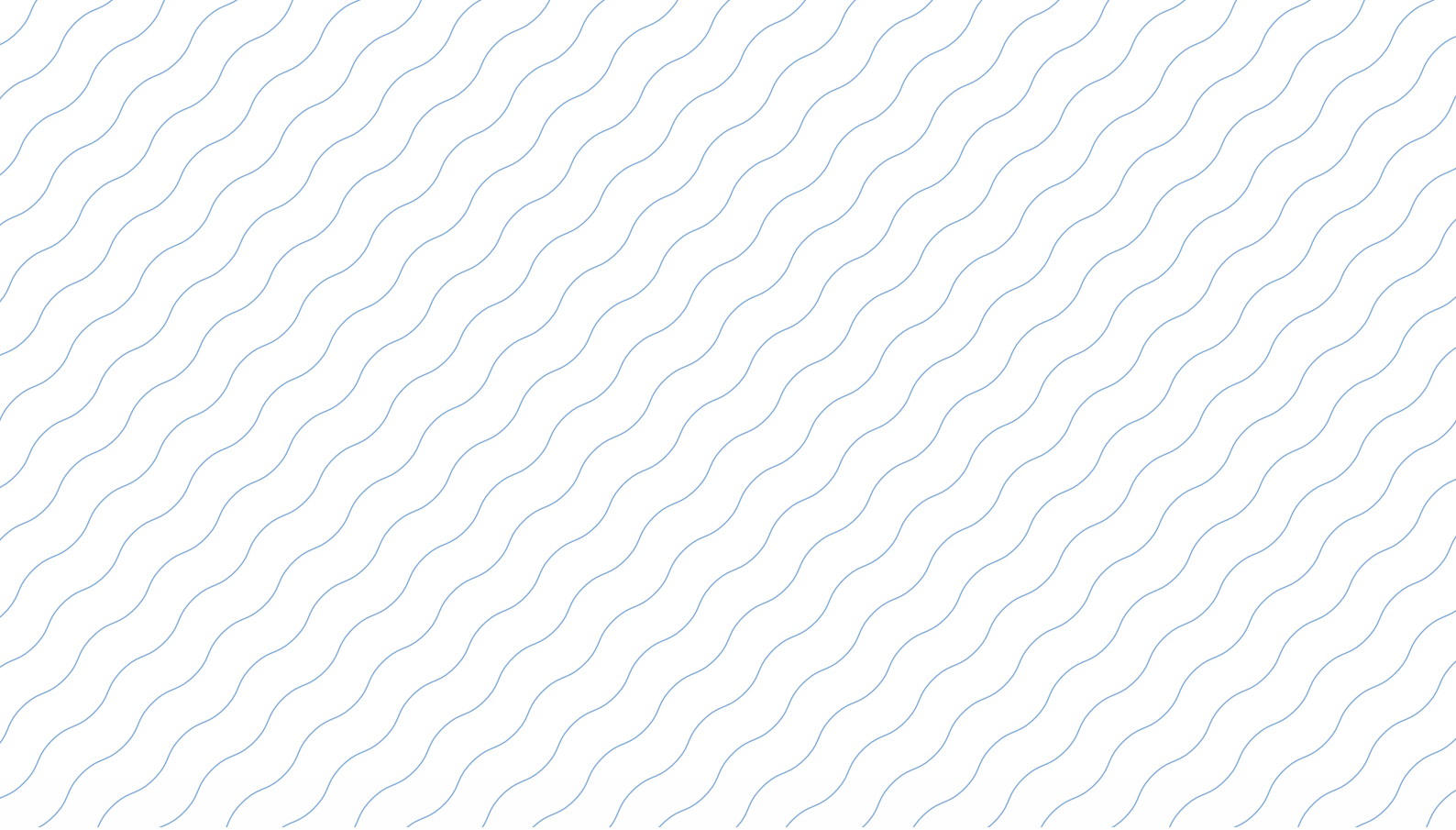
Binnen de bestaande functie het grondgebruik permanent aanpassen

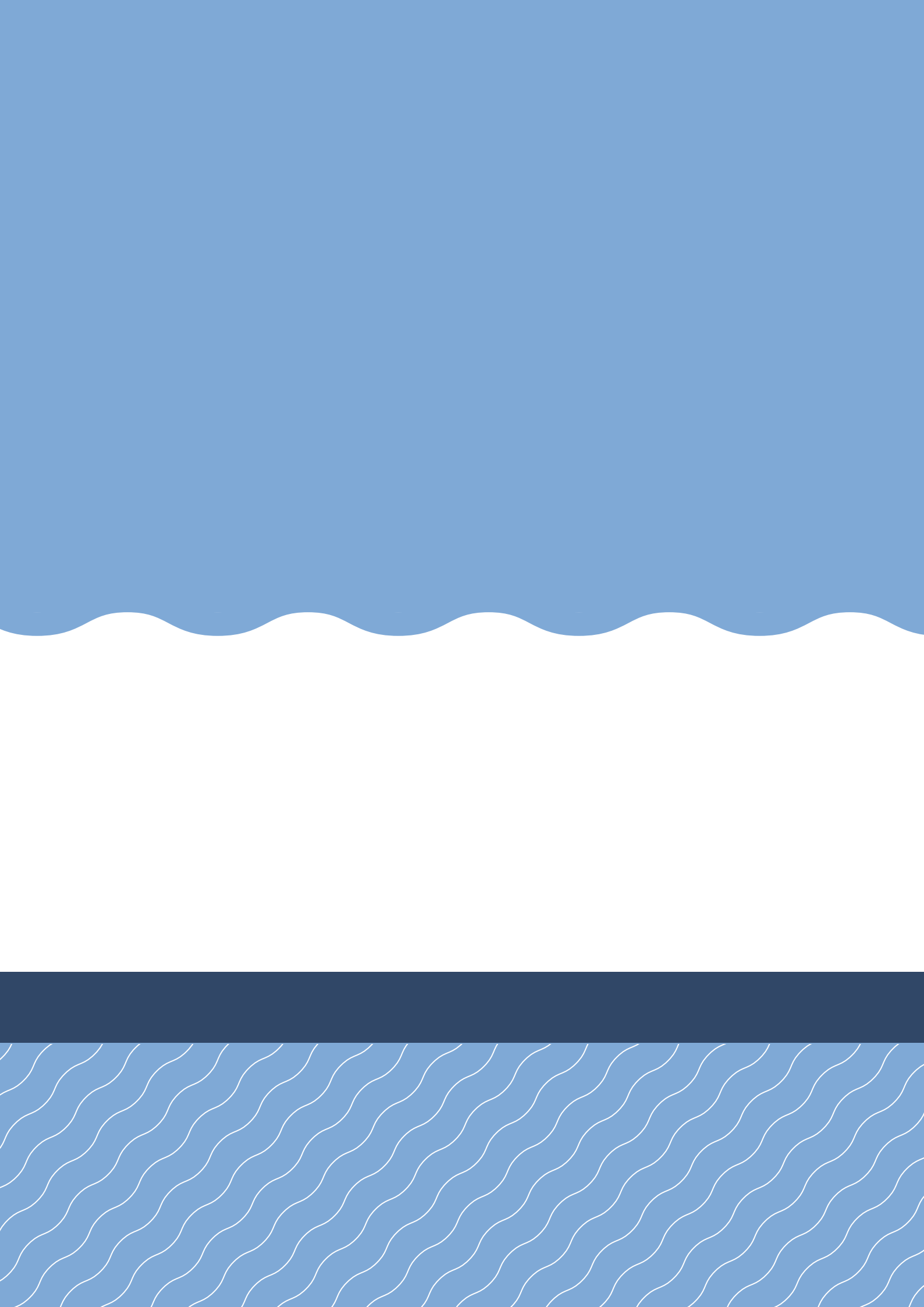
Door het aanpassen van grondgebruik kan de hydrologische cyclus worden beïnvloed en extra water ter aanvulling van grondwater opgeslagen. Planten beïnvloeden het neerslagoverschot door interceptie en evapotranspiratie. Het doel van deze maatregel is daarom om waterverlies door verdamping te verminderen en daardoor meer water aan de grondwatervoorraad beschikbaar te stellen. Voorbeelden zijn naaldbos omzetten naar gemengd bos, loofbos of heide, en de Dinkeldalregeling. Het overgaan op meer droogteresistente gewassen is geen onderdeel van deze maatregel. Naast het aanpassen van het grondgebruik omvat deze maatregel ook het implementeren van een robuuster bomenplan in stedelijke gebieden waardoor de watervraag door gewassen geringer is en beter verdeeld over het jaar. De effectiviteit van een robuuster bomenplan zou op lokale schaal moeten worden bepaald en wordt daarom hier buiten beschouwing gehouden.

Bijlage 3:

Overzicht deelnemende partners

Deelnemende partners	
provincie Drenthe	gemeente Hengelo
provincie Gelderland	gemeente Kampen
provincie Overijssel	gemeente Leusden
provincie Utrecht	gemeente Lochem
waterschap Drents Overijsselse Delta	gemeente Losser
waterschap Vallei en Veluwe	gemeente Nunspeet
waterschap Vechtstromen	gemeente Oldebroek
waterschap Rijn en IJssel	gemeente Oldenzaal
gemeente Aalten	gemeente Ommen
gemeente Almelo	gemeente Oost Gelre
gemeente Amersfoort	gemeente Oude-IJsselstreek
gemeente Apeldoorn	gemeente Putten
gemeente Arnhem	gemeente Rheden
gemeente Baarn	gemeente Rhenen
gemeente Barneveld	gemeente Rijssen Holten
gemeente Berkelland	gemeente Renkum
gemeente Borne	gemeente Soest
gemeente Brummen	gemeente Voorst
gemeente Coevorden	gemeente Westervoort
gemeente Deventer	gemeente Wierden
gemeente Doetinchem	gemeente Winterswijk
gemeente Duiven	gemeente Zevenaar
gemeente Ede	gemeente Zutphen
gemeente Elburg	gemeente Zwolle
gemeente Enschede	Vitens
gemeente Epe	Waterleidingmaatschappij Drenthe
gemeente Ermelo	LTO noord
gemeente Hardenberg	Landschap Overijssel
gemeente Harderwijk	Overijssels Particulier Grondbezit
gemeente Hattem	Utrechts Particulier Grondbezit
gemeente Heerde	Natuurmonumenten
gemeente Hellendoorn	Staatsbosbeheer

BESTUURSOVEREENKOMST ZOETWATERVOORZIENING OOST-NEDERLAND

Van de samenwerkende overheden en maatschappelijke organisaties in het RBO Rijn-Oost, betrokken bij het programma Zoetwatervoorziening Oost-Nederland 2^e fase

Tweede fase Deltaprogramma **2022-2027**

Regionale Partijen

Deelnemende partners

provincie Drenthe	gemeente Kampen
provincie Gelderland	gemeente Leusden
provincie Overijssel	gemeente Lochem
provincie Utrecht	gemeente Losser
waterschap Drents Overijsselse Delta	gemeente Nunspeet
waterschap Vallei en Veluwe	gemeente Oldebroek
waterschap Vechtstromen	gemeente Oldenzaal
waterschap Rijn en IJssel	gemeente Ommen
gemeente Aalten	gemeente Oost Gelre
gemeente Almelo	gemeente Oude-IJsselstreek
gemeente Amersfoort	gemeente Putten
gemeente Apeldoorn	gemeente Rheden
gemeente Arnhem	gemeente Rhenen
gemeente Baarn	gemeente Rijssen Holten
gemeente Barneveld	gemeente Renkum
gemeente Berkelland	gemeente Soest
gemeente Borne	gemeente Voorst
gemeente Bronckhorst	gemeente Westervoort
gemeente Brummen	gemeente Wierden
gemeente Coevorden	gemeente Winterswijk
gemeente Deventer	gemeente Zevenaar
gemeente Doetinchem	gemeente Zutphen
gemeente Duiven	gemeente Zwolle
gemeente Ede	Vitens
gemeente Elburg	WMD Drinkwater B.V.
gemeente Enschede	LTO noord
gemeente Epe	Gelders Landschap
gemeente Ermelo	Landschap Overijssel
gemeente Hardenberg	Utrechts Landschap
gemeente Harderwijk	Overijssels Particulier Grondbezit
gemeente Hattem	Utrechts Particulier Grondbezit
gemeente Heerde	Natuurmonumenten
gemeente Hellendoorn	Staatsbosbeheer
gemeente Hengelo	

Overwegingen

A. Gezien:

- de instemming van het Regionaal Bestuurlijk Overleg (RBO) Rijn-Oost op 25 juni 2020 met de notitie Hoge Zandgronden klimaatbestendig en water robuust: Ambitie en strategie voor zoetwater en ruimtelijke adaptatie;
- de instemming van het RBO Rijn-Oost op 25 juni 2020 met de Werkwijze voor Deltaprogrammering Zoetwater 2022-2027 en vastgesteld door het Bestuurlijk Platform Zoetwater (BPZ) op 17 september 2020;
- de instemming van het RBO Rijn-Oost op 3 december 2020 met het regionaal bod 2^e fase Zoetwatervoorziening Oost-Nederland (ZON) 2022-2027, tevens opgenomen in het Werkprogramma ZON 2022-2027;
- de aanbevelingen van de beleidstafel droogte, zoals verwoord in het eindrapport 'Nederland beter weerbaar tegen droogte' (2019) waarin wordt aanbevolen dat de nadruk bij waterbeheer en landgebruik meer moet komen te liggen op voorraadbeheer door het vasthouden en vertraagd afvoeren van water;
- de instemming van het RBO Rijn-Oost op 25 juni 2020 met de grondwateragenda waarmee bestuurders en beleidsmakers op hoofdlijnen richting en ruimte kunnen geven aan de uitvoering van maatregelen die de waterbeschikbaarheid en veerkracht van onze watersystemen vergroten;
- de instemming van het RBO Rijn-Oost op 18 juni 2021 met het Werkprogramma ZON 2022-2027;
- het Deltaprogramma 2022 met als onderdeel het Deltaplan Zoetwater 2022-2027, aangeboden op 21 september 2021 aan de Tweede Kamer, samen met de begroting van het Deltafonds, waarin het investeringsprogramma Zoetwater is opgenomen dat € 50 miljoen reserveert voor de Zoetwaterregio Oost;
- dat voornoemde stukken bij de Regionale Partijen genoegzaam bekend zijn, en in te zien op de website www.zoetwatervoorzieningoostnederland.nl en voor wat betreft het Deltaprogramma op: www.deltacommissaris.nl;

Overwegende dat:

- a. de Regionale Partijen in Oost-Nederland werken aan een langjarig programma tot 2050 voor de aanpak van de zoetwaterproblematiek. De hiervoor noodzakelijke maatregelen worden veelal uitgevoerd in integrale gebiedsprocessen die meerdere doelen dienen;
- b. de droge zomers van 2018, 2019 en 2020, aangevuld met de geactualiseerde knelpuntenanalyse voor het Deltaplan Zoetwater fase II en de resultaten van de Beleidstafel Droogte laten zien dat de zoetwateropgave onverminderd actueel is en dat de aanpak een impuls behoeft;
- c. de zoetwaterproblematiek in Oost-Nederland een inzet vraagt van de Regionale Partijen om hun aandeel in de strategie en ambities, zoals verwoord in het regionale bod en werkprogramma ZON 2022-2027, bestuurlijk en organisatorisch te verankeren in hun beleids- en beheerplannen voor de periode 2022-2027 om de strategie en ambities te verwezenlijken;
- d. Regionale Partijen met hun bod (eigen investering €150 miljoen) inzet van het Rijk verwachten, bestaande uit een cofinanciering met Deltafondsmiddelen (€50 miljoen);
- e. de noodzakelijke nationale en regionale maatregelen en de financiering daarvan op rijksniveau zijn vastgelegd in het Deltaplan Zoetwater 2022-2027 (onderdeel Deltaprogramma 2022);
- f. op 27 mei 2021 de leden van het Bestuurlijk Platform Zoetwater hebben afgesproken dat, voor de programmering van zoetwatermaatregelen voor de periode tot en met 2027, afspraken over verantwoordelijkheden, kostenverdeling, financieel arrangement en planning via een specifieke uitkering worden vastgelegd;

Komen de Regionale Partijen het volgende overeen:

Artikel 1. Begrippenkader

a. Bestuurlijk platform zoetwater (BPZ):

Landelijk bestuurlijk overleg met vertegenwoordigers van de zoetwaterregio's, Interprovinciaal Overleg (IPO), Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG), Unie van Waterschappen (UvW) en Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. Ministerie van Economische Zaken, Vereniging van waterbedrijven in Nederland (Vewin) en Staf Deltacommissaris zijn agendalid. De natuur- en milieufederaties zijn vertegenwoordigd in het BPZ. Het BPZ stemt af over de uitvoering van de Deltabeslissing Zoetwater en bijbehorende zoetwaterstrategie en adviseert de stuurgroep Deltaprogramma.

b. Coördinerende provincie:

De provincie die namens de Zoetwaterregio Oost de kassiersfunctie heeft voor de bijdrage van het Rijk. Daarbij zal de provincie Overijssel namens de Zoetwaterregio Oost fungeren als kassier. De kassier vraagt de rijksbijdrage aan namens alle Regionale Partijen via de landelijke subsidieregeling (SPUK) en beschikt deze door aan de Regionale Partijen. De bewaking van de voortgang van het maatregelenpakket en het opstellen van de jaarlijkse voortgangsrapportages aan het Rijk en de overige inhoudelijke werkzaamheden liggen bij het Programmabureau.

c. Deltabeslissing Zoetwater:

Hoofdkeuze voor de aanpak van de zoetwatervoorziening in Nederland. De Deltabeslissing Zoetwater stelt dat Nederland in 2050 weerbaar is tegen zoetwatertekort. Het beleid dat voortvloeit uit de Deltabeslissing, dat is opgenomen in het Deltaprogramma, wordt door overheden verankerd in beleidsplannen. Dit beleid geeft richting aan de maatregelen die worden ingezet voor de aanpak van het behoud en waar mogelijk het verbeteren van de zoetwatervoorziening, op korte en op lange termijn.

d. Deltafonds:

Begrotingsfonds (als bedoeld in artikel 9, eerste lid, van de Compatibiliteitswet 2001) dat bedoeld is voor de financiering en bekostiging van maatregelen en voorzieningen in verband met de opgaven op het gebied van waterveiligheid, zoetwatervoorziening en waterkwaliteit. De beoogde bijdragen uit het Deltafonds aan de zoetwatermaatregelen in de tweede fase zijn opgenomen in het Deltaprogramma 2022, verdeeld over de perioden 2022-2027 en een agendering van maatregelen voor de periode 2028-2033 waarover later een beslissing wordt genomen.

e. Initiatiefnemers:

Initiatiefnemers zijn de Regionale Partijen die maatregelen realiseren, zoals benoemd in het Werkprogramma ZON 2022-2027. Dit zijn op het moment van ondertekening waterschappen, provincies, gemeenten, agrarische ondernemers, terreinbeherende organisaties, particuliere landgoedeigenaren en drinkwaterbedrijven. Ook maatschappelijke koepelorganisaties als LTO-Noord en koepels van particuliere grondeigenaren kunnen initiatiefnemer zijn.

f. Pluspakket

De Regionale Partijen hebben bij de opstelling van het werkprogramma (in de periode februari tot september 2020) een hogere investering aangeboden dan in het Werkprogramma ZON 2022-2027 kon worden gehonoreerd. Het verschil tussen het aanbod en de investeringen, zoals opgenomen in het Werkprogramma ZON 2022-2027, wordt het 'Pluspakket' genoemd. Dit Pluspakket heeft een omvang van circa €147 miljoen. Het pluspakket is bedoeld om flexibiliteit te behouden in het programma, bijvoorbeeld om tegenvallers op te vangen en om in te zetten bij vrijval van middelen binnen het programma. Bij aanvullende (rijks)budgetten wordt opnieuw afgewogen waar deze middelen het beste aan kunnen worden besteed, waarbij het pluspakket in de afweging wordt meegenomen.

g. Programmabureau

De programmacoördinator en programmasecretaris vormen het Programmabureau.

h. Regionaal Ambtelijk Overleg (RAO) Rijn-Oost:

Ambtelijk overleg, met vertegenwoordigers van Regionale Overheden, Rijk en drinkwatersector uit het deelstroomgebied Rijn-Oost, dat adviseert aan het RBO.

i. Regionaal Bestuurlijk Overleg (RBO) Rijn-Oost:

Bestuurlijk overleg met vertegenwoordigers van Regionale Overheden, Rijk, natuur- en landbouworganisaties en drinkwatersector uit het deelstroomgebied Rijn-Oost. Voor de huidige samenstelling zie bijlage I.

j. Regionale Overheden:

Alle ondertekenende provincies, waterschappen en gemeenten.

k. Regionale Partijen:

Alle ondertekenende Partijen.

l. Specifieke uitkering (SPUK):

De bijdrage van het Rijk aan het programma voor de 2^e fase Deltaprogramma zoetwater wordt middels een Specifieke uitkering (SPUK) beschikbaar gesteld aan de Coördinerende provincie(s). De voorwaarden en verplichtingen die het Rijk stelt aan de ontvanger staan beschreven in de SPUK met als titel 'Tijdelijke regeling stimuleren maatregelen tweede fase Deltaprogramma zoetwater'.

m. Werkgroep ZON:

Een ambtelijke werkgroep bestaande uit medewerkers van de betrokken overheden en belangenorganisaties ingesteld door het RAO Rijn-Oost. Deze ambtelijke werkgroep coördineert de uitvoering van het Werkprogramma ZON 2022-2027 op hoofdlijnen en adviseert de leden van het RAO wat betreft voortgangsrapportage en aanpassing van het Werkprogramma ZON 2022-2027. Voor de dagelijkse werkzaamheden is een kern-team ZON samengesteld onder leiding van het Programmabureau.

n. Werkprogramma ZON 2022-2027:

Het door de Regionale Partijen opgestelde Werkprogramma Zoetwatervoorziening Oost Nederland 2022-2027 heeft als titel 'Wel goed water vasthouden; werken aan een nieuwe balans'. Het werkprogramma is bestuurlijk vastgesteld in het RBO Rijn-Oost op 18 juni 2021. In het werkprogramma is het regionale bod en het bijbehorende maatregelenpakket (december 2020) nader uitgewerkt. Het werkprogramma vormt de basis voor de Bestuursovereenkomst. Het is een instrument om de samenhang van de uitvoering te beschrijven en te bewaken. Het werkprogramma wordt periodiek geactualiseerd. Het investeringsvolume en de verdeling over de Regionale Partners is ter informatie opgenomen in bijlage II. Na actualisatie zal de vigerende versie van het werkprogramma steeds geplaatst worden op de volgende website:

www.zoetwatervoorzieningoostnederland.nl.

o. Werkwijze:

Bestuurlijke afspraak over werkwijze zoetwaterprogrammering vastgelegd in het landelijke Bestuurlijk Platform Zoetwater.

p. Zoetwaterregio's (waaronder Hoge Zandgronden Regio Oost) (zie bijlage III):

Het landelijk deelprogramma Zoetwater kent zes Zoetwaterregio's, waaronder de Hoge Zandgronden Oost. Zie het kaartje hieronder voor een geografische aanduiding.

Artikel 2. Doel en reikwijdte

Deze overeenkomst heeft tot doel om de afspraken vast te leggen tussen de Regionale Partijen onderling voor de uitvoering van het Werkprogramma ZON 2022-2027. De afspraken betreffen: de organisatie van de uitvoering, de financiering en de rapportage over besteding van middelen.

Artikel 3. De maatregelen en investeringen

- Regionale Partijen hebben de uitvoering van maatregelen nader uitgewerkt in het Werkprogramma ZON 2022-2027. De maatregelen zijn voor de hanteerbaarheid geclusterd in tien typen maatregelen.
- De Regionale Partijen spannen zich maximaal in om het toegezegde investeringsvolume van het regionale bod gestand te doen. Dit houdt in dat Regionale Partijen hun deel van dit investeringsvolume, zoals opgenomen in bijlage II, inzetten voor de uitvoering van de maatregelen uit het Werkprogramma ZON 2022-2027. Regionale Partijen reserveren hiervoor de middelen in hun begrotingen en meerjarenramingen.
- Het Rijk heeft voor de uitvoering van het Werkprogramma ZON 2022-2027 de toegezegde middelen uit het Deltafonds gereserveerd.
- De Regionale Partijen hebben een grotere ambitie (investeringsvolume) dan de inzet van middelen uit het regionale bod en het Deltafonds laat zien. Alle Regionale Partijen gaan uit van de ambitie die in het regionale bod is geformuleerd voor de periode 2022 - 2027 en spannen zich in om de daarvoor benodigde ontbrekende financiering te verkrijgen. In tabel 1 zijn de bedragen van het regionale bod van Zoetwaterregio Oost weergegeven.

Tabel 1. De samenstelling van het maatregelenpakket.

Maatregelen	Totale investeringsruimte (miljoen euro)	Eigen bijdrage partners (miljoen euro)	ZON-bijdrage Rijk (miljoen euro)
Robuust watersysteem			
flexibel peilbeheer in hoofdwatersysteem regionale waterbeheerders	€ 14,9	€ 11,2	€ 3,7
beekherstel en herprofilering leggerwaterlopen	€ 64,0	€ 48,0	€ 16,0
regelbare en onderwater drainage	€ 4,0	€ 3,0	€ 1,0
verminderen lokale afvoer- en ontwatering	€ 22,0	€ 16,5	€ 5,5
afkoppelen verhard oppervlak naar bergings- of infiltratievoorziening	€ 35,0	€ 26,2	€ 8,8
Efficiënt watergebruik			
verbeteren bodemstructuur	€ 3,0	€ 2,25	€ 0,75
gerichte watergeefsystemen	€ 1,0	€ 0,75	€ 0,25
bedrijfsgerichte stimuleringsplannen	€ 2,0	€ 1,5	€ 0,5
Ruimtelijke adaptatie			
grondgebruik aanpassen: functie veranderen in ruimte voor water	€ 55,4	€ 41,6	€ 13,8
naaldbos omzetten in heide of loofbos	€ 1,4	€ 1,05	€ 0,35
Totaal	€ 202,8	€ 152,1	€ 50,7*

* Er is €50 miljoen aan ZON-bijdrage van het Rijk beschikbaar. Dit betekent dat €0,7 miljoen ZON-bijdrage in eerste instantie nog niet kan worden toegekend. De Regionale Partij met de grootste ZON-bijdrage (Provincie Drenthe) krijgt daarom in eerste instantie €0,7 miljoen ZON-bijdrage minder toegekend. Zodra middelen vrijvallen zal als eerste deze niet-toegekende ZON-bijdrage van €0,7 miljoen worden toegekend aan de Provincie Drenthe. Zie toelichting onder artikel 5.

Financiën en Organisatie

Artikel 4. Financiële afspraken Rijk – Zoetwaterregio Oost

- a. Het totale pakket aan maatregelen, zoals opgenomen in het Werkprogramma ZON 2022-2027 heeft een omvang van € 200 miljoen. Van dit bedrag wordt € 150 miljoen ingebracht door de Regionale Partijen. De rijksbijdrage bedraagt 25%. Dit betekent dat het Rijk aan de maatregelen van de Zoetwaterregio Oost € 50 miljoen bijdraagt voor de periode 2022-2027.
- b. De financiële afspraken tussen het Rijk en de Regio Oost lopen via de Coördinerende provincie en worden vastgelegd in een specifieke uitkering (SPUK) met als titel 'Tijdelijke regeling stimuleren maatregelen tweede fase Deltaprogramma zoetwater'. Deze afspraken maken geen deel uit van deze overeenkomst.
- c. De Regionale Partijen spreken af de verdeling van de rijksbijdrage in 2024 tussentijds te evalueren. Op basis daarvan wordt door het RBO Rijn-Oost vastgesteld of de verdeling aanpassing behoeft. Indien de tussenevaluatie leidt tot een andere verdeling, dan zal deze overeenkomst hierop worden aangepast.
- d. De bijdrage van het Rijk voor de uitvoering van de maatregelen die zijn opgenomen in het Werkprogramma ZON 2022-2027 wordt via een Specifieke Uitkering (SPUK) toegekend aan de Coördinerende provincie, die namens de Zoetwaterregio Oost fungeert als kassier.
- e. Ten aanzien van de bijdrage van het Rijk gelden de volgende rijksregels over BTW:
 - de toegezegde rijksbijdragen bij de projecten zijn inclusief BTW;
 - provincies en gemeenten mogen in sommige gevallen een beroep doen op het BTW-compensatiefonds om de door hen afgedragen BTW terug te vorderen;
 - het Rijk stort het BTW-compensabele deel van zijn bijdrage in het BTW-compensatiefonds en geeft een beschikking voor de netto bijdrage aan het programma aan de Coördinerende provincie;
 - de omvang van het BTW-compensabele deel wordt bepaald op basis van een raming die de initiatiefnemer opstelt en die getoetst wordt door het Rijk;
 - de initiatiefnemer kan de compensabele BTW op basis van daadwerkelijke betaalde rekeningen terugvragen bij de beheerder van het BTW-compensatiefonds;
 - verrekening van de BTW achteraf met het Rijk vindt niet plaats.
- f. Tabel 2 bevat de kasreeks die zal worden aangehouden voor de rijksbijdrage. Het Rijk maakt 80% van de netto bedragen van deze kasreeks in genoemde jaren over aan de Coördinerende provincie. De laatste 20% wordt overgemaakt na oplevering. Voor bedragen van minder dan €1,5 miljoen per Partij zal het voorschot van 80% van de netto bijdrage na goedkeuring van de aanvraag in één keer worden toegekend. Afhankelijk van de voortgang kan de Coördinerende provincie een verzoek indienen om het kasritme aan te passen. De bedragen van deze kasreeks kunnen op basis van de jaarlijkse voortgangsrapportage of in 2024 op basis van een tussentijdse evaluatie door de Regionale Partijen worden herzien.

Tabel 2. Kasreeks rijksbijdrage

Bedragen meer dan 1,5 miljoen per partij				Bedragen minder dan 1,5 miljoen per partij			ZON-bijdrage Rijk (miljoen euro)	
	%	Bruto bijdrage	Netto bijdrage	%	Bruto bijdrage	Netto bijdrage	Totaal bruto bijdrage	Totaal netto bijdrage
2022	10	€ 3.922.757	€ 3.922.757	80	€ 8.617.942	€ 7.266.969	€ 12.540.700	€ 11.189.726
2023	15	€ 5.884.136	€ 5.884.136	0	€ -	€ -	€ 5.884.136	€ 5.884.136
2024	15	€ 5.884.136	€ 5.884.136	0	€ -	€ -	€ 5.884.136	€ 5.884.136
2025	20	€ 7.845.514	€ 7.845.514	0	€ -	€ -	€ 7.845.514	€ 7.845.514
2026	20	€ 7.845.514	€ 7.845.514	0	€ -	€ -	€ 7.845.514	€ 7.845.514
2027	20	€ 7.845.514	€ 7.845.514	20	€ 2.154.486	€ 1.816.742	€ 10.000.000	€ 9.662.257
	100	€ 39.227.572	€ 39.227.572	100	€ 10.772.428	€ 9.083.711	€ 50.000.000	€ 48.311.283

* De bedragen minder dan 1,5 miljoen per partij bevatten ook de bedragen waarbij sprake is van een BTW-compensatie.

Artikel 5. Financiële afspraken tussen Regionale Partijen onderling

- De bepalingen van artikel 5 betreffen afspraken tussen de Regionale Partijen onderling.
- De aansturing van het Werkprogramma 2022-2027, de (her)verdeling en verantwoording van de rijksmiddelen uit het Deltafonds (Programmamiddelen) voor de Zoetwaterregio Oost is een verantwoordelijkheid van Regionale Partijen en gebeurt door het RBO Rijn-Oost.
- De Programmamiddelen zijn - met het oog op tijdige duidelijkheid bij de start van de uitvoering - op basis van het Werkprogramma ZON 2022-2027 en het daarin opgenomen regionaal bod verdeeld over de Initiatiefnemers. De verdeling is opgenomen in bijlage II.
- De Coördinerende provincie zorgt via een subsidieregeling voor toedeling van de rijksmiddelen aan de Initiatiefnemers. Uitgangspunt daarbij is dat de Coördinerende provincie geen aanvullende inhoudelijke beoordeling van maatregelen of projecten doet, aangezien dit al in het kader van het Werkprogramma ZON 2022-2027 heeft plaatsgevonden. Aanvragen, die passen binnen het Werkprogramma ZON 2022-2027, worden toegekend tot 80% van de toegedeelde netto Rijksbijdrage (zie bijlage II). De laatste 20% van de netto Rijksbijdrage wordt toegekend bij oplevering van de maatregelen.
- Bij het opstellen van het regionaal bod, zoals opgenomen in het Werkprogramma ZON 2022-2027 heeft een prioritering plaatsgevonden waarbij het investeringsvolume is teruggebracht tot €202,8 miljoen (zie tabel 1). De niet-gehonoreerde maatregelen (circa €147 miljoen) zijn opgenomen in het Pluspakket.
Aangezien het investeringsvolume €202,8 bedraagt betekent dit een lichte over-programmering van €2,8 miljoen bij de start van het programma. Voor die €2,8 miljoen kan de ZON-bijdrage van €0,7 miljoen in eerste instantie niet worden toegekend, aangezien het Rijk €50 miljoen aan ZON-bijdrage beschikbaar heeft gesteld. De Regionale Partij met de grootste ZON-bijdrage (Provincie Drenthe) krijgt daarom in eerste instantie €0,7 miljoen ZON-bijdrage minder toegekend. Zodra middelen vrijvallen zal als eerste deze niet-toegekende ZON-bijdrage van €0,7 miljoen alsnog worden toegekend aan de Provincie Drenthe.

- f. Gedurende de looptijd van het programma kunnen er middelen vrijvallen ingeval een Regionale Partij niet in staat is om de beschikte rijksbijdrage te besteden en / of het beschikbaar komen van aanvullende rijksmiddelen. In dat geval kunnen de Initiatiefnemers een beroep doen op cofinanciering vanuit de rijksbijdrage. Hiervoor gelden de volgende regels:
- Bijsturing van het Werkprogramma 2022-2027 vindt jaarlijks plaats door de Initiatiefnemers zelf. De bijsturing geschiedt als volgt: jaarlijks wordt in een rapportage door de initiatiefnemer de voortgang per maatregeltype in beeld gebracht. Wanneer een maatregel niet of niet volledig wordt uitgevoerd, kan de initiatiefnemer (het restant van) de Programmamiddelen inzetten voor een gelijkwaardige maatregel. Dit is in een maatregel uit het vastgestelde maatregelenpakket. Het Programmabureau informeert het RBO Rijn-Oost jaarlijks middels de voortgangsrapportage over deze wijzigingen.
 - Herverdeling van Programmamiddelen tussen de Initiatiefnemers vindt plaats op basis van een tussentijdse evaluatie in 2024 en eventueel daarna op basis van de jaarlijkse voortgangsrapportages. De herverdeling richt zich op de inzet van middelen in de periode tot en met 2027.
 - Wanneer uit de evaluatie of gedurende de looptijd van het programma blijkt dat een initiatiefnemer een maatregel niet of niet geheel binnen de periode t/m 2027 zal kunnen uitvoeren en geen gelijkwaardige alternatieve maatregelen binnen het eigen gebied kan inzetten, wordt als eerste de niet-toegekend €0,7 miljoen aan de Provincie Drenthe ingevuld (=de overprogrammering).
 - Vallen gedurende de looptijd van de tweede fase meer middelen vrij binnen het programma dan de overprogrammering, dan geldt het besluit van het RBO van 13 april 2018. Dit besluit houdt in dat ingeval een Regionale Partij niet in staat is om de beschikte middelen te besteden dat dan andere Regionale Partijen binnen dezelfde groep dit mogen invullen. Dit betreft de volgende 6 groepen: provincies, waterschappen, gemeenten, TBO's, landbouw, drinkwaterbedrijven. Mocht het niet mogelijk blijken om de middelen binnen de eigen groep te besteden, dan vindt een herverdeling plaats tussen alle Regionale Partijen.
 - Komen er aanvullende (rijks)budgetten beschikbaar dan wordt opnieuw een afweging gemaakt waar deze middelen het beste aan kunnen worden besteed. In eerste instantie wordt daarbij gekeken naar het Pluspakket, maar daarnaast wordt ook gekeken of zich nieuwe ontwikkelingen of kansen voordoen waar nu nog niet in is voorzien of ontwikkelingen die om een bijsturing vragen. Het RBO Rijn-Oost besluit hierover.
- g. In 2024 vindt er een tussentijdse evaluatie plaats en beoordeelt het RBO Rijn-Oost of er financiële ruimte is om deze Initiatiefnemers te voorzien van cofinanciering.
- h. Partijen die (nog) geen deel uitmaken van deze overeenkomst, maar wel een bijdrage aan de zoetwateropgave willen leveren, kunnen voorstellen indienen bij het Programmabureau. Het RBO Rijn-Oost beslist over de mogelijkheden van opname in het Werkprogramma ZON 2022-2027 en cofinanciering bij vrijval van middelen.

Artikel 6. Organisatie

- a. Bij het opstellen van deze overeenkomst en het Werkprogramma ZON 2022-2027 is de door het RBO (25 juni 2020) en BPZ (17 september 2020) vastgestelde Werkwijze programmering Deltaprogramma als uitgangspunt gehanteerd (zie bijlage III). Mocht het werkprogramma ZON 2022-2027 worden bijgesteld dan passen de Regionale Partijen de genoemde Werkwijze opnieuw toe. Aanpassing van deze Werkwijze is alleen mogelijk na instemming door de leden van het BPZ. Het RBO Rijn-Oost kan hiervoor voorstellen doen aan het BPZ.
- b. Bij de uitvoering van het Werkprogramma ZON 2022-2027 draagt iedere initiatiefnemer zelf de verantwoordelijkheid voor de realisatie van de maatregelen zoals die per Regionale Partij zijn beschreven in of ten grondslag liggen aan het Werkprogramma ZON 2022-2027.
- c. De Regionale Partijen zullen het Werkprogramma ZON 2022-2027 gezamenlijk en op een flexibele manier aansturen. Uitgangspunt daarbij is dat Initiatiefnemers de mogelijkheid hebben om op basis van moverende redenen een maatregel uit het Werkprogramma ZON 2022-2027 in te wisselen voor een andere maatregel uit het vastgestelde maatregelenpakket. Initiatiefnemers informeren daarover de Coördinerende provincie die op haar beurt het Rijk hierover informeert. De wijze van informeren is beschreven in artikel 7. Indien daar aanleiding toe is wordt het Werkprogramma ZON 2022-2027 door het RBO Rijn-Oost aangepast.
- d. Het RBO Rijn-Oost zorgt voor de coördinatie van de uitvoering van de maatregelen. Het RBO Rijn-Oost:
 - bewaakt en rapporteert over de voortgang en samenhang van het deel van het Werkprogramma ZON 2022-2027 en signaleert en bespreekt eventuele knelpunten in de uitvoering van deze overeenkomst;
 - actualiseert periodiek het Werkprogramma ZON 2022-2027, in ieder geval in 2024;
 - verzorgt de afstemming met het BPZ;
 - stelt jaarlijks een voortgangsrapportage op en stuurt deze uiterlijk op 1 maart toe aan het Rijk;
 - heeft een programmacoördinator en een programmasecretaris aangesteld die verantwoordelijk zijn voor de dagelijkse werkzaamheden;
 - wordt ambtelijk ondersteund door het RAO die uit haar midden de Werkgroep ZON heeft ingesteld om de stukken voor te bereiden.

Artikel 7. Programmakosten

- a. De kosten voor de organisatie van het programma worden naar rato betaald door de deelnemende provincies, waterschappen en drinkwaterbedrijven conform de volgende verdeelsleutel: provincie Drenthe 20%, provincie Gelderland 12%, provincie Overijssel 12%, waterschap Drents Overijsselse Delta 12%, waterschap Rijn en IJssel 12%, waterschap Vallei en Veluwe 12%, waterschap Vechtstromen 12%, provincie Utrecht 4%, Vitens 4%.
- b. Ten behoeve van de organisatiekosten wordt ieder jaar een begroting voorgelegd aan het RBO Rijn-Oost. (Ter indicatie: de begroting van 2020 bedroeg €350.000)
- c. De kosten van de programmacoördinator en de programmasecretaris maken (conform het RBO-besluit d.d. 6 december 2019) deel van uit van de begroting.

Artikel 8. Voortgangsrapportage

- a. Op basis van een jaarlijkse voortgangsrapportage informeren de Regionale Partijen elkaar over de voortgang van de uitvoering van het Werkprogramma ZON 2022-2027.
- b. Over de uitvoering van de maatregelen uit het Werkprogramma ZON 2022-2027 wordt jaarlijks als volgt gerapporteerd:
 - van Initiatiefnemers aan het RBO Rijn-Oost en op basis hiervan vanuit het RBO Rijn-Oost ter informatie naar Gedupeerde Staten van de Coördinerende provincie;
 - van het RBO Rijn-Oost in gebundelde vorm voor de gehele Zoetwaterregio Oost aan het Rijk, door de Coördinerende Provincie, op het niveau van maatregelen (zie Werkprogramma ZON 2022-2027).
- c. Onderdelen van de jaarlijkse rapportage zijn:
 - voortgang van de uitvoering van maatregelen in termen van: % voorbereiding (verkenning/planvorming), % uitvoering en % gereed;
 - inzicht in de financiële uitgaven op basis van informatie die beschikbaar komt uit de horizontale verantwoording door de Regionale Partijen;
 - verloop van programma als geheel: % verloopt volgens planning; % loopt enige vertraging op, % loopt ernstige vertraging op;
 - verklaring van eventuele afwijkingen;
 - voorstellen voor aanpassing programma;
 - waar mogelijk worden doelbereik en effect van de maatregelen kwalitatief en kwantitatief geduid;
 - prognose van de eindstand van het programma op de aspecten tijd, geld, kwaliteit en doelbereik.

Overige bepalingen

Artikel 9. Looptijd en planning

- a. Deze overeenkomst treedt na ondertekening in werking op 1 januari 2022 en eindigt op 31 december 2027.
- b. Uiterlijk een jaar voor laatstgenoemde datum treden de Regionale Partijen in overleg over een vervolg op deze overeenkomst voor de periode 2028 - 2033, of over maatregelen die nog moeten worden afgerond.

Artikel 10. Wijzigingen en beëindiging

- a. Elke partij kan, onverminderd de eventuele andere aan de Regionale Partijen toegekende rechten tot wijziging, de andere Partijen verzoeken deze overeenkomst te wijzigen.
- b. Wijzigingen van één of meer bepalingen van de overeenkomst behoeven de instemming van alle Partijen.
- c. Beëindiging van deze overeenkomst kan uitsluitend plaatsvinden om zwaarwegende redenen die naar redelijkheid niet waren te voorzien.
- d. Tussentijdse opzegging door één van de Regionale Partijen kan pas worden geëffectueerd na een schriftelijk verzoek hiertoe aan de andere Regionale

Partijen waarna de Regionale Partijen in een bijzonder gezamenlijk overleg de reden voor opzegging hebben besproken en zich tot het uiterste hebben ingespannen om deze in de geest van deze overeenkomst op te lossen.

Artikel 11. Geschillen

- a. Deze overeenkomst is niet in rechte afdwingbaar.
- b. De Regionale Partijen zullen zich inspannen om te voorkomen dat er geschillen ontstaan ter zake de totstandkoming, uitleg of uitvoering van deze overeenkomst.
- c. Een geschil is aanwezig als een der Regionale Partijen dat stelt.
- d. Eventuele geschillen in verband met de uitvoering van deze overeenkomst worden in onderling overleg tot een oplossing gebracht, waarbij de Regionale Partijen niet tussentijds over het geschil met derden zullen communiceren.
- e. De Regionale Partijen zullen zich inspannen om geschillen minnelijk op te lossen.

Artikel 12. Slotbepaling

- a. De volgende bijlagen vormen een nadere uitwerking van of toelichting op de afspraken in deze overeenkomst. De Regionale Partijen hebben hier kennis van genomen:
 - I. Samenstelling RBO Rijn-Oost
 - II. Toegezegde bijdragen per organisatie zoals opgenomen in het Werkprogramma ZON 2022-2027
 - III. Werkwijze voor de zoetwaterprogrammering door Rijk-Regio
 - IV. Werkafspraken tussen de kassier (Coördinerende Provincie Overijssel) en het Programmabureau
- b. De (zakelijke inhoud van deze) overeenkomst zal binnen 20 werkdagen na ondertekening van deze bestuursovereenkomst in de Staatscourant worden gepubliceerd.
- c. Bij wijzigingen van de tekst van deze bestuursovereenkomst vindt onderdeel b van dit artikel overeenkomstige toepassing.

Aldus ondertekend door alle Regionale Partijen op 4 november 2021.

provincie Drenthe	provincie Gelderland
Aldus ondertekend door J.N. Kuipers	Aldus ondertekend door P. van 't Hoog
Datum:	Datum:
provincie Overijssel	provincie Utrecht
Aldus ondertekend door E. Boerman	Aldus ondertekend door H.G.J. Bruins Slot
Datum:	Datum:
waterschap Drents Overijsselse Delta	waterschap Vallei en Veluwe
Aldus ondertekend door D.S. Schoonman	Aldus ondertekend door H. Veldhuizen
Datum:	Datum:
waterschap Vechtstromen	waterschap Rijn en IJssel
Aldus ondertekend door B.H.M. Aarnink	Aldus ondertekend door H.Th.M. Pieper
Datum:	Datum:
gemeente Aalten	gemeente Almelo
Aldus ondertekend door M.J. Veldhuizen	Aldus ondertekend door E.J.F.M. van Mierlo
Datum:	Datum:
gemeente Amersfoort	gemeente Apeldoorn
Aldus ondertekend door C.W. Kraanen	Aldus ondertekend door W. Willems
Datum:	Datum:

gemeente Arnhem (mede namens Rheden)	gemeente Baarn
Aldus ondertekend door C. Bouwkamp	Aldus ondertekend door J. Vissers
Datum:	Datum:
gemeente Barneveld	gemeente Berkelland
Aldus ondertekend door P.J.T. van Daalen	Aldus ondertekend door J.H.A. van Oostrum
Datum:	Datum:
gemeente Borne	gemeente Bronckhorst
Aldus ondertekend door M.J.R. Kotteman	Aldus ondertekend door P.L.P.S. Hofman
Datum:	Datum:
gemeente Brummen	gemeente Coevorden
Aldus ondertekend door P. Inberg	Aldus ondertekend door J. Huizing
Datum:	Datum:
gemeente Deventer	gemeente Doetinchem
Aldus ondertekend door F.J.L. Rorink	Aldus ondertekend door R. Steintjes
Datum:	Datum:
gemeente Duiven	gemeente Ede
Aldus ondertekend door G.M. Tiedink-Koning	Aldus ondertekend door G. Ritsema
Datum:	Datum:

gemeente Elburg	gemeente Enschede
Aldus ondertekend door H. Wessel	Aldus ondertekend door J.C.R. van Houdt
Datum:	Datum:
gemeente Epe	gemeente Ermelo
Aldus ondertekend door B.J. Aalbers	Aldus ondertekend door L.A. van der Velden
Datum:	Datum:
gemeente Hardenberg	gemeente Harderwijk
Aldus ondertekend door A.H. te Rietstap	Aldus ondertekend door B. van Bijsteren
Datum:	Datum:
gemeente Hattem	gemeente Heerde
Aldus ondertekend door M.A. Schipper	Aldus ondertekend door Y. Çegerek
Datum:	Datum:
gemeente Hellendoorn	gemeente Hengelo
Aldus ondertekend door H.J. Nijhof	Aldus ondertekend door M.A. ten Heuw
Datum:	Datum:
gemeente Kampen	gemeente Leusden
Aldus ondertekend door J.P. van der Sluis	Aldus ondertekend door W.R. Vos
Datum:	Datum:

gemeente Lochem	gemeente Losser
Aldus ondertekend door R. Bosch	Aldus ondertekend door J. van Essen
Datum:	Datum:
gemeente Nunspeet	gemeente Oldebroek
Aldus ondertekend door M.W. Storteboom	Aldus ondertekend door B. Bergkamp
Datum:	Datum:
gemeente Oldenzaal	gemeente Ommen
Aldus ondertekend door E.C. Zinkweg-Ankone	Aldus ondertekend door B. Jaspers Fajjer
Datum:	Datum:
gemeente Oost Gelre	gemeente Oude-IJsselstreek
Aldus ondertekend door B.T.M. Porskamp	Aldus ondertekend door H.W. Ankersmit
Datum:	Datum:
gemeente Putten	gemeente Rhenen
Aldus ondertekend door R. Koekkoek	Aldus ondertekend door P. de Rooij
Datum:	Datum:
gemeente Rijssen-Holten	gemeente Renkum
Aldus ondertekend door A.J. Aanstoot	Aldus ondertekend door J. Maouche
Datum:	Datum:

gemeente Soest	gemeente Voorst
Aldus ondertekend door A. Treep-van Hoeckel	Aldus ondertekend door H. van der Sleen
Datum:	Datum:
gemeente Westervoort	gemeente Wierden
Aldus ondertekend door J.H.J. Sluiter	Aldus ondertekend door J.H. Coes
Datum:	Datum:
gemeente Winterswijk	gemeente Zevenaar
Aldus ondertekend door L.C.M. Frings	Aldus ondertekend door C. Koers-de Graaf
Datum:	Datum:
gemeente Zutphen	gemeente Zwolle
Aldus ondertekend door A. de Jonge	Aldus ondertekend door E.W. Anker
Datum:	Datum:
gemeente Arnhem (mede namens Rheden)	LTO noord
Aldus ondertekend door C. Bouwkamp	Aldus ondertekend door N. Koks
Datum:	Datum:
Vitens N.V.	WMD Drinkwater B.V.
Aldus ondertekend door J.J. Hannema	Aldus ondertekend door L.J.W. Hendriks
Datum:	Datum:

Landschap Overijssel	Natuurmonumenten
Aldus ondertekend door M. Sijbom	Aldus ondertekend door H. Korf
Datum:	Datum:
gemeente Bronckhorst	Overijssels Particulier Grondbezit
Aldus ondertekend door P.L.P.S. Hofman	Aldus ondertekend door M.J.C. von Bönninghausen
Datum:	Datum:
Utrechts Particulier Grondbezit	Staatsbosbeheer
Aldus ondertekend door A. Kaspers	Aldus ondertekend door S.W.A. Bonekamp
Datum:	Datum:

Bijlagen

- I. Samenstelling RBO Rijn-Oost
- II. Toegezegde bijdragen per organisatie zoals opgenomen in het Werkprogramma ZON 2022-2027
- III. Werkwijze voor de zoetwaterprogrammering door Rijk-Regio
- IV. Werkafspraken tussen de kassier (Coördinerende Provincie Overijssel) en het Programmabureau

Bijlage I.

Samenstelling RBO Rijn-Oost

Bert Boerman	Provincie Overijssel (Voorzitter RBO)
Hans Kuipers	Provincie Drenthe
Harold Hofstra	Provincie Flevoland
Peter van 't Hoog	Provincie Gelderland
Hanke Bruins Slot	Provincie Utrecht
Hans Pereboom	Waterschap Drents Overijsselse Delta (plv. Voorzitter RBO)
Piet Boer	Waterschap Zuiderzeeland
Nettie Aarnink	Waterschap Vechtstromen
Henk Veldhuizen	Waterschap Vallei en Veluwe
Peter Schrijver	Waterschap Rijn en IJssel
Jos van Hees	Rijkswaterstaat (Oost en Midden Nederland)
Mattie Busch	Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat
Peter Wondergem	Rijkswaterstaat WVL
Edwin Ouwejan	Ministerie van EZ
Leen Kool	Ministerie van EZ
Jeroen Huizing	Gemeente Coevorden (Samenwerking Noordelijke Vechtstromen)
Ed Anker	Gemeente Zwolle (DPRA West-Overijssel)
Hans van Daalen	Gemeente Barneveld (Manifestregio Vallei en Veluwe)
Joost van Oostrum	Gemeente Berkelland (Regio Achterhoek+)
Alwin te Rietstap	Gemeente Hardenberg (Samenwerking Noordelijke Vechtstromen)
Jaap van der Haar	Gemeente Meppel (Fluvius)
Ruud van Leeuwen	Gemeente Dalfsen (DPRA West-Overijssel)
Jan Herman Scholten	Gemeente Haaksbergen (Twents Waternet)
Jelle Hannema	Vitens
Nicole Koks	LTO Noord
Herman Brink	Staatsbosbeheer (Overijssel)
Arjan Snel	Staatsbosbeheer (Gelderland)
Luc Berris	Natuurmonumenten (Gelderland en Utrecht)
Marjet Korf	Natuurmonumenten
Michael Sijbom	Landschap Overijssel
Theo Meeuwissen	Geldersch Landschap
Eef van Limburg Stirum	Overijssels Particulier Grondbezit
Peter Paul Verbrugge	Secretaris RBO

Bijlage II:

Toegezegde bijdragen per organisatie zoals opgenomen in het

Werkprogramma ZON 2022-2027.

opmerking: De TBO's zijn niet opgenomen in deze tabel omdat zijn geen financiële middelen inbrengen. Dit neemt niet weg dat zij wel hun terreinen beschikbaar stellen voor het vasthouden en bergen van water.

	Flexibel peilbeheer		Beekherstel en herpro- filering leggerwaterlopen		Regelbare drainage en onderwaterdrainage		Verminderen Lokale afvoer- en ontwatering		Afkoppelen verhard oppervlak naar infiltratievoorziening		Verbeteren bodem- structuur		Gerichte water- geef-systemen		Bedrijfsgerichte stimuleringsplannen		Functie veranderen in ruimte voor water		Naaldbos omzetten in heide of loofbos		Investering		Eigen bijdrage	Rijksbijdrage	Aan te vragen netto bijdrage na aftrek BTW-compensatie
Investering / prestatie	€	ha	€	ha	€	ha	€	ha	€	ha	€	ha	€	ha	€	aantal	€	ha	€	ha					
gemeente Aalten									€ 496.200	8,3 ha											€ 496.200	€ 372.150	€ 124.050	€ 102.521	
gemeente Almelo									€ 1.150.800	19,2 ha											€ 1.150.800	€ 863.100	€ 287.700	€ 237.769	
gemeente Amersfoort									€ 360.000	6,0 ha											€ 360.000	€ 270.000	€ 90.000	€ 74.380	
gemeente Apeldoorn									€ 2.160.000	36,0 ha							€ 800.000	15 ha			€ 2.960.000	€ 2.220.000	€ 740.000	€ 611.570	
gemeente Arnhem / Rheden									€ 690.000	11,5 ha											€ 690.000	€ 517.500	€ 172.500	€ 142.562	
gemeente Baarn									€ 540.000	9,0 ha											€ 540.000	€ 405.000	€ 135.000	€ 111.570	
gemeente Barneveld									€ 1.680.000	28,0 ha											€ 1.680.000	€ 1.260.000	€ 420.000	€ 347.107	
gemeente Berkelland									€ 2.400.000	40,0 ha											€ 2.400.000	€ 1.800.000	€ 600.000	€ 495.868	
gemeente Borne									€ 90.000	1,5 ha											€ 90.000	€ 67.500	€ 22.500	€ 18.595	
gemeente Bronckhorst									€ 420.000	7,0 ha							€ 100.000	1 ha			€ 520.000	€ 390.000	€ 130.000	€ 107.438	
gemeente Brummen									€ 870.000	14,5 ha											€ 870.000	€ 652.500	€ 217.500	€ 179.752	
gemeente Coevorden									€ 169.200	2,8 ha											€ 169.200	€ 126.900	€ 42.300	€ 34.959	
gemeente Deventer									€ 2.070.000	34,5 ha											€ 2.070.000	€ 1.552.500	€ 517.500	€ 427.686	
gemeente Doetinchem									€ 1.140.000	19,0 ha											€ 1.140.000	€ 855.000	€ 285.000	€ 235.537	
gemeente Duiven									€ 210.000	3,5 ha											€ 210.000	€ 157.500	€ 52.500	€ 43.388	
gemeente Ede					€ 40.000	100 ha			€ 1.590.000	26,5 ha							€ 250.000	25 ha			€ 1.880.000	€ 1.410.000	€ 470.000	€ 388.430	
gemeente Elburg									€ 437.646	7,3 ha											€ 437.646	€ 328.235	€ 109.412	€ 90.423	
gemeente Enschede									€ 180.000	3,0 ha							€ 363.000	1,2 ha			€ 543.000	€ 407.250	€ 135.750	€ 112.190	
gemeente Epe									€ 180.000	3,0 ha											€ 180.000	€ 135.000	€ 45.000	€ 37.190	
gemeente Ermelo									€ 150.000	2,5 ha											€ 150.000	€ 112.500	€ 37.500	€ 30.992	
gemeente Hardenberg									€ 360.000	6,0 ha											€ 360.000	€ 270.000	€ 90.000	€ 74.380	
gemeente Harderwijk									€ 144.000	2,4 ha											€ 144.000	€ 108.000	€ 36.000	€ 29.752	
gemeente Hattern									€ 465.000	7,8 ha											€ 465.000	€ 348.750	€ 116.250	€ 96.074	
gemeente Heerde									€ 532.400	11,0 ha											€ 532.400	€ 399.300	€ 133.100	€ 110.000	
gemeente Hellendoorn			€ 400.000	67 ha			€ 66.667	67 ha	€ 660.000	11,0 ha											€ 1.126.667	€ 845.000	€ 281.667	€ 232.782	
gemeente Hengelo			€ 635.000	75 ha			€ 1.800.000	1.350 ha	€ 870.000	14,5 ha											€ 3.305.000	€ 2.478.750	€ 826.250	€ 682.851	
gemeente Kampen									€ 481.800	8,0 ha											€ 481.800	€ 361.350	€ 120.450	€ 99.545	
gemeente Leusden									€ 54.000	0,9 ha											€ 54.000	€ 40.500	€ 13.500	€ 11.157	
gemeente Lochem									€ 1.245.000	20,8 ha											€ 1.245.000	€ 933.750	€ 311.250	€ 257.231	
gemeente Losser									€ 360.000	6,0 ha											€ 360.000	€ 270.000	€ 90.000	€ 74.380	
gemeente Nunspeet									€ 120.000	2,0 ha											€ 120.000	€ 90.000	€ 30.000	€ 24.793	
gemeente Oldebroek									€ 817.800	13,6 ha											€ 817.800	€ 613.350	€ 204.450	€ 168.967	
gemeente Oldenzaal									€ 135.000	2,3 ha											€ 135.000	€ 101.250	€ 33.750	€ 27.893	
gemeente Ommen									€ 180.000	3,0 ha											€ 180.000	€ 135.000	€ 45.000	€ 37.190	
gemeente Oostgelre									€ 174.000	2,9 ha											€ 174.000	€ 130.500	€ 43.500	€ 35.950	
gemeente Oude-IJsselstreek									€ 3.120.000	52,0 ha											€ 3.120.000	€ 2.340.000	€ 780.000	€ 644.628	
gemeente Putten									€ 300.000	5,0 ha											€ 300.000	€ 225.000	€ 75.000	€ 61.983	
gemeente Renkum									€ 234.000	3,9 ha											€ 234.000	€ 175.500	€ 58.500	€ 48.347	
gemeente Rhenen									€ 210.000	3,5 ha											€ 210.000	€ 157.500	€ 52.500	€ 43.388	
gemeente Rijssen Holten									€ 276.000	4,6 ha											€ 276.000	€ 207.000	€ 69.000	€ 57.025	
gemeente Soest									€ 540.000	9,0 ha											€ 540.000	€ 405.000	€ 135.000	€ 111.570	
gemeente Voorst									€ 580.800	12,0 ha											€ 580.800	€ 435.600	€ 145.200	€ 120.000	
gemeente Westervoort									€ 48.000	0,8 ha											€ 48.000	€ 36.000	€ 12.000	€ 9.917	
gemeente Wierden									€ 204.000	3,4 ha											€ 204.000	€ 153.000	€ 51.000	€ 42.149	
gemeente Winterswijk									€ 291.600	4,9 ha											€ 291.600	€ 218.700	€ 72.900	€ 60.248	
gemeente Zevenaar									€ 1.095.000	18,3 ha			</												

Bijlage III.

Werkwijze voor de zoetwaterprogrammering door Rijk-Regio

A. Begrippenkader

Amendement Verzoek tot aanpassing (van het budget) van een van de onderdelen (project, programma, onderzoek, pilot) in de programmering van het Deltaprogramma Zoetwater door een van de Initiatiefnemers.

Bovenregionale maatregelen Maatregelen met een bovenregionaal karakter kunnen in aanmerking komen voor een hogere bijdrage uit het Deltafonds, tot maximaal 50%. Het gaat om maatregelen die de schaal van een zoetwaterregio overschrijden en/of: direct bijdragen aan “klimaatbestendig zoetwatervoorziening hoofdwatersysteem”. Dat betreft regionale maatregelen of aanvoerroutes die bijdragen en/of onderdeel vormen van die voorgestelde verdeling in het hoofdwatersysteem; die breder toepasbaar zijn in verschillende zoetwaterregio's.

Deltaplan Zoetwater fase 2 Uitvoeringsprogramma van het Deltaprogramma Zoetwater: beschrijft de manier waarop de Deltabeslissing Zoetwater wordt gerealiseerd; omvat een gezamenlijk investeringsprogramma van Rijk (Deltafonds), zoetwaterregio's en een aantal sectoren/gebruiksfuncties voor de periode 2022-2027, een onderzoeksprogramma en een agenda met kansrijke maatregelen voor de middellange en lange termijn.

DPZW projectenformat Gestandaardiseerde format opgesteld door het Programmabureau Zoetwater, dat moet worden ingevuld voor elk project of programma dat financiering vraagt vanuit het Deltafonds. Het projectenformat wordt elk jaar door de indieners geactualiseerd ten behoeve van de monitoring van de voortgang en programmering van het Deltaprogramma Zoetwater.

ECK-B Expertisecentrum Kosten en Baten: geeft in opdracht van het Programmabureau Zoetwater een advies ('second opinion') van de onderbouwingen van de kosten en de risico-analyse voor de verschillende onderdelen met een rijksbijdrage in de programmering van het Deltaprogramma Zoetwater.

Hardheidsclausule Onderdeel van de werkwijze programmering Deltaprogramma Zoetwater dat beschrijft hoe te handelen bij een financiële tegenvaller door onvoorziene omstandigheden, niet voorzien in de risicoanalyse en redelijkerwijs niet alleen door de Initiatiefnemers kan worden gedragen.

Innovatieve Zoetwater (pilot)projecten De ambitie voor de tweede fase van het Deltaprogramma Zoetwater is om vernieuwende (pilot)projecten te ondersteunen die gericht zijn op lange termijn transities en die perspectief bieden op realisatie op grotere schaal. Dergelijke projecten kunnen in aanmerking komen voor een hogere bijdrage uit het Deltafonds, tot maximaal 50%.

MIRT Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport: investeringsprogramma van het Rijk voor ruimtelijke en infrastructurele programma's en projecten. Programma's en projecten doorlopen in samenwerking tussen het Rijk en decentrale overheden drie of vier fasen: onderzoek, verkenning, planuitwerking en realisatie.

Programmabureau Zoetwater Werkorganisatie ter ondersteuning van de taken van het Bestuurlijk Platform Zoetwater met vertegenwoordigers van enkele zoetwaterregio's, IPO, UvW, Rijkswaterstaat en het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (DGWB) dat de landelijke coördinatie van de uitvoering van het Deltaplan Zoetwater, de uitwerking van Waterbeschikbaarheid en de verdere ontwikkeling van de voorkeursstrategie verzorgt met inbreng van zoetwaterregio's, Rijkswaterstaat, koepels, Rijk en gebruikers via maandelijkse werksessies.

Regulier beheer en onderhoud Het beheer en onderhoud van watersystemen en/of technische installaties/kunstwerken om het dagelijks functioneren ervan in stand te houden.

Regiovertegenwoordiger Ambtelijk vertegenwoordiger van de zoetwaterregio.

Specifieke Uitkering Een uitkering aan provincies en/of gemeenten voor een specifiek doel, waaraan voorwaarden zijn verbonden

Facultatief indien de regio hier behoefte aan heeft:

Regionale Bestuursovereenkomst Per (zoetwater)regio kan indien gewenst een bestuurs-overeenkomst worden opgesteld, waarin deze werkwijze wordt opgenomen.

Samenwerkingsovereenkomst Nadere uitwerking van (een onderdeel van) de Regionale Bestuursovereenkomst Zoetwater waarin Partijen nadere afspraken maken over de realisatie van (onderdelen van) de programmering Zoetwater.

B. Doel, afbakening en status

Doel

Het vastleggen van de werkwijze en planning van de programmering is bedoeld om de maatregelen binnen tijd, scope en budget te realiseren.

Afbakening

De beschrijving van werkwijze heeft betrekking op de programmering en de financiering van de zoetwatermaatregelen die opgenomen zijn in het Deltaplan Zoetwater en die bekostigd worden of waaraan wordt bijgedragen vanuit het Deltafonds. Deze maatregelen staan genoemd in het Deltaprogramma 2022.

Status

De beschreven werkwijze betreft een aantal bestuurlijke afspraken ten behoeve van de programmering van zoetwatermaatregelen en is niet in rechte afdwingbaar.

C. Werkwijze voor de programmering

1. Beschikbaar budget vanuit het Deltafonds

Voor het Deltaprogramma Zoetwater is 150 mln euro investeringsruimte vanuit het Deltafonds voor de periode 2022-2027 beschikbaar. De minister van IenW heeft in een brief aan de Tweede Kamer d.d. 4 juni 2020 de intentie uitgesproken om voor de tweede fase van het Deltaprogramma Zoetwater €100 miljoen extra uit het Deltafonds beschikbaar te stellen. Met deze en daarmee gepaard gaande extra regionale cofinanciering, waarmee de totale cofinanciering vanuit de regio op ongeveer €540 miljoen komt, kan in fase 2 van het deltaprogramma Zoetwater een maatregelenpakket gerealiseerd worden van ongeveer €800 miljoen.

2. Typen maatregelen

Het Deltaplan Zoetwater is opgebouwd uit 4 typen maatregelen. Het betreft:

1. Projecten met fysieke ingreep: de specificaties liggen vast en kunnen in de verdere uitwerking niet (of nauwelijks) worden aangepast.
2. Programma's: regio's met een programmatische aanpak waarbij resultaatafspraken worden gemaakt over de omvang van gespecificeerde typen maatregelen, die in gebiedsprocessen worden ingezet. De maatregelen binnen het programma moeten voldoen aan de BPZ-criteria en (majeure) wijzigingen in omvang of type van de in te zetten maatregelen binnen het programma, worden aan het BPZ voorgelegd.
3. Onderzoek: eindproduct is nog niet exact gespecificeerd. Op basis van vast budget kan hoeveelheid en kwaliteit worden geoptimaliseerd.
4. Innovatieve Zoetwater Pilots: een combinatie van innovatieve fysieke maatregelen en onderzoek. Gegeven de hoeveelheid middelen kan de omvang en diepgang worden aangepast.

3. Bijdragen vanuit het Deltafonds

Bijdragen vanuit het Deltafonds voor de verschillende typen maatregelen uit het Deltaplan Zoetwater 2022-2027 zijn gemaximeerd en afhankelijk van uitvoering door rijk of regio:

Uitvoering door het Rijk: bijdrage vanuit het Deltafonds is 100% (voor elk van de vier hier bovengenoemde typen maatregelen).

Uitvoering project door andere partner:

1. Projecten en programma's in de regio: maximaal 25% bijdrage vanuit het Deltafonds.
 2. Projecten van bovenregionaal belang: maximaal 50% bijdrage vanuit het Deltafonds.
 3. Innovatieve Zoetwater Pilots: maximaal 50% bijdrage vanuit het Deltafonds.
- Deze percentages vormen het uitgangspunt. Hogere of lagere percentages zijn mogelijk. Dit wordt per geval onderbouwd en voorgelegd aan BPZ.

Verder gelden de volgende principes:

- hetzelfde type maatregelen in verschillende zoetwaterregio's, komen in aanmerking voor dezelfde bijdrage uit het Deltafonds (het principe 'gelijke monniken, gelijke kappen');
- Zoetwatermaatregelen, die ook bijdragen aan andere doelen, komen in aanmerking voor een bijdrage uit het Deltafonds, naar rato waarin deze bijdragen aan het Zoetwaterdoel.

4. Aanwending bijdragen vanuit het Deltafonds

Het Deltafonds heeft het karakter van een investeringsfonds. De bijdragen uit het Deltafonds zijn bedoeld voor investeringen in zoetwatermaatregelen door Rijk en regio. De aan de zoetwatermaatregelen gekoppelde personeelskosten worden niet bekostigd uit het Deltafonds, met uitzondering van RWS, omdat RWS niet over een andere financieringsbron beschikt.

Als er sprake is van innovatieve of kostenbesparende uitvoering van wettelijke taken en beheer en onderhoud –voor zover deze gekoppeld zijn aan de investeringen in zoetwatermaatregelen en breed toepasbaar zijn - dan kunnen betreffende maatregelen in aanmerking komen voor een bijdrage uit het Deltafonds. Niet bekostigd wordt regulier beheer en onderhoud van watersystemen en/of van technische installaties/kunstwerken om het dagelijks functioneren ervan in stand te houden, met uitzondering van RWS omdat RWS niet over een andere financieringsbron beschikt wordt het aan zoetwatermaatregelen gekoppelde regulier beheer en onderhoud uit het Deltafonds gefinancierd tot de volgende Service Level Agreement (SLA). Indien sprake is van een innovatief en/of verbeterd dagelijks beheer en onderhoud dat bijdraagt aan waterbeschikbaarheid en om investeringen vraagt, dan kunnen betreffende maatregelen in aanmerking komen voor een bijdrage uit het Deltafonds.

Fasering

Voor de programmering van de zoetwater maatregelen type 1 en binnen type 2 wordt gebruik gemaakt van de terminologie van de MIRT-systematiek. Er worden 3 of 4 fasen onderscheiden: (onderzoek), verkenning, planuitwerking en realisatie. Er wordt een besluit genomen per fase.

5. Wijze van programmeren en planning jaarlijkse programmering

Op basis van de concept voorkeursmaatregelen die het Programmabureau uitwerkt besluit het Bestuurlijk Platform Zoetwater over maatregelenpakketten die in het Deltaplan Zoetwater fase 2 worden opgenomen. Op basis hiervan worden maatregelen geprogrammeerd en afgesproken bedragen in begrotingen van de deelnemende organisaties opgenomen.

Het budget uit het Deltafonds wordt over RWS en de regio's verdeeld op basis van de door het BPZ vastgestelde criteria (zie hieronder) en globale ramingen. Er kan gewerkt worden met tranches zodat ook projecten die nog in ontwikkeling zijn nog in de 2^e fase tot uitvoering kunnen komen.

BPZ criteria voor bijdrage uit het Deltafonds

Criteria voor legitimiteit bijdrage uit Deltafonds:

- geen reguliere (wettelijke) taken;
- geen regulier beheer en onderhoud;
- geen personeelskosten.

Criteria voor bijdrage uit Deltafonds:

- Effectiviteit gerelateerd aan gekozen doel;
- Cofinanciering als uiting van bestuurlijk commitment;
- Kosten en - waar mogelijk - baten in beeld.

Overige criteria:

- Voorkeursvolgorde;
- Bovenregionaal schaalniveau;
- Waterbeschikbaarheid: in dialoog met gebruikers;
- Integraal: bijdrage aan andere doelen;
- Innovatief: vernieuwing in ruimtelijke inrichting, techniek, beleid of proces;
- Solidariteit, Flexibiliteit, Duurzaamheid.

Jaarlijks wordt een geactualiseerde programmering opgesteld door het Programmabureau. Deze is afgestemd op de planningscyclus van de Rijksbegroting. In fase 1 van het DPZW werd een concept programmering bij het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat ingediend op 1 november. Een definitieve programmering uiterlijk 1 februari. Het BPZ werd vooraf instemming gevraagd over de programmering, de fasering, het omgaan met mee- en tegenvallers en eventuele amendementen. Het BPZ besluit vormde een advies voor de Deltacommissaris en voor de reservering van budgetten in het Deltafonds door IenW en op begrotingen van andere deelnemende Partijen. De Initiatiefnemers leverden via een door het Programmabureau opgesteld DPZW-projectenformat voor 1 maart informatie aan ten behoeve van de voortgangsrapportage en voor 15 september ten behoeve van de jaarlijkse programmering. De jaarlijkse programmering werd uitgewerkt in een planningstabel en financieringstabel met jaarreeksen. De Minister van IenW wordt periodiek geïnformeerd en waar nodig om een besluit gevraagd. Het uitgangspunt van een specifieke uitkering is dat de provincie jaarlijks verantwoording aflegt in hun eigen jaarverslag. In de werkgroep specifieke uitkering zal besproken worden hoe bovenstaande werkwijze vorm gegeven kan worden in de specifiek uitkering.

6. Financieringsgrondslag

De Deltafondsbijdrage voor waterschappen kan via incidentele subsidies ter beschikking worden gesteld.

Voor uitkeringen aan provincies wordt gebruik gemaakt van de Specifieke Uitkering (SPUK). De SPUK's moeten uiterlijk 31 december 2021 gereed zijn.

- Zo min mogelijk administratieve lastendruk voor Rijk en regio;
- Voldoen aan de BPZ-criteria zoals hierboven omschreven;
- Specifieke uitkeringen aan provincies kunnen door provincies naar andere partijen doorbeschikt worden (gemeenten, waterschappen, agrariërs, terreinbeheerders,

waterbedrijven etc); De monitoring en verantwoording blijft in dat geval wel berusten bij de provincies;

- Gebruik maken van de ervaringen die DPRA en de provincies met SPUK's hebben opgedaan. Regionale Partijen worden uitgenodigd om in werkgroep verband mee te werken aan de vormgeving van de SPUK's.

De nadere uitwerking met regionale partijen gebeurt waar nodig in samenwerkingsovereenkomsten per programma of project.

7. Beschikbaar komen Deltafondsmiddelen

Rijksbudgetten zijn gereserveerd in de Rijksbegroting en komen beschikbaar als de Minister akkoord is met het voorgestelde Deltaplan Zoetwater fase 2. Voor maatregelen die in 2022 een rijksbijdrage ontvangen, komen de Rijksbudgetten beschikbaar met de publicatie van de Rijksbegroting 2022 in september 2021. Eventuele wijzigingen van de Deltafondsbegroting 2022 kunnen bij Voorjaarsnota, tenzij het een project betreft waarover politiek nog geen overeenstemming is. Dan komt het budget beschikbaar nadat de Kamer de begroting heeft goedgekeurd. Het afgesproken bedrag wordt aan het project beschikbaar gesteld na een positieve beoordeling van de kostenonderbouwing en risicoanalyse door het ECK-B, zie 10.

Deltafondsmiddelen kunnen beschikbaar gesteld via:

- Subsidies aan waterschappen;
- Specifieke Uitkeringen (SPUK) aan provincies.

8. Onderbouwing kostenberekening

De kostenberekening is gebaseerd op een erkende methodiek (zoals de Standaard Systematiek Kostenramingen, SSK-methode) en/of de ECK-B factsheets van kostenramingen voor zoetwatermaatregelen. Deze zijn bij het Programmabureau opvraagbaar. Als er geen factsheet of SSK is gebruikt voor de kostenraming geeft de initiatiefnemer aan op basis van welke eenheidsprijzen de raming is gebaseerd, inclusief verwijzing. Als de kostenraming van de initiatiefnemer afwijkt van de SSK/factsheet is een onderbouwing nodig. De kostenberekening en toelichting daarop omvat ten minste de volgende punten:

- beschrijving van de gebruikte methode;
- hoeveelheden en eenheidsprijzen;
- afzonderlijke posten zijn exclusief BTW, maar de totale raming is altijd inclusief BTW;
- onderscheid in investeringskosten, kosten voor beheer en onderhoud en personele kosten;
- Kosten onderbouwing voor alle projectactiviteiten, onderscheid in fysieke ingrepen, onderzoek, monitoring, proces (bijvoorbeeld bijeenkomsten);
- duidelijke onderverdeling in de doorlooptijd van de projectactiviteiten gekoppeld aan de projectplanning.

9. Mee- en tegenvallers

Meevallers kunnen –na besluitvorming in BPZ- binnen of buiten de betreffende zoetwaterregio (of het hoofdwatersysteem) worden ingezet voor extra maatregelen of om kostenoverschrijdingen bij andere projecten binnen of buiten de regio te compenseren.

Voor kostenoverschrijdingen van projecten geldt het volgende:

- De tegenvaller mag niet het gevolg zijn van een uitbreiding van de omvang van het project;
- De tegenvaller moet onvoorzien, onontkoombaar en niet uit te stellen zijn;
- De tegenvaller moet onderbouwd zijn;
- Er mogen geen voorzienbare risico's zijn op verdere kostenoverschrijding;
- Er moet worden gekeken naar versoeringsopties binnen het beschikbare budget voor de maatregel.

- Er moet gekeken worden naar opvang van de tegenvaller in de eigen regio;
- De meerwaarde voor het Rijk moet zijn beschreven (nationaal belang);
- De baathebbers moeten meebetalen aan de tegenvaller;
- Het Rijk draagt bij deze voorwaarden maximaal 50% van de meerkosten, conform onderdeel C3.

10. Risicobedragen in de ramingen

Algemeen uitgangspunt bij risicoverdeling is dat de partij die het risico kan beheersen, het risico in beginsel ook draagt. De initiatiefnemer benoemt, kwantificeert en onderbouwt de voorziene/ bekende risico's met een risicoanalyse en neemt deze op in de raming. Er kunnen specifieke afspraken over de risicoverdeling worden gemaakt. In het deltafonds is een risicoreservering opgenomen voor onvoorziene risico's voor deltaprogramma zoetwater fase 2 als geheel. De onvoorziene risico's bij regionale programma's worden binnen het programma opgelost.

Specifiek voor type 1 maatregelen: basis voor de risicoanalyse is de SSK-methodiek, waarbij rekening wordt gehouden met de aard van het project en de complexiteit. Aanbestedings-risico's worden meegenomen in de risicoanalyse. Onvoorzien kunnen zich bijzondere situaties voordoen waarbij de werkelijke kosten sterk afwijken van de geraamde kosten. Een voorbeeld hiervan is een geval waarin tijdens de uitvoering van een project onverwacht een grote archeologische vindplaats wordt aangetroffen. Er kan dan een beroep worden gedaan op de Hardheidsclausule.

Na afronding van de maatregel (type 1) wordt een eindrapport opgesteld met verantwoording over de uitvoering van het project inclusief de financiering.

Het is niet de bedoeling dat 'Risico bij diegene die risico kan beheersen' leidt tot conservatieve aanpak en het vermijden van (meer risicovolle) innovatieve oplossingen of meekoppelkansen. De initiatiefnemer kan als dit speelt via een amendement aanpassing van de programmering vragen. Deze werkwijze kan worden opgenomen in het projectplan.

In fase 2 wordt een risicoreservering van ruim 10% opgenomen voor alle type 1 maatregelen tezamen. Daarmee wordt voorkomen dat elk project afzonderlijk een te grote risicoreservering moet opnemen.

11. De Hardheidsclausule

Een initiatiefnemer die een beroep wenst te doen op de Hardheidsclausule dient hiertoe een onderbouwd verzoek in bij het BPZ en het Programmabureau. Het BPZ stelt een advies op over het verzoek, waarbij alle Partijen zich inspannen voor het vinden van een oplossing. Criterium voor de hardheidsclausule is dat vasthouden aan de raming voor de Initiatiefnemers zou leiden tot een onbillijkheid.

12. Second opinion kosten- en risico-onderbouwing

Het Expertisecentrum Kosten en Baten (ECK-B) geeft een oordeel over de kosten- en risico-onderbouwing en beoordeelt of de kostenraming conform de fasering is. Het ECK-B maakt bij de beoordeling onderscheid tussen de vier typen maatregelen. Er is door het ECK-B een protocol opgesteld welke informatie wanneer nodig is voor de toetsing en hoe er wordt getoetst. Het ECK-B geeft een advies aan het Programma-bureau over de kostenonderbouwing, risicoanalyse en fasering. Het Programmabureau geeft in het advies aan het BPZ over de programmering aan wat de uitkomst is van de second opinion van het ECK-B.

13. Amendementen t.a.v. de programmering

Over amendementen dient beslist te worden voor 1 november in verband met het opstellen van de Rijksbegroting. Amendementen dienen daarom voor 1 oktober aan het Programmabureau te worden gemeld. Het BPZ van oktober stelt vervolgens een advies op over de verzoeken tot aanpassing van de programmering ten behoeve van de besluitvorming over de Rijksbegroting.

14. Toetsen en advisering

De benodigde informatie wordt verzameld via het gestandaardiseerde DPZW-projectenformat en een uitvraag van het programmabureau over de voortgang. De planning staat beschreven onder punt 5. Actualiseren van de projectenformats is alleen nodig als er zaken zijn veranderd bijvoorbeeld qua planning, financiering, scope. Het Programmabureau beoordeelt de ingevulde formats en de halfjaarlijkse actualisatie en formuleert zo nodig voorstellen voor aanpassing van de programmering, de fasering, het omgaan met mee- en tegenvallers en eventuele amendementen. Het Programmabureau stelt op basis van de jaarlijkse uitvraag een voortgangsrapportage zoetwater op. Deze voortgangsrapportage vormt de verantwoording of de maatregel conform de afspraken is uitgevoerd. Specifieke eisen met betrekking tot de verantwoording kunnen worden gesteld via bestuurlijke en/of juridische overeenkomsten tussen betrokken Partijen. Het Programmabureau bereidt de besluitvorming in het BPZ over programmering en voortgang voor in overleg met Regio's en Initiatiefnemers tijdens de gezamenlijke landelijke werksessies. Het BPZ- besluit vormt een advies voor de Deltacommissaris en voor de reservering van budgetten in het Deltafonds en op begrotingen van andere deelnemende Partijen. Het Programmabureau toetst na een fase samen met de Regiovertegenwoordigers of de activiteiten waarvoor een bijdrage is verleend hebben plaatsgevonden en of is voldaan aan de afspraken. De bevindingen uit deze toets resulteren in een advies aan het BPZ en jaarlijks aan de Minister van Infrastructuur en Waterstaat of een gemandateerde directeur.

Bijlage IV

Werkafspraken tussen de kassier (Coördinerende Provincie Overijssel) en het Programmabureau (over de verdeling van verantwoordelijkheden bij inzet en uitvoering van subsidie als instrument ter uitvoering van de 2^e fase ZON)

Algemene Samenwerkingsafspraken

1. Doel

Deze Samenwerkingsafspraken zijn een uitwerking van de Bestuursovereenkomst voor de 2^e fase ZON (2022-2027). Om het subsidieproces efficiënt te laten verlopen en de kwaliteit van het proces te waarborgen, dient het Programmabureau en de provincie Overijssel zich te houden aan deze Samenwerkingsafspraken en de bijbehorende taak- en verantwoordelijkheidsverdeling.

2. Bestuursovereenkomst 2^e fase ZON en Specifieke uitkering Rijk (SPUK)

De bestuursovereenkomst voor de 2^e fase ZON is gesloten door de Regionale Partijen binnen het deelstroomgebied (Rijn-Oost). Voor haar bijdrage in de uitvoering heeft het Rijk een beschikking afgegeven aan de provincie Overijssel als kassier (Coördinerende provincie) via een SPUK. Het Rijk heeft met de rijkbeschikking € 50 miljoen (waarvan een deel is gestort in het BTW-compensatiefonds) beschikbaar gesteld aan maatregelen die opgenomen zijn in de beschikking en de bestuursovereenkomst. Het RBO geeft inhoudelijke sturing aan het ZON-programma. Het RBO bepaalt ook de verdeling van de rijksbijdrage.

3. Uitvoering subsidieproces

De provincie Overijssel is aangewezen als de Kassier voor de uitvoering van de 2^e fase ZON. Het subsidieproces wordt uitgevoerd in samenwerking tussen het Programmabureau en Kassier. De Kassier is de provincie en deze rol wordt ingevuld door provinciale coördinator ZON, het team Subsidieverlening van eenheid Publieke Dienstverlening (team PDS) en team Financiën van de eenheid Bedrijfsvoering (team BVBFI). De eindverantwoordelijkheid van de kassiers-functie berust bij de provinciale coördinator ZON.

4. Rol van de Kassier

De Kassier geeft uitvoering aan deze beschikking, waarbij de Kassier inhoudelijk wordt bijgestaan door het Programmabureau. De Kassier besteedt de rijksbijdrage conform de rijkbeschikkingen. De kassier is verantwoordelijk voor de juridische en financiële afhandeling van subsidieaanvragen. Het Programmabureau is verantwoordelijk voor de inhoudelijke toets. De Kassier is verantwoordelijk om de voortgangsrapportages en verantwoording in te dienen bij het Rijk. Deze worden inhoudelijk voorbereid door het Programmabureau.

5. Rol van het Programmabureau

Het Programmabureau zorgt voor de inhoudelijk aansturing, tijdige en kwalitatief aanvragen bij de Kassier. Het Programmabureau heeft contact met de projecten en vormt de schakel tussen de Kassier en projecten. Het Programmabureau monitoort de inhoudelijk voortgang en informeert het RBO en het Rijk over de voortgang en uitvoering van de 2^e fase ZON. Het Programmabureau levert de voortgangsrapportage aan bij de Kassier, die deze vervolgens doorstuurt naar het Rijk.

6. Kaders

Subsidies worden verleend op basis van de Algemene Subsidieverordening 2005 (ASV) en hoofdstuk 1 van het Uitvoeringsbesluit subsidies Overijssel (Ubs) 2017. En voldoen aan de voorwaarden zoals opgenomen in de rijksbeschikking. Dit zijn de juridische kaders. De inhoudelijk kaders zijn opgenomen in de bestuursovereenkomst ZON. Het RBO geeft inhoudelijke sturing aan projecten.

7. Verantwoording aan het Rijk

SISA verantwoording

1. De provinciale coördinator ZON heeft de eindverantwoordelijkheid voor de juiste aanlevering van de SISA informatie aan het Rijk. Via het jaarrekening traject zorgt het team BVBF1 dat jaarlijks voor 15 juli de Sisa van de besteding van de rijksbijdrage en de gerealiseerde cofinanciering bij het Rijk wordt ingediend.
2. Team PDS informeert BVBF1 over de beschikking die onder SISA verantwoording vallen. Op basis van deze informatie wordt vanuit het financiële systeem de SISA bijlage opgesteld.
3. De verstrekte subsidies vallen eveneens onder het regime van SISA. Deze informatie wordt in het jaar T+1 in de verantwoording richting het Rijk verwerkt.
4. De medeoverheden die een subsidie ontvangen van de Kassier zijn verantwoordelijk voor hun eigen Sisa-verantwoording. Kassier vermeldt bij subsidieverleningen dat op basis van artikel 17 Financiële verhoudingswet, zmedeoverheden een Sisa verantwoording moeten indienen.

Tussenrapportage aan het Rijk

Het Programmabureau bereidt de jaarlijkse tussenrapportage aan het Rijk voor en dient deze in bij het Rijk.

Verantwoording van de rijksbijdrage

Het Programmabureau bereidt de verantwoording van de rijksbijdrage voor. Deze wordt door Kassier aangevuld met de financiële informatie uit het subsidieproces. De provinciale coördinator ZON dient de verantwoording in bij het Rijk.

8. Bestuurlijke informatievoorziening en verantwoording

Het Programmabureau informeert de betrokken gemeenteraden en het RBO over de voortgang. De provinciale coördinator ZON van de provincie informeert PS over de voortgang van de 2^e fase ZON.

9. Subsidieproces

Het subsidieproces is onderverdeeld in vier fasen. Deze zijn: de voorbereiding (plan), de uitvoering (do), het evalueren (check) en het bijstellen (act). Op hoofdlijnen houdt het in:

Fase 1: Voorbereiding

De verantwoordelijkheid van het Programmabureau ligt vooral in het beleidsinhoudelijke en bestuurlijk-politieke domein. Het RBO heeft hierbij een belangrijke besluitvormende rol. In de voorbereidende fase heeft Het Programmabureau een selectie gemaakt van maatregelen die voor de subsidie in aanmerking komen. Het RBO heeft deze maatregelen vastgesteld. Het team PDS heeft een adviserende rol in de voorbereidende fase van subsidieproces en is verantwoordelijk voor het opstellen van een eventuele subsidieregeling, het aanvraag-formulier, de website en het uitvoeringsgereed maken van de subsidieproces. Tevens is het team PDS verantwoordelijk voor het opzetten en actueel houden van het subsidiedossier gedurende het subsidieproces.

Fase 2: Uitvoering

In de uitvoerende fase ligt de verantwoordelijkheid vooral bij het team PDS. De aanvraag en alle subsidie gerelateerde stukken worden ingediend bij het team PDS. Het team PDS is verantwoordelijk voor het behandelen van de aanvragen, het toetsen van de aanvraag en het bewaken van het proces rondom de subsidies. Het Programmabureau heeft in de uitvoerende fase een adviserende rol en is verantwoordelijk voor de beleidsinhoudelijke toets en bestuurlijk gevoelige zaken rondom de subsidie. In de uitvoering worden ook de klantvragen die via het Subsidieloket binnenkomen behandeld door het team PDS.

Fase 3 en 4: Evaluatie en Bijstellen

Tussentijds wordt de voortgang van de 2^e fase ZON gemonitord en aan het eind geëvalueerd. Na tussentijds monitoring kan een bijstelling volgen. Het Programmabureau organiseert de bijstelling en de afstemming met het RBO en het Rijk.

Hiermee is de beleidscyclus rond. Daarom is de beleidseenheid in de evaluatie- en bijstellingsfase leidend; het team PDS kan daarin op verzoek of op eigen initiatief inbreng/informatie leveren.

10. Afwijkingen van deze Algemene Samenwerkingsafspraken

Afwijking van deze Algemene Samenwerkingsafspraken, en de bijbehorende taak- en verantwoordelijkheidsverdeling, is alleen in onderling overleg mogelijk.

11. Escalatie

Bij verschil van inzicht tussen betrokken medewerker(s) over de werking van deze Algemene Samenwerkingsafspraken of de interpretatie van de taak- en verantwoordelijkheidsverdeling worden de provinciale coördinator ZON en het Programmabureau ingeschakeld. Als ook zij niet tot overeenstemming komen, wordt de kwestie naar het managementniveau gebracht.

12. Duur van deze afspraken

Deze Algemene Samenwerkingsafspraken gelden vanaf 1 januari 2022 t/m 31 december 2027 (na vaststelling Rijksbeschikking).

13. Wijziging en beheer

Deze Algemene Samenwerkingsafspraken worden op verzoek gewijzigd en beheerd door het team PDS.

